

Adolygiad o Dirweddau Dynodedig yng Nghymru Adroddiad Cam Un

Mae'r panel nawr yn cyflwyno ei holl argymhellion yn awr mewn perthynas â'r cwestiwn o gael un dynodiad a'r ystyriaethau o safbwynt y dibenion statudol. Cytunwyd ar y rhain ar ôl casglu llawer o dystiolaeth gan y cyhoedd, rhanddeiliaid, asiantaethau a sefydliadau o Gymru a thu hwnt. Rydym wedi cynnal archwiliad gofalus a manwl ac asesiad annibynnol o'r dystiolaeth hon.

Mae'r panel yn gwneud chwe argymhelliad:

Argymhelliad 1

Rydym yn argymhell na ddylid cael un dynodiad.

Argymhelliad 2

Rydym yn argymhell cael UN set o Ddibenion statudol ac un Ddyletswydd statudol gysylltiedig ar gyfer y ddau ddynodiad.

Argymhelliad 3

Rydym yn argymhell newid enw "Ardaloedd o Harddwch Naturiol Eithriadol" (AHNE) i "Tirweddau Cenedlaethol Cymru"

Argymhelliad 4

Rydym yn argymhell sefydlu cyfundrefn enwi gyson a chadarn yn ogystal â strwythur, yn cynnwys:

"Tirweddau Dynodedig Cenedlaethol Cymru"

"Parciau Cenedlaethol" a "Thirweddau Cenedlaethol" sy'n "Ddynodiadau Cyfwerth"

Byddai gan y Dynodiadau Cyfwerth yr un Dibenion a Dyletswyddau Statudol

Argymhelliad 5

Rydym yn argymhell y dylid cael TRI diben statudol cysylltiedig ar gyfer y Parciau Cenedlaethol a'r Tirweddau Cenedlaethol.

Y rhain yw:

“Gwarchod a gwella'r dirwedd unigryw a rhinweddau morweddol yr ardal¹,”
(*Diben Cadwraeth*)

“Hybu lles ffisegol a meddyliol drwy fwynhau a deall tirwedd yr ardal,”
(*Diben Lles Dynol*)

“Hybu ffurfiau cynaliadwy o reoli adnoddau naturiol a datblygiad economaidd a chymunedol sy'n cefnogi treftadaeth ddiwylliannol yr ardal.”
(*Diben Rheoli Adnoddau Cynaliadwy*)

Argymhelliad 6

Rydym yn argymhell un Ddyletswydd Statudol newydd sy'n dileu'r rhagddodiadau gwan “rhoi sylw i” yn nyletswyddau cyfredol cyrff cyhoeddus perthnasol, a chyflwyno un ddyletswydd glir yn eu lle:

“Cyfrannu at gyflawni tri Diben y Tirweddau Dynodedig Cenedlaethol.”

Manteision posibl a gwerth ychwanegol y dull cyfansawdd sy'n seiliedig ar weledigaeth yn ein hargymhellion yw ei fod yn:

- Rhoi cylch gwaith cryfach sydd â mwy o ffocws i dirweddau dynodedig sy'n datblygu, ond eto'n gyson â'u cyfeiriad ar hyn o bryd.
- Rhoi sylfaen gadarn i adolygu eu trefniadau llywodraethu er mwyn iddynt allu manteisio i'r eithaf ar gyfleoedd yn y tymor canolig a'r tymor hir a lleihau'r rhwystrau a nodwyd yn sylweddol.

¹ Pan fo 'tirwedd' yn cynnwys holl amgylchedd naturiol yr ardal, ynghyd â'i bioamrywiaeth, setliadau dynol ac agweddau diwylliannol. Mae'n bwysig iawn pwysleisio arwyddocâd datblygu elfennau diogelu bioamrywiaeth ac adfer yn y Diben cadwraeth a hyrwyddo cynnydd tuag at fodloni safonau rhyngwladol y Confensiwn Bioamrywiaeth Rhyngwladol nad ydynt wedi'u bodloni yng Nghymru eto. Mae hwn hefyd yn cynnwys diffiniad y Confensiwn Tirweddau Ewropeaidd (2007) o dirwedd sef 'ardal, wedi'i dehongli gan bobl, y mae ei chymeriad yn ganlyniad i weithredu a rhyngweithio rhwng ffactorau naturiol a/neu ddynol'. Ac mae'n cymryd yr eir ati i wella camau gweithredu i warchod a chynnal arwyddocâd neu nodweddion tirwedd, a gyfiawnheir gan ei gwerth treftadol sy'n deillio o'i chyfluniad naturiol ac/neu o weithgarwch dynol' (erthygl 1d).

- Hwyluso dull mwy cydlynol a gwirioneddol integredig o reoli tir yn gynaliadwy sy'n hanfodol ar gyfer datrys problemau mwy cymhleth sy'n wynebu ardaloedd gwledig Cymru ar hyn o bryd.
- Darparu mwy o ysgogiad ar gyfer rhyng-gysylltiadau cyfredol rhwng cynlluniau rheoli a gweithgareddau cynllunio eraill sy'n cael eu cynnig; yn fwyaf arbennig, gyda CNC a Llywodraeth Cymru; a byrddau gwasanaeth arfaethedig y sector cyhoeddus a'r cynigion ar gyfer cynlluniau lles.
- Rhoi'r dynodiadau a'u hawdurdodau rheoli mewn rolau arwain mwy rhagweithiol o bosibl sy'n gysylltiedig â'r rhwydwaith ehangach o dirweddau dynodedig yng Nghymru, y DU a thramor.
- Darparu'r sail ar gyfer mwy o waith partneriaeth gyda'r sectorau preifat a chymunedol sy'n rheoli'r rhan fwyaf o adnoddau tir y tirweddau dynodedig cenedlaethol hyn, yn enwedig o ran cydgysylltu trefniadau rheoli effeithiol yr ystod lawn o wasanaethau ecosystem ar lefelau gwahanol.
- Gallu sbarduno cymuned y tirweddau dynodedig i ddarparu trefniadau rheoli tirweddau cynaliadwy sydd hyd yn oed yn fwy o esiampl ac sy'n ysgogi arferion da ledled Cymru a thu hwnt.

Bydd y pecyn hwn o argymhellion yn darparu sylfaen gynaliadwy ar gyfer tirweddau dynodedig mwy creadigol a chydnerth gyda'r gallu i addasu sy'n annog mwy o gysondeb, eglurder ac amrywiaeth.

Cam Dau – Galwad am Dystiolaeth

Cafwyd Cyfraniadau Ysgrifenedig i Gam Dau oddi wrth:

Cyddfederasiwn Cludiant Teithwyr y DU
Martin McVay
Ray Wollmore
Ken Richards
Cymdeithas Mannau Agored
Cyngor Sir Ddinbych
Parciau Cenedlaethol Cymru
Clive James
Mike Dunn
The Federation of Small Businesses
Cyngor Sir Gwynedd
Mat Feakin
Cymdeithas Eryri
Beverley Penny
Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru
Cyngor Sir Powys
Evan Owen
Pwyllgor AHNE Bryniau Clwyd a Dyffryn Dyfrdwy
Ymgyrch y Parciau Cenedlaethol
Cyngor Twristiaeth Cymru
YDCW Caernarfon
John Morris
Fforwm Mynediad Lleol Arfon and Dwyfor
Cymdeithas Genedlaethol Ardaloedd o Harddwch Naturiol Eithriadol
Sefydliad Tirwedd Cymru
AHNE Bwyllgor Ynys Môn
Cyngor Sir Penfro
National Trust Wales -
Cyngor Cymuned Marloes a St Brides
RTPI Wales
Cyfoeth Naturiol Cymru
Cyngor Cymuned Bro Grwyney
Cyngor Parciau Cenedlaethol Cymru
Ashley Thomas
YDCW Ynys Mon
Farmers' Union of Wales
Glamorgan-Gwent Archaeological Trust
Country Land and Business Association
Ymgyrch Diogelu Cymru Wledig
Cyngor Sir Fynwy
Andrew Bevan
Mairede Thomas
David James, Rural Housing Enabler
UK Environmental Law Association
Ymddiriedolaeth Archaeolegol Gwynedd
Partneriaeth AHNE Dyffryn Gwy
Cymdeithas Gŵyr

NFU Cymru
Partneriaeth AHNE Gwyr
Ordnance Survey
Cymdeithas Mynyddoedd Cambria
Cyngor Cymuned St Ilston
Miss E Harry
AHNE Llyn

Cam Dau – Sesiynau Casglu Tystiolaeth

Presenoldeb mewn Cyfarfodydd APC a AoHNE

Dyddiad	Tirwedd Dynodedig	Aelod o'r Panel yn bresennol
6 Mai 2015	Cyfarfod Awdurdod Parc Cenedlaethol Arfordir Penfro	John Lloyd Jones
15 Mai 2015	Cyd-Bwyllgor Ymgynghorol AoHNE Ynys Môn	John Lloyd Jones
3 Mehefin 2015	Cyfarfod Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri	Dr Ruth Williams
4 Mehefin 2015	AoHNE Bryniau Clwyd a Dyffryn Dyfrdwy	Dr Ruth Williams
30 Mehefin 2015	Fforwm Partneriaeth Blynyddol AoHNE Gŵyr	Yr Athro Terry Marsden
6 Gorffennaf 2015	Cyd-Bwyllgor Ymgynghorol AoHNE Dyffryn Gwy	Dr Ruth Williams
10 Gorffennaf 2015	Cyfarfod Awdurdod Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog	Yr Athro Terry Marsden

Tra gwnaed pob ymdrech i fod yn bresennol yn o leiaf un cyfarfod ym mhob tirwedd ddynodedig nid oedd aelodau'r Panel yn gallu mynychu cyfarfod o fewn AHNE Llŷn.

Sesiynau Tystiolaeth Cam Dau

16 Ebrill 2015	30 Ebrill 2015
<p>Sesiwn prynhawn gyda PSG Awdurdodau y Parciau Cenedlaethol a swyddogion AoHNE</p>	<p><i>Iechyd a Thlodi</i></p> <p>James Burgess, Pennaeth y Gangen Gweithredu Mynd i'r Afael â Thlodi, Llywodraeth Cymru Edward Rees, Pennaeth Atal Gordewdra a Iechyd Plant, Llywodraeth Cymru</p>
	<p>Bil Cynllunio</p> <p>Neil Hemington, Prif Gynlluniwr, Llywodraeth Cymru Jon Fudge, Pennaeth Cynllunio, Llywodraeth Cymru</p>
	<p>Diwygio'r Gwasanaethau Cyhoeddus</p> <p>Frank Cuthbert, Pennaeth Democratiaeth, Amrywiaeth a'r Tîm Cydnabyddiaeth, Llywodraeth Cymru</p>
1 Mai 2015	28 Mai 2015
<p><i>Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015</i></p> <p>Andrew Charles, Pennaeth Datblygu Cynaliadwy, Llywodraeth Cymru Claire Germain, Llywodraeth Leol a Phartneriaethau, Llywodraeth Cymru</p>	<p>Parciau Cenedlaethol Cymru</p> <p>Cyng. Geraint Hopkins, Cadeirydd, APCBB John Cook, PSG, BBNPA Cyng. Michael James, Cadeirydd, APCAP Tegryn Jones, PSG, PCNPA Cyng. Caerwyn Roberts, Cadeirydd, APCE Emyr Williams, PSG, SNPA</p>
<p><i>Ystyriaethau strategol</i></p> <p>Matthew Quinn, Cyfarwyddwr, yr Amgylchedd a Datblygu Cynaliadwy, Llywodraeth Cymru</p>	
<p><i>Bil yr Amgylchedd</i></p> <p>Lori Frater, Tîm Bil yr Amgylchedd, Llywodraeth Cymru Steve Spode, Tîm Bil yr Amgylchedd, Llywodraeth Cymru</p>	
<p>Sesiwn prynhawn gyda Grŵp Symonds</p>	
12 Mehefin 2015 (fideo-gynadledda)	17 Mehefin 2015

<p>Treftadaeth Naturiol yr Alban</p> <p>Peter Rawcliffe, Treftadaeth Naturiol yr Alban</p>	<p>Twf gwyrdd a'r Economi Werdd</p> <p>Emma Edworthy, Pennaeth Arloesi Ariannol, Llywodraeth Cymru</p>
<p><i>APC Loch Lomond ag y Trossachs</i></p> <p>Gordon Watson, PSG, APC Loch Lomond ag y Trossachs</p>	<p><i>Cymdeithas Cyfraith Amgylcheddol y DU</i></p> <p>Dr Victoria Jenkins Dr Hayden Davies</p>
<p>Llywodraeth yr Alban</p> <p>Helen E Jones, Tirlun a Chynnwys gyda'r Amgylchedd Naturiol Iain Martin, Tirlun a Chynnwys gyda'r Amgylchedd Naturiol</p>	<p><i>Swyddogion a Cymdeithas Cenedlaethol AoHNE</i></p> <p>Howard Sutcliffe, Swyddog AoHNE, AoHNE Bryniau Clwyd a Dyffryn Dyfrdwy Chris Lindley, Swyddog AoHNE, AoHNE Gwyr. Andrew Blake, Swyddog AoHNE, AoHNE Dyffryn Gwy Philip Hygate, Cadeirydd, Cymdeithas Cenedlaethol AoHNE Howard Davies, PSG, Cymdeithas Cenedlaethol AoHNE</p>
<p>y 3ydd Sector yn yr Alban</p> <p>John Mayhew, Cymdeithas er Gwarchod yr Alban Wledig</p>	<p><i>Croeso Cymru</i></p> <p>Gerwyn Evans, Pennaeth Datblygu Rhaglenni, Llywodraeth Cymru</p>
<p><i>APC Cairngorms</i></p> <p>Grant Moir, PSG, APC Cairngorms</p>	<p>Amaethyddiaeth a'r Sector Preifat</p> <p>Chris Osborne, Cynghrair Twristiaeth Cymru Adrian Greason-Walker, Cynghrair Twristiaeth Cymru Dr Mark Lang, FSB Iestyn Davies, FSB Karen Antony, CLA Rachel Lewis-Davies, NFU Hedd Pugh, NFU</p>

<p>18 Mehefin 2015</p> <p><i>Strategic Agriculture Policy</i></p> <p>Garry Haggaty, Deputy Director - Agriculture & Rural Affairs, Llywodraeth Cymru Kevin Austin, Head of Sustainable Land Management, Llywodraeth Cymru David Lloyd-Thomas, Head of Rural Policy, Llywodraeth Cymru</p>	<p>24 Mehefin 2015</p> <p><i>Materion cyfansoddiadol</i></p> <p>Arglwydd Dafydd Elis-Thomas AC</p>
<p><i>Campaign for National Parks & the MOSAIC Project</i></p> <p>Ruth Bradshaw, Campaign for National Parks Pat Gregory, former Project Officer, MOSAIC Project Wales</p>	<p>30 Mehefin 2015</p> <p><i>EUROPARC (fideo-gynadledda)</i></p> <p>Carol Richie, Cyfarwyddwr Gweithredol, Ffederasiwn EUROPARC</p>
<p><i>Alliance for National Parks Cymru</i></p> <p>Paul Loveluck, Chair, Alliance for National Parks Cymru Peter Ogden, Alliance for National Parks Cymru & CPRW Edward Holdaway, Alliance for National Parks Cymru & the Friends of the Pembrokeshire Coast Peter Heard, Alliance for National Parks Cymru & the Friends of the Pembrokeshire Coast</p>	<p>15 Gorffennaf 2015</p> <p>Peter Davies, Comisiynydd Dyfodol Cynaliadwy Cymru</p>
<p>Adnoddau Naturiol Cymru</p> <p>Dr Lynda Warren, Aelod Bwrdd Harry Legg-Bourke, Aelod Bwrdd Andy Middleton, Aelod Bwrdd Sir Paul Williams, Aelod Bwrdd Rhian Jardine, Pennaeth Cymunedau Cynaliadwy Carole Rothwell, Arweinydd Tîm, Adran Tirwedd</p>	

Caiff sesiynau tystiolaeth ei chynnal yn Sefydliad Ymchwil Mannau Cynaliadwy, Prifysgol Caerdydd

Astudiaethau Achos Ynys Môn

CANOLFAN YMWELWYR HALEN MÔN

Prosiect: Canolfan Ymwelwyr Halen Môn

Ymgeisydd: Cwmni Halen Môn Cyf.

Cyllid: Cronfa Datblygu Cynaliadwy (SDF) Llywodraeth Cymru a weinyddir drwy Wasanaeth Cefn Gwlad ac AHNE Ynys Môn. Buddsoddodd y Gronfa Datblygu Cynaliadwy £12,500 yn ystod 2013 /14 a £12,500 yn ystod 2014/15 sef 6% o gyfanswm cost y prosiect a oedd yn £416.666. Darparwyd arian cyfatebol drwy adnoddau preifat, Cronfa Cymunedau'r Arfordir, Cyllid Cymru a Llywodraeth Cymru. Un o amodau cynnig y Gronfa Datblygu Cynaliadwy oedd gosod panel gwybodaeth yn y ganolfan ymwelwyr er mwyn hybu ymwybyddiaeth a dealltwriaeth o AHNE Ynys Môn.

Ac yntau'n un o'r prif gynhyrchwyr lleol ar Ynys Môn, roedd Cwmni Halen Môn yn ceisio gwella ei safle drwy godi adeilad mwy cynaliadwy ac addas sydd hefyd yn cynnwys canolfan ymwelwyr wedi'i chodi'n bwrpasol. Bydd yr adeilad newydd yn sicrhau gwaith i'r rheini sydd eisoes yn gweithio ar y safle a hefyd yn ceisio sicrhau hyd at 2 aelod newydd o staff.

Caiff yr halen môr ei werthu a'i ddsbarthu'n lleol, yn genedlaethol ac yn rhyngwladol ac mae wedi cael statws Enw Tarddiad Gwarchoddedig (PDO) sy'n gosod yr halen môr ar yr un lefel â Champagne a Ham Parma a'u tebyg.

Mae gan brosiect Canolfan Ymwelwyr Halen Môn gysylltiadau uniongyrchol â nodweddion arbennig, amcanion, polisiâu a chamau gweithredu penodol o Gynllun Rheoli'r AHNE.

AWEL MÔN

Prosiect: Awel Môn

Ymgeisydd: Ymddiriedolaeth Bywyd Gwyllt Gogledd Cymru (YBGGC)

Cyllid: Cronfa Datblygu Cynaliadwy (SDF) Llywodraeth Cymru a weinyddwyd drwy Wasanaeth Cefn Gwlad ac AHNE Ynys Môn. Buddsoddodd y Gronfa Datblygu Cynaliadwy £10,431 sef 50% o'r cyfanswm o £20,862 gydag arian cyfatebol yn cael ei ddarparu drwy wirfoddolwyr a chyllid YBGGC. Roedd Awel Môn yn rhan o ymrwymiad cyllido tair blynedd drwy'r Gronfa Datblygu Cynaliadwy.

Mae gan y prosiect hwn gylch gwaith eang sy'n cwmpasu'r holl AHNE ac yn canolbwyntio ar gysylltu cymunedau penodol ar Ynys Môn â'r profiadau awyr agored, tirwedd a bywyd gwyllt helaeth sydd ar gael o gwmpas arfordir yr ynys. Gyda ffocws ar werth byd natur ar y cyfan, mae'r prosiect wedi dwyn canlyniadau amgylcheddol, cymdeithasol ac economaidd cadarnhaol.

Gan adeiladu ar bartneriaethau cryfion prosiectau cynharach a phrosiectau cyfredol a thargedu ysgolion, sefydliadau a grwpiau cymunedol penodol gan gynnwys y rheini o ardaloedd Cymunedau yn Gyntaf ar yr ynys, nod y prosiect oedd agor cefn gwlad yr arfordir i gynulleidfaoedd newydd. Roedd pwyslais cryf ar weithio'n benodol gyda'r rheini sydd heb gael rhyw lawer at yr adnodd hwn, os o gwbl. Roedd hefyd mwy o bwyslais ar fagu perthynas rhwng pobl a lleoedd, a datblygu ymglymiad tymor hwy gyda chymunedau.

Mae gan brosiect Awel Môn gysylltiadau uniongyrchol â nodweddion arbennig, amcanion, polisiau a chamau gweithredu penodol o Gynllun Rheoli'r AHNE.

GŴYL GOEDWIG YNYS MÔN

Prosiect: Gŵyl Goedwig Ynys Môn

Ymgeisydd: Dysgu yn yr Awyr Agored Cymru / Outdoor Learning Wales

Cyllid: Cronfa Datblygu Cynaliadwy (SDF) Llywodraeth Cymru a weinyddwyd drwy Wasanaeth Cefn Gwlad ac AHNE Ynys Môn. Buddsoddodd y Gronfa Datblygu Cynaliadwy £2,000 sef 27% o'r cyfanswm o £7407 gydag arian cyfatebol yn cael ei ddarparu drwy'r Loteri Fawr, stondinwyr ac amser gwirfoddolwyr.

Gŵyl flynyddol yw Gŵyl Goedwig Ynys Môn sy'n hyrwyddo rôl coetiroedd wedi'u rheoli'n dda yn y dirwedd ac sydd hefyd yn hyrwyddo datblygu cynaliadwy a ffyrdd cynaliadwy o fyw. Cyn y digwyddiad penwythnos, cynhaliwyd tri diwrnod addysgiadol gydag ysgolion cynradd lleol a wahoddwyd i ddod.

Denodd gŵyl 2014 dros 4,000 o ymwelwyr dros y 2 ddiwrnod a 200 o blant ysgol yn ystod y 3 diwrnod addysgiadol. Ynghyd â chynorthwywyr ac arddangoswyr, amcangyfrifir bod tua 5,000 o bobl wedi cymryd rhan i gyd.

Caniataodd yr Ymddiriedolaeth Genedlaethol i dir Plas Newydd gael ei ddefnyddio'n rhad ac am ddim. Cafodd yr ŵyl ei chynnal gan grŵp Rhwydwaith Dysgu yn yr Awyr Agored Cymru Ynys Môn sef grŵp dielw gwirfoddol sy'n cynnwys aelodau o'r sectorau cyhoeddus, preifat a gwirfoddol. Grŵp cynhwysol ydyw, a'i aelodaeth eang ar gael i bawb.

Thema gyffredin yr ŵyl oedd y goedwig. Roedd tua 60 o wahanol stondinau o arddangoswyr, arddangosiadau, gweithgareddau, sefydliadau, stondinwyr a gwerthwyr bwyd a diod. Roedd yr arddangoswyr yn amrywio o seiri glasgoed a gwneuthurwyr dodrefn i arddangosiadau adar ysglyfaethus a bwyd gwyllt; ac roedd llawer o weithgareddau i'r hen a'r ifanc fel ei gilydd. Roedd llawer o'r gweithgareddau'n greadigol ac yn grefftus, gan gynnwys sesiynau ar adrodd straeon a sgiliau byw yn y gwyllt a goroesi. Bu'r sector cyhoeddus a'r sector gwirfoddol yn cyhoeddi eu gwasanaethau ac roedd marchnadfa fechan yn gwerthu cynhyrchion lleol. Roedd aelodau o dîm y Gwasanaeth Cefn Gwlad ac AHNE yn bresennol i gynorthwyo bob dydd.

Mae gan yr Ŵyl Goedwig gysylltiadau uniongyrchol â nodweddion arbennig, amcanion, polisïau a chamau gweithredu penodol o Gynllun Rheoli'r AHNE.

WARDENIAID IFANC YR AHNE

Dechreuwyd rhaglen Wardeniaid Ifanc yr AHNE ym mis Hydref 2011 gyda chymorth gan Gronfa Dreftadaeth y Loteri (HLF). Roedd y grŵp cyntaf a sefydlwyd yn cynnwys 11 o bobl ifanc rhwng 11 a 15 oed o ardal Amlwch, a daethpwyd â hwy at ei gilydd drwy'r prosiect Cymunedau yn Gyntaf yn y dref. Mae grŵp newydd o Wardeniaid Ifanc wedi'i sefydlu gyda phobl ifanc rhwng 14 a 17 oed o amryw leoedd ar Ynys Môn. Newidiwyd yr enw i'r Wardeniaid Ifanc (neu 'Young Rangers') er mwyn cynyddu ystod oedran y cyfranogwyr posibl ac i helpu pobl ifanc yn ystod eu blynyddoedd olaf yn yr ysgol i gael profiadau a gwybodaeth newydd. Mae'r gweithgareddau'n amrywio, gan ganolbwyntio o hyd ar dreftadaeth, bywyd gwyllt a gwerthoedd craidd a nodweddion arbennig eraill ar dirweddau gwarchoddedig. Y Wardeniaid Ifanc yw rheolwyr cefn gwlad ac amgylcheddwyr y dyfodol, a'r nod yw cadw prosiect y Wardeniaid Ifanc i fynd am lawer o flynyddoedd, gyda'r rhyddid i gyfranogwyr newydd ymuno bob blwyddyn.

Ceir isod restr o weithgareddau rhwng mis Mehefin 2014 a mis Ebrill 2015:

Mehefin 2014 – Cyflwyniad a sgiliau mordwyo ym Mharc Gwledig Morglawdd Caergybi, **Gorffennaf 2014** – Bwyd Gwyllt a Byw Cynaliadwy, Incredible Edible Hedgerow, Llanfwrog, **Awst 2014** – Cyflwyniad i Fyw yn y Gwyllt, Coed Llwyn Onn, Llanfairpwll, **Hydref 2014** – Codi Waliau Sychion, Llanedwen, **Tachwedd 2014** – Beicio yng Nghoedwig Niwbwrch, **Rhagfyr 2014** – hyfforddiant Cymorth Cyntaf, **Chwefror 2015** – Clirio Rhododendron, Coed Llwyn Onn, **Mawrth 2015** – Penwythnos antur Plas y Brenin, Parc Cenedlaethol Eryri, **Ebrill 2015** – Cynnal a Chadw Llwybrau Troed, Ynys Llanddwyn. Cyfrannodd HLF £2,539.02 at gydlynu a rheoli'r prosiectau.

Mae gan fenter Wardeniaid Ifanc yr AHNE gysylltiadau uniongyrchol â nodweddion arbennig, amcanion, polisïau a chymau gweithredu penodol o Gynllun Rheoli'r AHNE.

GWEITHGAREDDAU A DIGWYDDIADAU'R GWASANAETH CEFN GWLAD AC AHNE

Bob blwyddyn, mae staff o Dîm Cefn Gwlad ac AHNE Cyngor Sir Ynys Môn wrthi'n paratoi, yn cydlynu, yn arwain, yn hwyluso ac yn cynorthwyo ar ystod eang o ddigwyddiadau, gweithgareddau a phrosiectau gwirfoddoli. Yn ystod y cyfnod 2014/15, roedd y Tîm Cefn Gwlad ac AHNE ynghlwm wrth **174** o ddigwyddiadau, gweithgareddau a phrosiectau gwirfoddoli yn yr AHNE a gerllaw, a thros **8,000** o gyfranogwyr yn dod i'r gweithgareddau a'r digwyddiadau amrywiol.

Cyllid – Roedd mwyafrif helaeth y gweithgareddau a'r digwyddiadau yn rhad ac am ddim ac roeddent yn cynnwys ymroddiad, brwdfrydedd a sgiliau creadigol y Tîm Cefn Gwlad ac AHNE i alluogi'r prosiectau i ddatblygu a llwyddo. Roedd yr holl brosiectau a gweithgareddau'n cynnwys gweithio gyda phartneriaid amrywiol fel ysgolion cynradd ac uwchradd lleol, tîrfeddianwyr / ffermwyr, unigolion / busnesau preifat, Ymddiriedolaeth Bywyd Gwylt Gogledd Cymru, Coleg Menai, Cadwch Gymru'n Daclus, y Gwasanaeth Prawf, y Ganolfan Byd Gwaith, Cymunedau yn Gyntaf Môn, CAIS (Triniaeth Cyffuriau ac Alcohol Gogledd Cymru), Menter Môn, Rhwydwaith Dysgu yn yr Awyr Agored Cymru Ynys Môn, y Sgowtiaid, Coed Cymru, Cyfoeth Naturiol Cymru ac adrannau amrywiol yng Nghyngor Sir Ynys Môn.

Roedd rhai o'r prosiectau / gweithgareddau / digwyddiadau o 2014/15 yn cynnwys y canlynol:

Codi waliau sychion, adfer cloddiau, glanhau traethau, plannu coed, gwaredu rhywogaethau ymledol, adfer rhostir, teithiau cerdded tywys a theithiau cerdded iechyd, gweithgareddau grŵp ysgol amrywiol ar yr arfordir a chefn gwlad, cyfeiriannu, creu a gwella mynediad, sgiliau ymarferol byw yn y gwylt, chwilota am fwyd gwylt, chwilota ar yr arfordir, Clwb Natur yr Haf, gweithdy ffotograffiaeth, braslunio bywyd gwylt, caiacio, arfordiro ac abseilio, Gŵyl Goedwig a gweithgareddau Wardeniaid Ifanc yr AHNE.

Mae gan yr holl brosiectau, digwyddiadau a gweithgareddau gysylltiadau uniongyrchol â nodweddion arbennig, amcanion, polisiau a chamau gweithredu penodol o Gynllun Rheoli'r AHNE.

Astudiaethau Achos Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog

ASTUDIAETH ACHOS 1

PARTNERIAETH DATBLYGU CYNALIADWY BANNAU BRYCHEINIOG

- 1. Partneriaid:** 34 o sefydliadau rhanddeiliaid o'r sectorau cyhoeddus, preifat a gwirfoddol yn cynrychioli buddiannau economaidd, amgylcheddol a chymunedol. Mae'r Bartneriaeth yn ceisio cydlynu gweithgarwch partner wrth ddatblygu twristiaeth yn y cyrchfan mewn ffyrdd sy'n gydnaws â dibenion y Parc Cenedlaethol a dyletswydd yr Awdurdod.
- 2. Lleoliad a Hyd:** Sefydlwyd y Bartneriaeth ar ei ffurf wreiddiol, yn canolbwyntio'n llwyr ar gyrff twristiaeth y sector cyhoeddus, yn 2002. O hynny ymlaen, mae wedi esblygu i gynnwys mwy o gynrychiolwyr a rhai ehangach, yn gyntaf i gynnwys busnesau a'u corff cynrychiadol (Brecon Beacons Tourism, a sylfaenwyd yn 2005) ac yna clystyrau busnes a ddatblygwyd o dan COLLABOR8 a Chynghreiriau a ddatblygwyd o dan Gynghreiriau Gwledig. Y nod yw sicrhau bod y Bartneriaeth yn parhau yn y tymor hir.

Mae'r Bartneriaeth yn ymdrin â holl Gyrchfan Bannau Brycheiniog fel y'i diffinnir yn y Strategaeth Twristiaeth Gynaliadwy. Diffinnir hwn yn ôl cod post ac mae'n estyn tua 10km y tu hwnt i'r ardal ddynodedig - i bob pwrpas, 'parth effaith economaidd' yw hwn i'r dynodiad Parc Cenedlaethol. Mae'r diffiniad ehangach hwn yn ein galluogi i weithio gyda chymunedau yn y Fenni neu Llanymddyfri, er enghraifft, y byddai'n anodd hepgor y naill neu'r llall wrth ystyried twristiaeth y Parc Cenedlaethol.

- 3. Cefndir:** Wrth ystyried datblygiad twristiaeth gynaliadwy, mae'n hanfodol cynnwys pob rhanddeiliad. Mae hyn yn wir ni waeth beth yw'r amgylchiadau ond pan fydd cyrchfan yn cael effaith mewn dwy wlad (Cymru a Lloegr), tri rhanbarth a 10 Awdurdod Lleol, daw'n hanfodol. Gwaith partneriaeth yw'r unig ffordd ymlaen. Yn sgil y casgliad hwn, mabwysiadom Siarter Ewrop ar gyfer Twristiaeth Gynaliadwy mewn Ardaloedd Gwarchoddedig, sy'n broses a ddilynwn o hyd ac sydd wedi dal ei thir.

Pan benderfynodd yr Awdurdod ei fod am chwarae rhan mewn twristiaeth, daeth yn amlwg mai prin iawn oedd y gwaith a ganolbwyntiai ar Fannau Brycheiniog a oedd yn mynd rhagddo inni ei gefnogi. Roedd gan yr holl Awdurdodau Lleol ddalgylchoedd llawer mwy o faint y tu hwnt i'r Parc Cenedlaethol nag ynddo ac roedd hyd yn oed Powys (y rhanddeiliad daearyddol mwyaf) wedi'i pherswadio i hepgor cyfeiriadau at Fannau Brycheiniog yn ei gwaith brandio twristiaeth.

Yn sgil y dadansoddiad, os oedd gwaith am fynd rhagddo ar lefel Bannau Brycheiniog, roedd yr Awdurdod mewn sefyllfa lle'r oedd rhaid iddo gymryd yr awenau, a hynny i raddau llawer mwy nag mewn Parciau Cenedlaethol eraill, yng Nghymru a hyd yn oed yn y DU. Yn ffodus, rhwng cyllid allanol a'i adnoddau ei hun, bu'n gallu cefnogi'r gwaith hwn yn sylweddol ac ers datblygu Brecon Beacons Tourism bu ganddo sefydliad arall â'r cyrchfan wrth ei wraidd. Mae craidd y Bartneriaeth Cyrchfan yn cael ei mynegi yn y Memorandwm Cyd-ddealltwriaeth rhwng y ddau sefydliad hyn.

- 4. Strwythur Partneriaeth:** Dangosir y fersiwn ddiweddaraf o'r strwythur (2014) ar y diagram sydd ynghlwm. Yn y bôn, mae'r holl rhanddeiliaid yn rhan o'r bartneriaeth gyfan ond maent yn chwarae gwahanol rolau ynddi. Maent oll yn rhan o'r Fforwm sy'n cyfarfod ddwywaith y flwyddyn dan Gadeirydd annibynnol. Mae hwn yn goruchwyllo gwaith y Bwrdd – uwch gynrychiolwyr o Awdurdod Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog, Cyngor Sir Powys,

Brecon Beacons Tourism a Chroeso Cymru – sydd ganddo'i hun ddau is-grŵp mawr (Marchnata a Chyflenwi) y mae 4 gweithgor yn adrodd iddynt (Geoparc, Cludiant, Hyfforddiant, Canolfannau Ymwelwyr). Mae hwn yn strwythur cymhleth a orfodwyd gan y cefndir cymhleth a'r maint o waith sy'n mynd rhagddo dan y pennawd twristiaeth. Fodd bynnag, mae'n dwyn buddion o ran perthynas waith â'r sectorau cyhoeddus a phreifat.

- 5. Canlyniadau:** Yr hyn a ganfuwyd yw bod llawer o'r gwaith a wnaed o dan y pennawd twristiaeth yn waith sydd wedi bodloni amcanion sy'n wahanol mewn enw. Mae llawer o brosiectau wedi cynnwys hamdden, dehongli, cynaliadwyedd, archaeoleg, ac yn y blaen.

A pheth arall, mae wedi datblygu perthynas ag unigolion, yn enwedig y rheini sy'n rhedeg busnesau bach ond hefyd yn y gymuned, sydd wedi arwain at fwy o gefnogaeth i'r Parc Cenedlaethol fel dynodiad a'r Awdurdod fel sefydliad. Mae wedi amlygu pwysigrwydd y dynodiad i'r economi leol (yn enwedig ar ôl Clwy'r Traed a'r Genau) ac wedi'i gwneud yn haws cyfleu manteision y Parc Cenedlaethol i bobl leol, i Awdurdodau Lleol ac i'r Llywodraeth.

Bu'r Bartneriaeth yn elfen ganolog yn y strategaeth hon. Drwy sicrhau bod gwahanol grwpiau rhanddeiliaid yn cael dweud eu dweud yn natblygiad gwaith yr Awdurdod sy'n canolbwyntio ar yr ymwelydd, mae'r Awdurdod yn cael mwy o effaith ac, yn wir, mwy o awdurdod. A phan fydd prosiectau fel COLLABOR8 a Chynghreiriau Gwledig yn grymuso pobl i chwarae rhan uniongyrchol yn y gwaith hwn, maent yn manteisio'n ddiymdroi ar y cyfle hwnnw.

Yn olaf, mae'r Bartneriaeth wedi darparu'r llwyfan i drafodaethau am reoli ymwelwyr – sy'n rôl allweddol i'r Awdurdod. Mae gennym bellach Gynllun Rheoli Ymwelwyr y cytunwyd arno (a chyllid twristiaeth wedi talu amdano) ac rydym yn chwilio am gyllid i roi hwn ar waith mewn partneriaeth â phobl leol.

- 6. Buddion tymor hir:** Credwn y bydd gwaith y Bartneriaeth yn parhau i'r tymor hir ac y bydd yn parhau i gynhyrchu buddion i'r Awdurdod o ran datblygu a rheoli'r berthynas â rhanddeiliaid, ar gyfer caffael cyllid allanol ac, yn bwysicaf oll, i ddatblygu economi sydd o fudd i ansawdd bywyd pobl leol ac amgylchedd iachus.
- 7. Cyllid:** Bu twristiaeth yn gallu cynhyrchu tua £500,000 y flwyddyn o gyllid allanol ers nifer o flynyddoedd, yn cefnogi amcanion allweddol yr Awdurdod ymhell y tu hwnt i 'dwrystiaeth' bur. Bu'r prosiectau hyn yn seiliedig ar y Bartneriaeth a'r ffordd y mae'n dilysu amcanion strategol.

ASTUDIAETH ACHOS 2 – GEOPARC FFOREST FAWR

1. **Partneriaid:** 16 o sefydliadau rhanddeiliaid o'r sectorau cyhoeddus, preifat a gwirfoddol yn cynrychioli buddiannau economaidd, amgylcheddol a chymunedol.
2. **Lleoliad a Hyd:** Mae gan Geoparc Fforest Fawr ddynodiad Geoparc Ewropeaidd ers 2005. Ers hynny, mae wedi'i ail-ddilysu ddwywaith ar ôl arolygiad a phroses adolygu. Mae'n cwmpasu gorllewin y Parc Cenedlaethol yn fodd o roi cymorth ychwanegol a ffocws ar yr ardal hon sy'n llai breintiedig. Mae llai o bobl, busnesau ac ymwelwyr yma - cylch sy'n hunanatyfnerthu o'r ddwy ochr.
3. **Cefndir:** Nod y Geoparciau Ewropeaidd yw diogelu a gwella nodweddion arbennig tirwedd yn union fel Parciau Cenedlaethol, a hefyd helpu pobl i ddeall a mwynhau'r nodweddion hynny neu gael budd economaidd ohonynt. Y gwahaniaeth yw eu bod yn cael eu hardystio gan y trefniant Rhwydwaith i reoli ansawdd y brand yn hytrach na chael eu sefydlu gan statud. Cânt eu hail-ddilysu bob pedair blynedd gydag aseswyr cymheiriaid yn dod o Geoparciau eraill i gynnal yr asesiad mewn modd tebyg i Siarter Ewrop ar gyfer Twristiaeth Gynaliadwy mewn Ardaloedd Gwarchoddedig.

Ymgeisiodd Fforest Fawr i fod yn Geoparc er mwyn cael budd i orllewin y Parc Cenedlaethol. Cyflawnodd hyn yn 2005 a sefydlodd Grŵp Rheoli o bartneriaid wedi'i wasanaethu gan swyddog amser llawn – strwythur sy'n parhau hyd heddiw ac sydd bellach wedi canfod ei le ym Mhartneriaeth Cyrchfan Cynaliadwy Bannau Brycheiniog ymhlith y grwpiau aelod.

4. **Canlyniadau:** Mae'r Geoparc wedi cael nifer o lwyddiannau mawr:
 - a. Sefydlu'r Ganolfan Rhaeadrau gyda chyllid i ddatblygu deunydd dehongli helaeth ynddi
 - b. Datblygu perthynas â 7 cymuned gyda gwell gwybodaeth a dehongli ym mhob un. Mae mwyafrif y rhain yn llain ffin ddeheuol 'anodd ei chyrraedd' y cymunedau mwyngloddio gynt, wedi'i bendithio ag archaeoleg ddiwydiannol sylweddol ond sy'n wynebu cryn heriau economaidd-gymdeithasol.
 - c. Gweithredu'r Wyl Geoparc flynyddol - pythefnos o ddigwyddiadau, teithiau cerdded a sgysiau tua dechrau'r haf
 - d. Diwrnodau hyfforddi rheolaidd i fusnesau ledled y Geoparc ar bynciau fel daeareg, hanes y dirwedd, archaeoleg ddiwydiannol
 - e. 39 o Genhadon Geoparc wedi'u hyfforddi a'u hardystio
 - f. Ymchwil daearegol sylweddol wedi'i wneud gan Brifysgol Caerdydd a phrifysgolion eraill
 - g. Trefnu symposiwm gwyddonol mawr ar yr Hen Dywodfaen Coch (y graig y ffurfiwyd llawer o'r parc ohoni) yn Aberhonddu a ddenodd dros 100 o gynrychiolwyr gan gynnwys rhai o dramor
 - h. Cynnal cynhadledd Hydref Rhwydwaith Geoparciau Ewrop yn 2011 (95 o gynrychiolwyr) gan gynnwys ymweliadau maes
 - i. Partneriaid yn cyflenwi 'Calch': prosiect Chwareli'r Mynydd Du a oedd yn cynnwys ymchwil, arolwg, cadwraeth, addysg a dehongli
 - j. Cyflenwi prosiect gwybodaeth a dehongli 'y Rhufeiniaid yn Sir Gâr'
 - k. Cyflenwi addysg Geoparc i ysgolion a theuluoedd
 - l. Datblygu a chynnal gwefan ddwyieithog: www.fforestfawrgeopark.org.uk / www.geoparcyfforestfawr.org.uk

- m. Cydweithredu â phartneriaid a thimau Awdurdod Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog dros wybodaeth a dehongli nodweddion Geoparc
- n. Wedi datblygu'r defnydd o gelfyddydau mewn dehongli amgylcheddol

Ar y cyfan, bu'r Geoparc (ochr yn ochr â'r Bartneriaeth Cyrchfan Cynaliadwy) yn fodel mewn datblygu gwaith partneriaeth tuag at amcanion cynaliadwyedd cyffredin. Mae wedi dod ynghyd â grwpiau ac unigolion gwahanol, a llawer ohonynt heb weithio gyda'i gilydd erioed o'r blaen.

- 5. **Buddion tymor hir:** Gobeithiwn weld y prosiect yn parhau i'r tymor hir, yn enwedig am fod UNESCO yn gobeithio mabwysiadu brand y Geoparciau a datblygu ymhellach yr agweddau gwyddonol a diwylliannol ar ei waith yn fyd-eang.
- 6. **Cyllid:** Caiff y prosiect ei ariannu'n bennaf gan yr Awdurdod Parc Cenedlaethol sy'n cyflogi'r swyddog prosiect. Fodd bynnag, mae partneriaid wedi datblygu prosiectau o amryw feintiau i adeiladu ar y sylfeini a osodwyd gan y Geoparc.

ASTUDIAETH ACHOS 3 – PROSIECT CYNGHREIRIAU GWLEDIG GOGLEDD-ORLLEWIN EWROP INTERREG IVB

- 1. Partneriaid Trawswladol:** 12 partner o'r DU, Iwerddon, Gwlad Belg, yr Iseldiroedd, yr Almaen, Ffrainc gan gynnwys dwy brifysgol (partner y DU yw Prifysgol Cymru'r Drindod Dewi Sant ond mae Prifysgol Caerdydd wedi cynorthwyo hefyd i dywys y prosiect).
- 2. Partneriaid Lleol:** 12 Cynghrair Wledig leol, Brecon Beacons Tourism, Prifysgol Caerdydd.
- 3. Lleoliad a Hyd:** Mae'r prosiect ar waith ledled y Parc Cenedlaethol a, lle mae'n briodol, y tu hwnt i'w ffiniau ers mis Chwefror 2012. Daw i ben ar 31 Gorffennaf 2015.
- 4. Cefndir:** Tyfodd Cynghreiriau Gwledig o COLLABOR8 – un o brosiectau blaenorol Interreg a gasglodd 15 clwstwr o fusnesau twristiaeth ac a ariannodd gamau lleol yr oeddent am eu cymryd. Canfuom fod pobl leol yn dod i ddangos diddordeb mawr yng ngwaith y grwpiau hyn ac yn dymuno cyfrannu. Yno sylfaenwyd y prosiect newydd ar sail yr egwyddor fod cymunedau lleol yn gweithio gyda'r busnesau yn eu hardal i wella bywiogrwydd cymdeithasol ac economaidd, a hynny drwy dwristiaeth yn ein hachos ni. Yn ei dro, ystyrir bod y bywiogrwydd hwn yn fodd o fynd i'r afael ag effeithiau negyddol newid demograffig. Yn sail i hyn, fodd bynnag, mae awydd grymuso a galluogi cymunedau i gymryd rheolaeth ar eu datblygiad economaidd a chymdeithasol eu hunain.

Nod y prosiect cyfan oedd cymryd ystod eang o gamau trawswladol y mae wedi'u cymryd. Roedd y rhain yn cynnwys Llawlyfr i Ddatblygu Cynghrair, Mynegai Mesur Bywiogrwydd Gwledig, Llawlyfr Llywodraethu, Llawlyfr Cyllido Amgen, ac eraill. Mae'r rhain ar gael ar wefan y prosiect, www.rural-alliances.eu.

- 5. Canlyniadau:** Amlinellir y canlyniadau trawswladol uchod. Yn lleol, mae 12 Cynghrair wedi'u creu gyda chanlyniadau lluosog yn cefnogi'r broses o ddatblygu a rheoli twristiaeth. Roedd y rhain yn amrywio o ddatblygu a rhesymoli arwyddion lleol, datblygu gŵyl, taflenni am deithiau cerdded, llwybrau bwyd, a llawer mwy hefyd. Trowch at fideo cryno ar https://www.youtube.com/watch?v=K_ZIG4sMk5g. Bu'r prosiect hefyd yn cefnogi datblygiad llywodraethu yn ein Partneriaeth Cyrchfan Cynaliadwy, Cynllun Gwybodaeth i'r cyrchfan, Pecyn Cymorth Gŵyl Gerdded ar-lein, rhaglenni Cenhadon a Thwristiaeth Werdd a Rhwydwaith Cynghrair Bannau Brycheiniog a fydd yn goroesi'r prosiect.

Cafwyd ymateb cryf gan y gymuned, gan nodi bod y prosiect wedi helpu i fodloni angen a'i fod wedi llwyddo i wneud hynny. Yn amlwg, nid yw pob Cynghrair yn sicr o barhau ar ôl i'r prosiect ddod i ben ond mae'n arwydd o gryfder y prosiect fod y rhan fwyaf ohonynt yn bwriadu gwneud hynny. Mewn gwirionedd, mae cyllid LEADER yn debygol o helpu Cynghreiriau i gael at gyllid, er bydd rhaid iddynt gyflwyno ceisiadau a dod o hyd i'w harian cyfatebol eu hunain. Heb y cymorth Swyddog a gawsant gan brosiect Cynghreiriau Gwledig, mae'n annhebygol iawn y gallai llawer ohonynt fod wedi cyrraedd y man hwn ar eu pen eu hunain.

- 6. Buddion tymor hir:** Fel yr amlinellwyd uchod, mae'r Cynghreiriau'n debygol o fod yn rhan o lywodraethu cymunedau lleol am gryn dipyn eto. Mae'r rhan fwyaf o fewn yr ardal ddynodedig ond mae tair - sef y Fenni, Llanymddyfri a Chwm Aman - y tu hwnt iddi. Mae'n bendant fod y tair i gyd yn elwa ar effaith economaidd y dynodiad Parc Cenedlaethol (a'r Fenni'n wir yn brandio'i hun yn Borth i Fannau Brycheiniog) ac y byddai unrhyw waith twristiaeth a fyddai'n anwybyddu'r aneddiadau hyn yn anghyflawn.

Bydd y gwaith lefel Cyrchfan yn dwyn canlyniadau tymor hir sylweddol, a llywodraethu'n dal i esblygu gwaith ar dwristiaeth werdd a chenhadon yn cael eu cymryd gan Awdurdod y Parc Cenedlaethol a LEADER yn cefnogi'r Cynghreiriau.

Bydd y gwaith trawswladol yn dal ar gael drwy wefan y prosiect am 5 mlynedd o leiaf y tu hwnt i ddiwedd y prosiect a'r gobaith yw y bydd yn parhau i fod yn ddefnyddiol i gymunedau ledled Ewrop.

- 7. Cyllid:** Mae'r prosiect yn werth €1miliwn yn lleol (ac arian cyfatebol yn dod o Lywodraeth Cymru) a €10miliwn ledled Ewrop. Am fod Awdurdod y Parc Cenedlaethol yn Bartner Arweiniol, daeth ag €1.3M i Gymru o'r UE.

ASTUDIAETH ACHOS 4 – CYNLLUN CENHADON

- 1. Partneriaid:** Brecon Beacons Tourism, Busnesau Twristiaeth, Croeso Cymru, World Host, Partneriaeth Cyrchfan Cynaliadwy Bannau Brycheiniog.
- 2. Lleoliad a Hyd:** Lanswyd y Cynllun Cenhadon yn 2009 ac mae ar agor i'r holl fusnesau twristiaeth yng Nghyrchfan Twristiaeth Bannau Brycheiniog (a ddiffinnir yn ôl cod post yn y Strategaeth Twristiaeth Gynaliadwy ac sy'n estyn tua 10km y tu hwnt i'r ardal ddynodedig – i bob pwrpas, 'parth effaith economaidd' yw hwn). Nid oes ganddo ddyddiad dod i ben ond efallai bydd rhaid iddo fod yn hyblyg i ymdopi â lleihau cyllidebau. Os bydd staff Awdurdod y Parc Cenedlaethol yn prinhaus gormod, bydd rhaid i'r cynllun hwn ddod i ben.
- 3. Cefndir:** Mae busnesau twristiaeth yn cydnabod gwerth y dynodiad Parc Cenedlaethol a bod eu busnes yn deillio'n bennaf o'r amgylchedd y mae pobl wrth eu bodd yn ymweld ag ef. Dymuna Awdurdod y Parc Cenedlaethol gynyddu dealltwriaeth ac ymwybyddiaeth pobl leol ac ymwelwyr o'r Parc Cenedlaethol a'i nodweddion arbennig. Sefydlwyd y cynllun Cenhadon ar ôl ymgynghori â'r busnesau i'w galluogi i ddysgu mwy am yr ardal y maent yn gweithio ynddi, er mwyn iddynt ei deall yn well eu hunain ac er mwyn iddynt drosglwyddo'r ddealltwriaeth a'r wybodaeth honno i'w hymwelwyr. Yn y modd hwn, gellir gwella'r berthynas rhwng twristiaeth a'r nodweddion arbennig, a sicrhau gwell profiad i ymwelwyr ar yr un pryd.

Mae'r cynllun yn gweithredu o dan nawdd y Bartneriaeth Cyrchfan Cynaliadwy. Mae'n gofyn bod busnesau'n mynychu tri chwrs hyfforddi cyflwyniadol sy'n ymdrin â'r pethau canlynol:

- gwasanaeth cwsmeriaid – wedi'i gynnal gan World Host gan olygu bod busnesau'n cael cymhwyster achrededig
- ymdeimlad o le – yn helpu busnesau i ddysgu am y gwahanol brofiadau dilys o'r nodweddion arbennig y gall ymwelwyr eu cael yn ogystal â rhywbeth am hanes yr ardal, ei mythau a'i chwedlau ac ati a sut gallant ymgorffori'r themâu hyn yn eu busnesau
- 'Y Parc yn eich Calon' – mae hwn yn edrych ar esblygu'r dirwedd, sut mae'r Parc Cenedlaethol yn cael ei reoli a beth sydd yn ei ddyfodol. Mae hyn yn cynnwys materion y Geoparc, bioamrywiaeth a chludiant i ymwelwyr.

Ar ôl cael eu hardystio'n Genhadon Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog, rhaid i'r busnesau ddychwelyd am un digwyddiad hyfforddi ychwanegol o leiaf y flwyddyn i'w wneud yn gywerth â Datblygiad Proffesiynol Parhaus ysgafn iawn mewn proffesiynau eraill. Cânt dystysgrif, bathodyn ac yn y blaen a gallant ddefnyddio'r logo wrth hysbysebu.

Ar ôl cael eu hardystio, gall y busnesau hefyd gael mwy o hyfforddiant i fod yn Genhadon Geoparc neu'n Genhadon Awyr Dywyll.

Yn olaf, rydym yn datblygu cynllun Cenhadon Lleol i bobl nad ydynt yn croesawu ymwelwyr yn brif fusnes iddynt ond sy'n cwrdd â nhw'n rheolaidd – staff mewn tafarnau, siopau, modurdai ac ati. Mae hyn yn cynnwys gweithdy untro o dair awr. Yn debyg i hyn mae Gwybodaeth Bannau Brycheiniog – sef dyfarniad i yrwy'r tacsï sy'n rhaid ei adnewyddu bob blwyddyn.

- 4. Canlyniadau:** Ar hyn o bryd, mae gennym 132 o genhadon llawn wedi'u hardystio, a 198 o fusnesau i gyd wedi gwneud yr hyfforddiant. Fel yr awgryma'r ffigurau hyn, mae llawer iawn o ffyddlondeb i'r cynllun ac mae hyn yn cefnogi deialog iach rhwng yr awdurdod a'r

cyfranogwyr, sy'n mynd yn groes i rywfaint o'r farn fwy negyddol am y sefydliad a'r dynodiad a ddaeth drwy'r system gynllunio.

O'r 132 o genhadon, mae 28 hefyd yn Genhadon Geoparc a 45 yn Genhadon Awyr Dywyll. Dim ond y dechrau yw Cenhadon Lleol, ond mae hwn wedi denu nifer dda. Mae 19 o yrwyr tacsî wedi'u hyfforddi, a 6 wedi cynnal y dyfarniad. Mae'r rhain yn cael rhifau ffôn a dolenni o'n gwefan.

- 5. Buddion tymor hir:** Gwelwn fod y cynllun hwn yn rhan allweddol o'r berthynas rhwng Awdurdod y Parc Cenedlaethol a busnesau twristiaeth. Rydym wedi hyrwyddo ei fuddion i Barciau Cenedlaethol ac AHNE eraill yng Nghymru a'r tu hwnt. Erbyn hyn, mae Croeso Cymru wedi datblygu canllawiau i gynlluniau Cenhadon y bydd ei gymorth yn seiliedig arnynt ac mae'r Cymoedd wedi cymryd y cysyniad a chyflenwi cynllun llwyddiannus ers nifer o flynyddoedd. Ystyriwn fod hon yn fenter tymor hir cyhyd â bod cyllidebau a staff yn caniatáu hynny.
- 6. Cyllid:** Mae'r cynllun yn costio tua £6000 y flwyddyn, a llawer o amser staff, ond mae arbedion cynllun yn cael eu ceisio bellach am fod y cyllid Interreg wedi dod i ben.

Ysgolion Llysgennad Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog

1. Enw'r cynllun/gweithgaredd.

Ysgolion Llysgennad Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog

2. Enwau'r sefydliadau sy'n cymryd rhan.

Awdurdod Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog, ysgolion yn y parc, yr YHA, Cyfoeth Naturiol Cymru, Gwobr John Muir.

3. Lleoliad a hyd y cynllun.

Lansiwyd ym mis Rhagfyr 2015 ac mae'n parhau.

4. Disgrifiad o gefndir y cynllun gan gynnwys ei nodau ac amcanion.

Menter newydd ym Mharc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog yw Ysgolion Llysgennad y Parc Cenedlaethol, gyda'r nod o gyfuno buddion dysgu yn yr awyr agored â'r Parc Cenedlaethol i gefnogi gwelliant mewn canlyniadau addysgol, dealltwriaeth o'r Parc Cenedlaethol ac adnoddau naturiol yng Nghymru.

Rydym wedi datblygu'r 6 uned gyntaf i flynyddoedd 1-6 ac wrth wraidd yr unedau hyn mae dysgu yn yr awyr agored. Mae cysylltiadau cryf â gweithgareddau anturus corfforol ac mae'r unedau'n ymgorffori ac yn cefnogi'r Fframweithiau Llythrennedd a Rhifedd yn llawn.

Nod 'Ysgolion Llysgennad y Parc Cenedlaethol' yw:

- Datblygu dysgu mewn amgylchedd newydd
- Datblygu hyder mewn gweithgareddau anturus mewn oedran cynnar
- Datblygu gwybodaeth a dealltwriaeth o'r amgylchedd lleol a dealltwriaeth o'r angen am gynaliadwyedd
- Gweithio tuag at gyflawni tystysgrif a gydnabyddir yn genedlaethol i bob disgybl drwy gysylltiadau â Chynllun Gwobr John Muir

Yr effaith bosibl ar safonau addysgu a dysgu yw:

- Profiadau corfforol dysgu yn yr awyr agored o ansawdd uchel sy'n helpu plant i ddatblygu amrywiaeth o sgiliau sy'n berthnasol i'r gweithgareddau
- Bydd sgiliau pendant mewn llythrennedd a rhif yn gwella safonau llythrennedd a rhifedd
- Cryfhau'r cwricwlwm lles yn fawr; gwella hyder, sgiliau cymdeithasol, byw'n iachus a chariad am oes at ymarfer corff a'r profiad awyr agored
- Cynyddu'r wybodaeth a'r ddealltwriaeth o gynaliadwyedd yn fawr, gan arwain at effaith gymdeithasol gadarnhaol ar ddysgwyr, cymunedau a Pharc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog

5. Disgrifiad o'r canlyniadau.

Mae'n ddyddiau cynnar ar y prosiect hwn, ond rydym wedi llwyddo i wneud y canlynol:

- Gweithio gydag ysgolion ac athrawon lleol i ddatblygu'r rhaglen a'r adnoddau
- Treialu'r gweithgareddau gyda phlant
- Cynnal adolygiad proffesiynol cyn cyhoeddi
- Mae 11 o ysgolion wedi cofrestru i wneud y rhaglen (sef tua'r nifer y gallwn ei chefnogi bob blwyddyn)
- Mae dysgwyr wedi treulio mwy o amser yn yr awyr agored yn dysgu ac mae rhai wedi bod ar ymweliadau preswyl â'r Parc Cenedlaethol am y tro cyntaf

6. Disgrifiad a/neu fesur o fuddion/goblygiadau tymor hir i'r ardal ddynodedig (ac, os ydych yn credu bod rhai, y buddion ehangach y tu hwnt i ffiniau'r ardal ddynodedig).

Mae gan yr awyr agored botensial enfawr ar gyfer dysgu ac mae tystiolaeth sy'n dweud bod dysgu'n digwydd orau pan fydd yn yr awyr agored (yn enwedig i fechgyn). Mae'r oedran dylanwad allweddol yn digwydd cyn i blentyn droi'n 12 ac mae ei brofiad o'r awyr agored, a'i hyder ynddo, yn

yr oedran hwn yn effeithio'n uniongyrchol ar ei allu i ymgysylltu â'r awyr agored pan fydd yn oedolyn.

Er ei fod yn anodd ei fesur, mae'r prosiect hwn yn cefnogi pobl ifanc yn eu dysgu ond hefyd yn eu lles yn y dyfodol. Buom yn defnyddio'r arolwg cysylltioldeb â natur (RSPB) gyda chyfranogwyr y prosiect a gobeithiwn gael digon o ddata dros amser i brofi'r hyn a ddywed ymchwil am bwysigrwydd yr awyr agored ar gyfer dysgu.

Drwy sicrhau bod pobl ifanc yn deall tirwedd warchoddedig Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog, gobeithiwn mai nhw fydd stiwardiaid y dyfodol. Mae'n debygol hefyd mai twristiaeth fydd y prif gyflogwr yn y parc o hyd, a gobeithiwn y byddwn, drwy gysylltu pobl ifanc (yng ngham nesaf y prosiect) â'n Cenhadon Parc Cenedlaethol (busnesau twristiaeth), yn adeiladu cyfleoedd pellach i bobl ifanc gysylltu â chyflogwyr ac adeiladu cymunedau cynaliadwy.

7. Ffynonellau a symiau cyllid.

£2,500 oddi wrth Awdurdod Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog a £2,500 gan Cyfoeth Naturiol Cymru i ddechrau'r prosiect yn 2015.

Bu athrawon o ysgolion lleol yn 'rhoi' eu hamser i'r prosiect a bu Swyddogion Addysg y Parc Cenedlaethol yn eu cefnogi.

Cymorth parhaus gan ysgolion a Swyddogion Addysg y Parc Cenedlaethol.

Adolygiad o Dirweddau Dynodedig

Astudiaeth Achos Glastir, Awdurdod Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog

Yr ardal: Safle o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig y Mynydd Du, sy'n eiddo i Awdurdod Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog, sydd hefyd wedi'i gofrestru'n dir comin, yn Dir Mynediad, yn Nhirwedd o Ddiddordeb Hanesyddol Eithriadol y Mynydd Du a Geoparc Fforest Fawr.

Y prosiect: Cynlluniau Tir Comin Glastir ar chwech o'r tiroedd comin cyfansoddol, sy'n cynnwys y rhan fwyaf o'r Mynydd Du.

Partneriaid y prosiect: Aelodau o gymdeithasau cominwyr Glastir y Garreg Goch, Palleg, Blanaman Pedol Twrch, CL18 Gorllewin, Llyn y Fan, a Myddfai.

Dechrau'r prosiect: Dechreuodd y trafod yn 2012, dechreuodd contractau uwch Glastir yn 2014 a 2015

Gwaith y prosiect: Ymrwymiad staff cryf a manwl i ddarparu tystiolaeth a chynghori cominwyr a Swyddogion Contract Glastir i ddatblygu amrywiaeth o brosiectau i wella'r rheolaeth ar dirwedd, bioamrywiaeth a da byw. Mae'r prosiectau'n cynnwys: lleihau lefelau da byw, atal llygredd dŵr, adfer corlannau defaid, adfer odynau calch, diogelu Henebion Cofrestredig, dileu chwyn o redyn, llosgi grug dan reolaeth, torri a chynaeafu grug, taenu tomwellt ar fawn noeth (gan ddefnyddio'r grug wedi'i dorri) i atal erydiad pellach ac allyriadau CO₂, blychau graean i'r rugiar goch, a rhoi cyngor a hyfforddiant i swyddogion Glastir Llywodraeth Cymru ar yr hyn sy'n gweithio a sut gellir gwella'r cynllun. Mae'r holl brosiectau cyfalaf wedi'u cynnal gan Awdurdod y Parc mewn cytundebau lefel gwasanaeth â'r cymdeithasau Glastir.

Canlyniadau, buddion y prosiect:

Arferion gwaith a hyfforddiant da, perthynas waith gryfach rhwng yr Awdurdod, porwyr a swyddogion, rheolaeth integredig ar y prosiect ac arbenigedd staff yn cael ei ddefnyddio'n effeithiol, wedi llwyddo i adfer tirweddau a chynefinoedd lleol, wedi cynyddu'r diddordeb mewn rheoli tirwedd gan grŵp ehangach o randdeiliaid.

O ganlyniad i fuddsoddiad yr Awdurdod mewn staff, cyngor ac arbenigedd, a'r gwaith ymroddedig gan yr amryw gymdeithasau Glastir, mae Llywodraeth Cymru'n ystyried bod cynlluniau Glastir y Mynydd Du Glastir yn fodel penigamp i'w efelychu mewn mannau eraill.

Y dyfodol: Mae gofyn cynlluniau dilynol i ehangu'r gwaith adfer cynefin ac i sicrhau bod gwartheg a merlod yn pori ledled y SoDdGA.

Astudiaethau Achos AHNE Bryniau Clwyd a Dyffryn Dyfrdwy

Cig Oen Bryniau Clwyd

Bu'r AHNE yn gweithio gyda'r porwyr ar Fryniau Clwyd i sicrhau bod Tir Comin Moel Famau'n cael ei reoli a'i adfer yn y tymor hir. Drwy Brosiect Grug a Bryngaerau, sef Cynllun Partneriaeth Tirwedd Cronfa Dreftadaeth y Loteri, aeth yr AHNE ati i fynd i'r afael â'r ffaith bod amaethyddiaeth yn troi cefn ar ardaloedd rhostir, gan arwain at ddiffyg rheoli priodol a cholli cynefin o ganlyniad.

Mewn llawer o ardaloedd, nid oedd y gymuned ffermio'n gwneud gwaith rheoli rhostir rhagor – roedd yn cael ei adael i asiantaethau cadwraeth arwain y gwaith wedi'i dargedu at rywogaethau adar fel y rugiar ddu. Gweithiodd y prosiect i ail-gynnwys y gymuned amaethyddol yn y gwaith o reoli eu gweundiroedd a'i integreiddio ym musnes y fferm gyfan drwy arddangos bod gweundir wedi'i reoli'n dda yn werthfawr o ran cynhyrchiant amaethyddol.

Buddsoddodd y prosiect mewn hyfforddiant rheoli rhostir, llosgi grug, torri grug a rheoli rhedyn. Daeth â ffermwyr at ei gilydd i arddangos effeithiolrwydd technegau rheoli ymarferol. Sicrhodd hefyd fod gan y cymdeithasau porwyr fodd o gael at gyfarpar priodol i reoli rhostir a rhoes gymorth iddynt wneud y gwaith hwn.

Gwnaethpwyd llawer iawn o waith yn sefydlu cynlluniau amaeth-amgylchedd cyfunol drwy gytundebau Tir Gofal a Glastir ar Dir Comin Moel Famau a Moel y Parc. Roedd hyn yn darparu fframwaith a chymorth ariannol i borwyr gydweithio dros y tir comin cyfan, gan droi cefn ar y dull mwy tameidiog a ddefnyddid yno o'r blaen. Roedd y prosiect hefyd mewn cysylltiad â'r Coleg Amaethyddol Lleol yn Llysfasi er mwyn sicrhau bod rheoli rhostir yn cael ei gynnwys mewn cyrsiau ac i roi arddangosiadau rheoli ymarferol i'r myfyrwyr.

Ers diwedd y Prosiect Grug a Bryngaerau, mae'r AHNE wedi cynorthwyo'r porwyr ar Fryniau Clwyd i ddatblygu brand ar gyfer cig oen wedi'i bori ar ucheldir. Gwnaethpwyd gwaith i ymchwilio i lwybrau posibl i'r farchnad a'r potensial am gael premiwm am gig oen wedi'i bori ar rhostir gan gyfrannu at fioamrywiaeth a chymeriad arbennig ucheldiroedd yr AHNE.

O ganlyniad mae Porwyr Bryniau Clwyd wedi datblygu Brand Cig Oen Bryniau Clwyd wedi'i gefnogi gan yr AHNE sy'n cysylltu'r cig oen â'r dirwedd eithriadol. Mae'r cig oen ar gael mewn bwytai lleol ac yn y Neuadd Fwyd newydd yn Tweedmill, Llanelwy.

Bydd llwyddiant Cig Oen Bryniau Clwyd yn cryfhau'r cysylltiad rhwng y porwyr a rheolwyr y tir comin. Mae ailgysylltu'r tir comin â rheoli amgylcheddol wedi arwain at ddull mwy cynaliadwy o sicrhau iechyd y cynefin rhostir.

Prosiect Tirwedd Fyw Alun a Chwiler

Mae dyffrynnoedd afon Alun a Chwiler yn nodweddion arbennig ar Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol Bryniau Clwyd a Dyffryn Dyfrdwy. Mae'r dyffrynnoedd afon hyn a'r tir o'u hamgylch yn wledd o fywyd gwyllt, yn frith o fioamrywiaeth, gan gynnal amrywiaeth o rywogaethau sydd dan fygythiad fel Dyfrgwn, Llygod y Dŵr a Phathewod. Darparant wasanaethau ecosystem hanfodol yn yr AHNE a ffurfiant ran bwysig o ddalgylchoedd afon ehangach gan roi'r potensial iddynt ddylanwadu ar ansawdd tir y tu hwnt i ffin yr AHNE. Llifa'r afonydd hefyd drwy nifer o gymunedau bychain ac maent yn nodwedd amlwg yn lleol.

Bu'r AHNE yn monitro'r coridorau afon hyn, ac yn gweithio i'w gwella, ers llawer o flynyddoedd ac mae'r prosiect cyfredol hwn yn bartneriaeth gyffrous a fydd yn gwella'r dyffrynnoedd afon hyn ymhellach. Mae'r AHNE yn eistedd ar y grŵp llywio ar gyfer y prosiect hwn ynghyd ag Ymddiriedolaeth Bywyd Gwyllt Gogledd Cymru, Cyngor Sir y Fflint, Cyngor Sir Ddinbych, Cyfoeth Naturiol Cymru, Bywyd Gwyllt Gogledd-ddwyrain Cymru a Chymdeithas Saethu a Chadwraeth Prydain.

Mae'r prosiect gwreiddiol hwn o dair blynedd, a ddechreuodd ym mis Tachwedd 2014, wedi cael bron £245,000 o gyllid, a hwnnw'n bennaf gan WREN a Dŵr Cymru gyda chyfraniadau llai o faint drwy roddion cyhoeddus. Mae'r prosiect yn canolbwyntio ar weithio'n agos gyda chymunedau a thirfeddianwyr lleol i wella'r dirwedd yn y ddau ddyffryn afon er budd bywyd gwyllt, pobl a'r gymuned ffermio. Mae gwaith yn digwydd ar dir mynediad cyhoeddus a thir preifat ac mae'n cynnwys creu a gwella cynefinoedd, mynd i'r afael â rhywogaethau estron ac ailgysylltu cymunedau lleol â'r dirwedd arbennig hon.

Wrth i'r prosiect hwn ddatblygu, dylai'r dyffrynnoedd afon hyn yng nghanol yr AHNE a'r tir o'u hamgylch gael eu cysylltu'n well drwy ddull rheoli tirwedd. Rhagwelir y bydd fflora a ffawna brodorol yn cynyddu ac yn ffynnu lle bydd rhywogaethau estron yn cael eu rheoli, ac y bydd y gwaith i greu a gwella cynefinoedd yn galluogi rhywogaethau fel llygod y dŵr i ehangu eu cynefin. Drwy weithio gyda thirfeddianwyr a chynnwys pobl leol o ddechrau'r prosiect hwn, y gobaith yw y bydd gwir deimlad o berchenogaeth ar y dirwedd yn datblygu ac y bydd gwasanaethau hanfodol a gynhelir gan y dirwedd yn cael eu deall a'u gwerthfawrogi.

Er mwyn llwyddo, bydd angen i'r bartneriaeth hon sy'n cynnwys sefydliadau a phobl leol feithrin awydd gan bawb i ddal ati i wella'r dirwedd gyfan i wella'r ecosystem gyffredinol. Bydd cynnydd yn cael ei brofi drwy ganlyniadau pendant fel gwell ansawdd dŵr, gwell rheolaeth ar lifogydd a mwy o fioamrywiaeth yn Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol Bryniau Clwyd a Dyffryn Dyfrdwy a'r tu hwnt, ond hefyd drwy ymdeimlad cynyddol o werthfawrogi'r ardaloedd hyn.

Tirwedd at Iechyd

Mae Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol Bryniau Clwyd a Dyffryn Dyfrdwy yn cynnig ased gwerthfawr i wella iechyd a lles meddyliol a chorfforol pobl. Defnyddia pobl dirweddau o ansawdd uchel yn gynyddol i ddianc rhag bywyd modern a chydbwyso pwysau bywyd modern.

Seilwaith Gwyrdd

Mae'r awdurdod lleol yn berchen ar nifer o safleoedd yn yr AHNE, ac yn eu rheoli, gan amrywio o safleoedd Parc Gwledig sy'n denu nifer fawr i safleoedd bywyd gwyllt tawelach, sy'n adnodd gwerthfawr i bobl a grwpiau mwy ffurfiol at ddibenion hamdden ac addysg.

Milltiroedd Cymunedol

Gwybodaeth yw un o'r rhwystrau sy'n gallu cadw pobl draw o gefn gwlad. Dros y blynyddoedd diwethaf, mae'r Gwasanaeth Cefn Gwlad wedi datblygu cyfres o Filltiroedd Cymunedol mewn partneriaeth â'r Adran Hawliau Tramwy a Chynghorau Cymuned Lleol. Mae'r cynllun yn creu teithiau cerdded cylchol o gymuned, gan gysylltu â busnesau lleol, ac mae'n buddsoddi mewn gwella'r rhwydwaith hawliau tramwy. Nod y cynllun milltiroedd cymunedol yw annog pobl i gerdded ar eu llwybrau troed lleol. Erbyn hyn, mae'r llwybrau'n gyfres adnabyddus, a phobl yn archwilio ymhellach i ffwrdd ar ôl dechrau ar eu llwybr lleol o Filltiroedd Cymunedol.

Dewch i Gerdded

Sefydlwyd Dewch i Gerdded Sir Ddinbych ers 10 mlynedd a rhagor, gyda'r nod o wella iechyd pobl drwy gerdded. Mae'r cynllun yn targedu pobl sy'n segur ar hyn o bryd a'r rheini sy'n llai tebygol o fynd am dro. Mae gan y cynllun 14 o deithiau cerdded rheolaidd i gyd yn Sir Ddinbych, a 3 ohonynt yn yr AHNE. Bu'r cynllun yn llwyddiannus iawn yn gwella ffitrwydd a stamina pobl yn raddol ar deithiau cerdded rheolaidd mewn trefi a phentrefi, cyn dod â hwy i gerdded yn yr AHNE, a llawer ohonynt am y tro cyntaf. Dros y flwyddyn ddiwethaf, cofnododd y cynllun dros 12,000 o achosion o gerdded.

Yn 2015 gweithiodd y cynllun mewn partneriaeth â'r Gwasanaethau Cymdeithasol i weithio gyda phobl a grwpiau y mae angen cymorth arnynt. Drwy'r cynllun hwn, hyfforddwyd 26 o arweinydd cerdded / cerdded Nordig newydd. Roedd y prosiect yn cynnwys Canolfan Menywod Gogledd Cymru, NEWCIS – Cymdeithas Gofalwyr Gogledd-ddwyrain Cymru, Abbeyfield, Clystyrau Cymunedau yn Gyntaf y Rhyl a Dinbych, Cymorth i Fenywod Glyndŵr Dinbych, Seashells, Mind, Hafal, Hostelau Clwyd Alun a Cais – yr Asiantaeth Cyffuriau ac Alcohol. Mae cynlluniau hyfforddi a theithiau cerdded pellach yn yr arfaeth ar gyfer y flwyddyn nesaf.

Yn 2015 trefnwyd digwyddiad newydd hefyd mewn cysylltiad â'r Diwrnod Cenedlaethol Ymwybyddiaeth Anabledd i annog pobl i ddechrau cerdded. Roedd y digwyddiad yn bartneriaeth rhwng Troedio Clwyd Walks, Cynllun Dewch i Gerdded fel y'i gweinyddir gan y Cerddwyr a grwpiau anabledd lleol. Daeth 67 o bobl i'r digwyddiad yn ystod y dydd, a oedd yn cynnwys amrywiaeth o deithiau cerdded, sesiynau blas ar gerdded Nordig, helpa drysor i'r plant a defnyddio mesuryddion camau i fesur y calorïau a ddefnyddiwyd.

Datblygu Twristiaeth

Strategaeth Twristiaeth Gynaliadwy'r AHNE

Ym mis Tachwedd, lansiodd Ken Skates, y Dirprwy Weinidog ar gyfer Twristiaeth, Chwaraeon a Diwylliant, y Strategaeth Twristiaeth Gynaliadwy i'r AHNE yng Nghorwen. Daeth y lansiad â busnesau twristiaeth a gweithwyr proffesiynol ynghyd o bob rhan o'r AHNE gan adlewyrchu'r diddordeb eang ar draws y sector yn natblygiad y strategaeth.

Roedd y broses yn gyfrifol am ddod â busnesau o Fryniau Clwyd a Dyffryn Dyfrdwy gyda'i ddynodiad newydd at ei gilydd am y tro cyntaf i ddatblygu strategaeth unedig i'r AHNE. Cynhaliwyd gweithdai wedi'u hwyluso gan The Tourism Company mewn pedwar man allweddol, sef Llanasa yn y Gogledd, Loggerheads a Chorwen a Froncysyllte yn y De. Denodd y sesiynau nifer dda ac roeddent yn gweithio tuag at ddatblygu Cynllun Gweithredu cyffredin ar draws pedwar maes allweddol.

- Marchnata
- Datblygu Cynnyrch o amgylch gweithgareddau a phrofiadau
- Ymgysylltu â Busnes
- Ymwelwyr ac Ymdeimlad o Le.

Cynhaliwyd un sesiwn ym Mhwll-glas hefyd, a ddaeth â busnesau a chyrrff twristiaeth o bob rhan o'r AHNE ynghyd, er mwyn blaenoriaethu camau gweithredu a rhannu arfer gorau.

Yn ogystal â gosod agenda clir ar gyfer rheoli twristiaeth yn yr AHNE dros y pum mlynedd nesaf, roedd datblygu'r strategaeth yn fodd o ddod â grwpiau twristiaeth o bob rhan o'r AHNE at ei gilydd am y tro cyntaf. Er bod rhan ogleddol yr AHNE a Grŵp Twristiaeth Bryniau Clwyd wedi'u hen sefydlu ac wedi elwa ar berthynas gref â'r AHNE dros gyfnod hwy, yn Nyffryn Dyfrdwy ni ddeallir cysyniad yr AHNE cystal ac nid yw rhai grwpiau twristiaeth wedi ennill eu plwyf i'r un graddau. Mae'r broses wedi helpu i ddarparu ffocws clir i grwpiau sydd newydd eu sefydlu yn Nyffryn Dyfrdwy fel y Grŵp Darparwyr Awyr Agored, Grŵp Busnes Edeyrnion a Chenhadon Busnes Wrecsam.

Ymgysylltu â'r Busnes

Ar yr un pryd, mae'r AHNE wedi rhoi cymorth hefyd i Grŵp Busnes Edeyrnion ddatblygu Cynllun Gweithredu i Gorwen uchaf a Dyffryn Dyfrdwy gan sicrhau ei fod wedi'i gysylltu'n iawn â Strategaeth ehangach yr AHNE. Mae'r Cynllun yn cyflwyno busnesau ar ymyl yr AHNE a bu'n broses werthfawr i feithrin gallu yn y grŵp a darparu cyfeiriad cyffredin clir i'r sector busnes yn y rhan hon o'r AHNE.

Mewn prosiect ar y cyd â Thirweddau Gwarchoddedig eraill yng Ngogledd Cymru, gyda chyllid drwy raglen Partneriaeth ar gyfer Twf Croeso Cymru, cynhaliwyd nifer o weithdai ymgysylltu â busnes sydd wedi ategu'r cymorth busnes hwn. Cynhaliwyd sesiynau ar gyfryngau cymdeithasol, cyfleoedd cerdded a mordwyo naturiol yng Nghorwen, Prestatyn a Loggerheads. Bu'r sesiynau hyn yn gyfleoedd defnyddiol i hybu ymwybyddiaeth gan hyrwyddo ymdeimlad cryf o le i'r AHNE yn y gymuned fusnes.

Cwrs Tywyswyr yr AHNE

Bu AHNE Bryniau Clwyd a Dyffryn Dyfrdwy yn gweithio gyda'r sector awyr agored yn Nyffryn Dyfrdwy i ddatblygu cymhwyster tywysydd sy'n ceisio rhoi i weithredwyr twristiaeth ddealltwriaeth glir o'r ardal leol a chhydrannau'r dirwedd sy'n ei gwneud yn arbennig, gan gynnwys bioamrywiaeth, diwylliant, ffermio a hanes.

Datblygwyd y cwrs gyda Choleg Menai / Llandrillo i lefel achrediad City & Guilds ac mae wedi'i sefydlu'n fodiwl lleol ar gyfer Bathodyn Gwyrdd y Tywysydd Twristiaeth.

Cofrestrodd wyth busnes am y cwrs o amrywiaeth o fusnesau sector awyr agored gan gynnwys caiacio, rafftio dŵr gwyn, cerdded a beicio. Roedd y cyfranogwyr hyn yn ystyried i raddau helaeth iawn fod y cwrs yn ddatblygiad proffesiynol parhaus i'w staff ac yn gymhwyster a fydd yn rhoi mantais gystadleuol i'w busnesau mewn marchnad brysur iawn. Bydd ymwelwyr â'r ardal yn cael profiad llawer mwy cyfoethog drwy ddarparwyr sydd wedi cael statws Tywysydd yr AHNE.

Digwyddodd y cwrs dros chwe sesiwn yn ystod 6 mis ac roedd yn gyfuniad o sesiynau ffurfiol, gwaith maes ac asesiadau. Bu Ken Skates, y Gweinidog Twristiaeth, Chwaraeon a Diwylliant, yn rhoi eu bathodynau a'u tystysgrifau AHNE i'r cyfranogwyr llwyddiannus ym mis Tachwedd.

Mae'r cwrs yn cael ei gynnal eto eleni gyda busnesau o bob rhan o'r AHNE wedi cofrestru amdano.

Astudiaethau Achos AHNE Gŵyr

Enw'r cynllun/gweithgaredd	Traethau Gŵyr: Rheoli Rhagoriaeth
Enwau'r sefydliadau sy'n cymryd rhan	Dinas a Sir Abertawe: AHNE, y tîm Twristiaeth a'r holl Adrannau sy'n rhan o reoli traethau Baner Las Busnesau a grwpiau defnyddwyr â buddiant Croeso Cymru The Tourism Company – ymgynghorwyr twristiaeth gynaliadwy
Lleoliad a hyd y cynllun	Y pedwar traeth Baner Las yng Ngŵyr: <ul style="list-style-type: none"> • Bae Caswell • Bae Langland • Port Eynon • Bracelet Bay Medi 2014 - Mawrth 2015
Disgrifiad o gefndir y cynllun gan gynnwys ei nodau ac amcanion	Nod – Gwella ansawdd a chynaliadwyedd adnodd traethau Gŵyr. Amcanion - <ul style="list-style-type: none"> • Cyflawni rheolaeth strategol a chydgyssylltiedig ar y traethau a'r cyfleusterau gan bartneriaid. • Nodi a gweithredu safonau rheoli ansawdd i draethau Baner Las Gŵyr, yn briodol i'w lleoliad a'u cymeriad. • Rhoi i ymwelwyr a defnyddwyr yr wybodaeth sydd ei hangen arnynt i gynllunio a mwynhau eu hymweliad.
Disgrifiad o'r canlyniadau.	Dylai hyn gynnwys pa mor llwyddiannus y cafodd yr amcanion eu bodloni a hefyd unrhyw bwyntiau dysgu pellach y mae'ch sefydliad wedi'u darganfod yn rhan o gyflenwi'r cynllun/gweithgaredd.
Disgrifiad a/neu fesur o fuddion/goblygiadau tymor hir i'r ardal ddynodedig (ac, os credwch fod rhai, y buddion ehangach y tu hwnt i ffiniau'r ardal ddynodedig).	Cynnyrch – <ul style="list-style-type: none"> • Sefydlu Gweithgor Traethau gyda Chylch Gorchwyl • 4 Cynllun Rheoli Traeth • 40 o fuddiannau busnes a chymuned wedi'u cynnwys mewn datblygu blaenoriaethau gweithredu ac amcanion rheoli traeth • Cynnwys digidol y gellir ei rannu i'w ddefnyddio fel gwarant marchnata Canlyniadau – Traethau Baner Las Gŵyr yn cael eu rheoli yn ôl amcanion a blaenoriaethau cyffredin. Gwell cydlynu ac effeithlonrwydd i sefydliadau rheoli traethau. Mae ymwelwyr yn cael yr wybodaeth sydd ei hangen arnynt i gynllunio a mwynhau eu hymweliad yn gyfrifol. Canlyniadau – Darparu a chynnal amgylchedd o ansawdd uchel a ddisgwylir gan y rhai sy'n defnyddio ac yn ymweld â thraethau Gŵyr
Ffynonellau a symiau cyllid	Croeso Cymru £10k Dinas a Sir Abertawe £5k Cyfanswm £15k

Enw'r cynllun/gweithgaredd	Down to Earth
Enwau'r sefydliadau sy'n cymryd rhan	Down to Earth – Menter Gymdeithasol
Lleoliad a hyd y cynllun	2005- yn parhau
Disgrifiad o gefndir y cynllun gan gynnwys ei nodau ac amcanion	Mae Down to Earth yn fenter gymdeithasol sydd wedi hen ennill ei phlwyf ar Benrhyn Gŵyr, gan arbenigo mewn gweithio gyda grwpiau agored i niwed ac 'anodd eu cyrraedd' drwy hyfforddiant achrededig yn yr awyr agored. Defnyddia D2E waith adeiladu traddodiadol a chynaliadwy yn ogystal â gwaith rheoli tir i gynnwys ac ennyn diddordeb grwpiau nad ydynt fel arfer yn ymwneud ag addysg na chyflogaeth, am lawer o wahanol resymau. http://www.downtoearthproject.org.uk/index.php
Disgrifiad o'r canlyniadau .	Mae gan Down to Earth ddeng mlynedd o hanes mewn cynnig rhaglenni arobryn sydd wedi'u cynllunio i gynnwys ac ennyn diddordeb pob grŵp. Gyda dull sy'n canolbwyntio ar y dysgwyr er mwyn datblygu lles, ac ystod amrywiol o gyfleoedd dysgu achrededig, mae ein rhaglenni addysg yn cefnogi pobl ifanc ac oedolion o gefndiroedd gwahanol iawn.
Disgrifiad a/neu fesur o'r buddion/goblygiadau tymor hir i'r ardal ddynodedig (ac, os credwch fod rhai, y buddion ehangach y tu hwnt i ffiniau'r ardal ddynodedig).	Gwelliannau yn lles a hunanhyder y cyfranogwyr drwy roi cyfle iddynt gydweithio ag eraill mewn prosiectau arloesol a diddorol. Mae'r cyfranogwyr yn dysgu sgiliau newydd mewn adeiladu cynaliadwy.
Ffynonellau a symiau cyllid	Ffynonellau a symiau amrywiol iawn, gan gynnwys cyfraniadau drwy grant Cronfa Datblygu Cynaliadwy AHNE Gŵyr, y Loteri Fawr, Cronfa Gymdeithasol Ewrop.

Enw'r cynllun/gweithgaredd	Siop Gymunedol Llanmadog
Enwau'r sefydliadau sy'n cymryd rhan	Cymuned a phreswylwyr Llanmadog Dinas a Sir Abertawe – Tîm yr AHNE, Tîm Cyllid Ewropeaidd Llywodraeth Cymru
Lleoliad a hyd y cynllun	2007- yn parhau
Disgrifiad o gefndir y cynllun gan gynnwys ei nodau ac amcanion	Roedd y prosiect yn cynnwys symud siop gymunedol ffyniannus i safle mwy parhaol. Fe'i sefydlwyd yn wreiddiol gan breswylwyr Llanmadog, a daeth Llywodraeth Cymru, Tîm yr AHNE a phartneriaid cyllido eraill at ei gilydd i gynorthwyo i gyllido safle mwy parhaol, mwy addas at ddiben i'r busnes a oedd yn ehangu.
Disgrifiad o'r canlyniadau.	Gweithredir y siop gan 54 o wirfoddolwyr cymunedol ac mae'n dod â'r gymuned leol ynghyd gyda mwy na 200 o aelodau lleol. Mae'r siop hefyd yn cefnogi 39 o fusnesau lleol drwy gyflenwi eu cynnyrch. Mae'r adeilad newydd wedi galluogi'r siop gymunedol i ffynnu ymhellach mewn adeilad mwy cynaliadwy, sy'n defnyddio ynni'n effeithlon.
Disgrifiad a/neu fesur o'r buddion/goblygiadau tymor hir i'r ardal ddynodedig (ac, os credwch fod rhai, y buddion ehangach y tu hwnt i ffiniau'r ardal ddynodedig).	Mae'r siop wedi creu canolfan gymunedol tymor hir i'r pentref, sy'n cael ei defnyddio gan breswylwyr ac ymwelwyr fel ei gilydd. Mae wedi sicrhau bod cyfleusterau ar gael i'r gymuned o hyd a bod y siop yn darparu canolbwynt i weithgareddau. 'Pe na fyddem wedi dechrau'r fenter hon, mae'n bosibl y byddem ymhlith pentrefi gwyliau eraill Gŵyr lle mae popeth yn cau yn ystod y gaeaf. Erbyn hyn, mae gennym ganolfan fywiog sy'n ehangu ac yn datblygu gweithgareddau cymunedol. Gwasanaethwn ein cymuned ein hunain ac rydym hyd yn oed yn denu rhai preswylwyr o bentrefi eraill, mwy o faint, i siopa ac am weithgareddau cymdeithasol' https://walescooperative.wordpress.com
Ffynonellau a symiau cyllid	Cyfanswm tua £480k i brynu'r tir a'r adeilad a gosod y siop Mae'r ffynonellau'n cynnwys Cynllun Datblygu Gwledig Abertawe – Cynllun Datblygu Gwledig Cymru Cyfrannodd grant Cronfa Datblygu Cynaliadwy Gŵyr at fesurau arbed ynni a phaneli solar

Enw'r cynllun/gweithgaredd	Partneriaeth Tirwedd Gŵyr
Enwau'r sefydliadau sy'n cymryd rhan	Dinas a Sir Abertawe Cymdeithas Gŵyr Yr Ymddiriedolaeth Genedlaethol Ymddiriedolaeth Bywyd Gwyllt De a Gorllewin Cymru Down to Earth.....
Lleoliad a hyd y cynllun	2011-2013 – Cyfnod datblygu 2013 – 2018 Cyflenwi
Disgrifiad o gefndir y cynllun gan gynnwys ei nodau ac amcanion	<p>Bu ffurfiant Partneriaeth Tirwedd yn arwyddocaol o ran uno ystod eang o bartneriaid â buddiannau ar Benrhyn Gŵyr i ddatblygu cyfres o brosiectau a fydd yn cael effaith sylweddol wrth fynd i'r afael â rhai o'r heriau sy'n wynebu'r ardal.</p> <p>Mae'r Bartneriaeth Tirwedd wedi nodi chwe 'thema' waith a fydd yn sicrhau newidiadau sylweddol o ran gwerthfawrogi, deall a mwynhau Gŵyr ac a fydd yn gadael etifeddiaeth i ddiogelu'r dirwedd rhag pwysau'r byd modern a diogelu ei natur warchoddedig.</p> <p>Y chwe (6) thema yw:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Thema Rhossili - Mae Rhossili'n gyfle unigryw i ganolbwyntio nifer o brosiectau allweddol i adfer, addysgu a hyfforddi pobl am waliau sychion, gosod gwrychoedd, adfer caeau gwair a dolydd sy'n nodweddion pwysig ar yr ardal yn enwedig o gwmpas y "Vile" (system amaethyddol ganoloesol) ac ar hyd yr arfordir o Bort Eynon i Rhossili. 2. Thema Archaeoleg / Treftadaeth Adeiledig – mae Gŵyr i gyd yn frith o archaeoleg sy'n cynrychioli pobl yn byw ar y penrhyn o'r ogofeydd Paleolithig uchaf i'r cestyll canoloesol, y parcdir o'r 18fed ganrif a'r cyfnodau diwydiannol, gyda llawer o nodweddion adeiledig yn profi eu dylanwad ar y dirwedd a bywydau'r preswylwyr, fel bryngaerau, odynau calch, tŷ halen... 3. Thema teithiau cerdded/sgyrsiau a digwyddiadau – i hwyluso mynediad, i annog pobl i ymweld a chyfranogi mewn digwyddiadau. I ddarparu gwybodaeth am y dirwedd a'i threftadaeth a galluogi cynulleidfa ehangach i ddysgu am arwyddocâd hanesyddol a naturiol Gŵyr a'i werthfawrogi. 4. Thema Penclawdd – Mae arfordir gogledd Gŵyr yn arddangos gwahanol nodweddion i draethau a childraethau tywodlyd y de. Ei brif ddylanwadau yw'r foryd, casglu cocos a hanes diwydiannol o lo, copr a haearn ac mae'n arddangos diwylliant Cymreig penodol. 5. Thema Natur - Mae natur Gŵyr yn cael ei hamlygu gan nifer y mesurau gwarchod a roir i'r ardal am ei ffawna a fflora. Bydd y bartneriaeth yn diogelu ac yn gwarchod pwysigrwydd treftadaeth naturiol Gŵyr drwy well rheolaeth er bioamrywiaeth ar nifer o Safleoedd o Ddiddordeb Cadwraeth Natur (SINC) gan gynnwys gwaredu prysg a rhedyn; rheoli rhywogaethau ymledol estron; torri dolydd, gwell pori, ac adfer gwrychoedd brodorol drwy osod ac

	<p>ailblannu cloddiau.</p> <p>6. Thema Hyfforddiant - Bydd nifer o sesiynau hyfforddi ffurfiol ac ymarferol a gynigir o dan y rhaglen i wirfoddolwyr, er mwyn cynnal a datblygu etifeddiaeth y rhaglen a phlannu “ymdeimlad o le” a pherchenogaeth ar y dirwedd.</p> <p>Mae 50 o brosiectau unigol wedi'u nodi drwy'r themâu i'w gweithredu cyn pen y tair i bedair blynedd nesaf gan y tîm craidd, partneriaid unigol a chontractwyr a gaffaelwyd.</p>
<p>Disgrifiad canlyniadau</p>	<p>o'r</p> <p>Prif ethos y rhaglen yw ymgysylltu ag ystod eang o gynulleidfaoedd ledled Gŵyr, Dinas a Sir Abertawe, ardal ehangach Bae Abertawe a gwahanol grwpiau yn enwedig y rheini o'r wardiau difreintiedig a grwpiau anabl.</p> <p>Mae confensiwn Tirwedd yn ymwneud â pherthynas y math o dirwedd a'r rhyngweithio â phobl, nid yn unig o'r gorffennol ond gyda gweithgareddau cyfredol.</p> <p>Caiff llwyddiant Partneriaeth Tirwedd Gŵyr ei fesur gan y camau monitro ac etifeddiaeth a gynigir sydd ar dair lefel:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Prosiectau unigol – cynnyrch / canlyniadau – gosodir y rhain ym mhrofformau'r prosiectau unigol • Lefel rhaglen – newid barn am ardal Gŵyr, yr etifeddiaeth • Lefel rhaglen HLF – lefel genedlaethol <p>Bydd y canlyniad cyffredinol yn cael ei weld yn y ddealltwriaeth well o dirwedd Gŵyr, ac etifeddiaeth yn cael ei diffinio fel 'Y buddion parhaus i dreftadaeth ac i bobl o ganlyniad i'r cynllun partneriaeth tirwedd a'i brosiectau cyfansoddol'</p> <p>Cydrannau unigol yr etifeddiaeth fydd:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cysylltedd cynefinoedd – mwy o fioamrywiaeth, cadernid • Tirwedd hanes – arteffactau mewn cyd-destun • Hunaniaeth newydd / hunaniaeth wedi'i hatgyfnerthu i'r ardal • Newid barn – e.e. effaith economaidd treftadaeth • Newid diwylliant – corff arweiniol/ partneriaid/ tirfeddianwyr • Gallu – dynol, cyfalaf cymdeithasol • Cysylltiadau rhwng sefydliadau • Gweithgareddau dilynol / cynllun newydd • Ethos ac ymagwedd Partneriaeth Tirwedd – yn llywio mentrau mewn mannau eraill • Buddion economaidd, cymdeithasol • Gwefannau, apiau ac ati. <p>Yn sgil yr asesiad ffurfiol a'r costiau yn y rhaglen, penderfynwyd rhoi tendr gwerthusiad ar GwerthwchiGymru am werthusiad dechreuol / tymor canolig a therfynol o'r rhaglen gyfan.</p> <p>Yna cyn pen 18 mis o orffen y rhaglen, comisiynu 'dewis etifeddiaeth' i benodi ymgynghorwyr â'r sgiliau cywir i archwilio a chynghori ar wahanol fodolau ôl-rhaglen i fynd ymlaen â phrosiectau cyllido.</p>

	Bydd Partneriaeth Tirwedd Gŵyr yn cymryd rhan yn rhwydwaith HLF o bartneriaethau tirwedd ledled y DU a chyda phartneriaid fel Cyfoeth Naturiol Cymru i chwilio am arfer gorau a mynychu seminarau / rhwydweithio ac ymweliadau.
Disgrifiad a/neu fesur o'r buddion/goblygiadau tymor hir i'r ardal ddynodedig (ac, os credwch fod rhai, y buddion ehangach y tu hwnt i ffiniau'r ardal ddynodedig).	
Ffynonellau a symiau cyllid	Cyfanswm o £1.9M Cronfa Dreftadaeth y Loteri £1.3m Cyfoeth Naturiol Cymru £120k Cymdeithas Gŵyr a chyfranwyr eraill

Astudiaeth Achos AHNE Llŷn

Gŵyl Arfordir Llŷn

Sefydliadau: AHNE Llŷn, yr Ymddiriedolaeth Genedlaethol, Amgueddfa Forol Llŷn, Adran Bioamrywiaeth Cyngor Gwynedd, Partneriaeth Tirwedd Llŷn, Plas Heli, Ecoamgueddfa Llŷn.

Lleoliad/hyd: Bu Gŵyl Arfordir Llŷn yn digwydd ers 2010. Fe'i cydlynwyd gan yr Uned AHNE ers y cychwyn cyntaf, gyda chyfraniadau ariannol gan Rising Tide (prosiect Interreg), Partneriaeth Tirwedd Llŷn a'r partneriaid eu hunain.

Mae'r gweithgareddau mewn lleoliadau amrywiol ar Ben Llŷn – mae teithiau cerdded tywys, sgysiau a chyflwyniadau, diwrnodau difyr, sesiynau blas ac arddangosiadau bwyd y môr.

Cefndir

Datblygwyd y prosiect er mwyn:

- rhoi cyfleoedd i ddysgu mwy am faterion morol ac arfordirol
- hybu ymwybyddiaeth am ddiwylliant a hanes morol
- rhoi cyfleoedd i bobl leol a thwristiaid gael profiad o weithgareddau arfordirol
- hyrwyddo iechyd a lles
- gwella'r cynnig twristiaeth
- bod o fudd i ddarparwyr a sefydliadau lleol

Canlyniadau / buddion

Erbyn hyn, mae'r Wyl yn ei phumed flwyddyn a gobeithiwn y bydd yn parhau yn y dyfodol. Mae'r holl weithgareddau wedi'u cefnogi'n dda o'r cychwyn - am fod amrywiaeth o bethau'n cael eu cynnig, mae rhywbeth at ddant ystod eang o bobl. Mae'r holl bartneriaid gwreiddiol yn cymryd rhan o hyd ac wedi elwa ar fod yn rhan o brosiect ar y cyd sy'n cael ei hyrwyddo'n helaeth.

Rheoli ar gyfer Hamdden Gynaliadwy ym Mharc Cenedlaethol Arfordir Penfro

1. Sefydliadau sy'n cymryd rhan

Awdurdod Parc Cenedlaethol Arfordir Penfro (APCAP), Fforwm Arfordir Sir Benfro, Croeso Cymru, Cyfoeth Naturiol Cymru (sef Cyngor Cefn Gwlad Cymru (CCGC) gynt), Cyngor Sir Penfro, yr Ymddiriedolaeth Genedlaethol, Awdurdod Porthladd Aberdaugleddau, Canolfannau Gweithgareddau Awyr Agored ac amrywiaeth eang o gyllidwyr a chyfranogwyr eraill.

2. Lleoliad a hyd y cynllun

Yn Sir Benfro ond gan ddylanwadu ymhell y tu hwnt i'r sir – gweler adran 6 isod. Mae'r Grŵp Siarter Awyr Agored ar waith yn barhaus ers dechrau'r 1990au a bu Archwiliad Hamdden De-orllewin Cymru a Chynllun Hamdden Parc Cenedlaethol Penfro ar waith ers 2011. Mae pob agwedd yn parhau.

3. Cefndir y cynllun

Y nod sylfaenol yw galluogi hamdden arfordirol i ddatblygu, ac yn enwedig hamdden weithgar a arweinir yn fasnachol, mewn modd sy'n cwtogi cymaint â phosibl ar effeithiau a difrod ar lain arfordirol gul a gwerthfawr y Parc Cenedlaethol ac sy'n lleihau gwrthdaro â defnyddwyr eraill a'r gymuned.

4. Canlyniadau allweddol

Bu llwyddiant y Grŵp Siarter Awyr Agored yn ei hirhoedledd i ryw raddau – pan gafodd ei ddechrau, sefydlodd nifer o ardaloedd gwarchodedig eraill grwpiau tebyg ond dim ond am ychydig flynyddoedd y bu'r rheini ar waith. Mae grŵp Sir Benfro yn gweithredu'n barhaus ers ugain mlynedd o leiaf ac fe'i cefnogwyd gan bron bob darparwr gweithgareddau awyr agored sydd ar waith yn y sir. Mae wedi datblygu perthynas waith agos rhwng tiffeddianwyr a sefydliadau cadwraeth a gweithredwyr masnachol a chlybiau.

Roedd y Grŵp Siarter Awyr Agored yn cael ei reoli'n wreiddiol gan Awdurdod y Parc Cenedlaethol ond, yn y blynyddoedd diwethaf, cafodd ei drosglwyddo i Fforwm Arfordirol Sir Benfro. Wrth i'r pwysau hamdden dyfu tua diwedd y 2000au, comisiynwyd y Fforwm Arfordirol gan Awdurdod y Parc a phartneriaid lleol i weithio ar Archwiliad Hamdden o Dde-orllewin Cymru (a ariannwyd yn bennaf gan y bartneriaeth Twristiaeth Ranbarthol) ac yna cyfrannodd hwn at Gynllun Rheoli Hamdden y Parc Cenedlaethol a lansiwyd yn 2011 a gwefan "Mwynhau" y Parc Cenedlaethol. Mae'r Cynllun Gweithredu o ddogfen y Cynllun Hamdden yn cael ei ddiweddarau'n flynyddol gan bartneriaeth o asiantaethau rheoli ac mae hyn yn helpu i gydlynu gwaith yn y sir ac yn gwella cyfathrebu.

5. Disgrifiad a/neu fesur o'r buddion/goblygiadau tymor hir i'r ardal ddynodedig (a'r buddion ehangach y tu hwnt i ffiniau'r ardal ddynodedig)

Mae'r grŵp wedi hwyluso pecynnau gwybodaeth a hyfforddiant i gannoedd o arweinwyr gweithgareddau, wedi gosod parthau cytunedig ar gyfer arfordiro, wedi mynd i'r afael â gwrthdaro lleol a galluogi'r gweithgarwch cynyddol i ddiwydd gyda chyn lleied â phosibl o effaith negyddol. Mae'r rheini a hyfforddwyd gan y grŵp yn gweithredu mewn ffordd sy'n parchu nodweddion arbennig yr ardal, ac maent hefyd yn trosglwyddo gwell gwybodaeth

am y Parc Cenedlaethol i'w cleientiaid. Mae hyn yn mynd i'r afael ag amcanion Awdurdod Parc Cenedlaethol Arfordir Penfro o ran cadwraeth, mwynhad a dealltwriaeth.

Y tu hwnt i Sir Benfro, mae Swyddog y Siarter Awyr Agored wedi arwain y gwaith o gynhyrchu codau arfer da cenedlaethol ar gyfer Arfordiro a Chanwïo Môr, ac roedd yn allweddol yn datblygu Siarter Arfordiro cenedlaethol. Mae'r grŵp Siarter wedi cynrychioli Sir Benfro wrth sefydlu Sefydliad Gweithgareddau Twristiaeth Cymru (WATO) yn gweithio gyda sefydliadau cyfatebol ym Mannau Brycheiniog ac Eryri i roi llais i'r diwydiant twristiaeth gweithgareddau yng Nghymru, gan weithio gyda Croeso Cymru. Roedd yr Archwiliad Hamdden yn ymdrin â De-orllewin Cymru i gyd ond roedd yn tarddu o Sir Benfro a chafodd ei gefnogi'n bennaf gan Sir Benfro (ond ei ariannu drwy Bartneriaeth Twristiaeth De-orllewin Cymru). Roedd yr Archwiliad, gwefan Mwynhau a'r Cynllun Hamdden yn ymddangos ar wefan Rheoli Cyrchfan Croeso Cymru am gryn dipyn yn enghraifft o arfer da.

6. Ffynonellau a symiau cyllid

Mae ffynonellau a symiau cyllid i'r gyfres hon o fentrau tymor hir yn gymhleth. Croeso Cymru, CCGC ac Awdurdod Parc Cenedlaethol Arfordir Pendro a ariannodd y Cynllun Hamdden. Cafodd y Siarter Awyr Agored ei ariannu'n wreiddiol gan awdurdod y Parc Cenedlaethol a Chyngor Sir Penfro, sydd hefyd yn ariannu Fforwm Arfordir Sir Benfro yn rhannol. Mae arianwyr cyfredol y Siarter Awyr Agored yn cynnwys y sefydliadau hynny a restrwyd yn adran 1 uchod, yn ogystal â noddwyr o'r sector preifat.

Gwybodaeth bellach

Dolen i Gynllun Hamdden Parc Cenedlaethol Arfordir Penfro: <http://www.pembrokeshirecoast.org.uk/Files/files/PCNPA%20Recreation%20Plan%202011%20Low%20Res.pdf>

Trosolwg o Brosiect yr Archwiliad Hamdden: <http://www.walesactivitymapping.org.uk/wp-content/uploads/2011/03/Recreation-Toolkit-for-Destination-Management.pdf>

Gwefan y Siarter Awyr Agored (PCF): <http://www.pembrokeshireoutdoors.org.uk/>

Caiacio Môr yng Nghymru: <https://vimeo.com/62624726>

Arfordiro mewn Grwpiau: Arfer Gorau i Dywyswyr: <https://vimeo.com/39638050>

Gwaith cynhwysiant cymdeithasol ym Mharc Cenedlaethol Arfordir Penfro

1. Sefydliadau sy'n cymryd rhan

Eich Parc: Wedi'i reoli gan Awdurdod Parc Cenedlaethol Arfordir Penfro (APCAP), mae prosiect Eich Parc yn cael ei dywys gan grŵp llywio sy'n cynnwys Cyngor Sir Penfro, Cymunedau yn Gyntaf a PAVS (Cymdeithas Gwasanaethau Gwirfoddol Sir Benfro).

Walkability: Wedi'i reoli gan Awdurdod Parc Cenedlaethol Arfordir Penfro (APCAP), cefnogir prosiect Walkability gan grŵp llywio sy'n cynnwys Iechyd Cyhoeddus Cymru, Cyngor Sir Penfro, Cyfeillion Parc Cenedlaethol Arfordir Penfro a Steps2Health (grŵp trydydd sector sy'n arbenigo ym maes cerdded at iechyd).

2. Lleoliad a hyd y cynllun

Eich Parc: Un o'r elfennau pwysig o waith cynhwysiant cymdeithasol yr Awdurdod yw prosiect 'Eich Parc' wedi'i ariannu gan y Loteri Fawr. Wedi'i lansio yn 2012 a'i reoli gan APCAP, mae'r prosiect yn gweithio ledled Sir Benfro i gysylltu pobl ddifreintiedig â'u Parc Cenedlaethol.

Walkability: Dechreuodd prosiect Walkability yn 2012 gyda'r nod o roi cyfleoedd cerdded â chymorth gyda ffocws ar iechyd a lles yn y Parc Cenedlaethol.

3. Cefndir y cynllun

Mae'r Awdurdod yn mabwysiadu dull cynhwysol o gyflenwi ei wasanaethau. Yn y blynyddoedd diwethaf, mae cyfraniadau prosiectau a ariannwyd yn allanol wedi galluogi'r Awdurdod i ddatblygu gwaith gyda chynhwysiant cymdeithasol yn brif nod. Mae'r ddau brosiect a amlinellwyd – Eich Parc a Walkability – wedi creu sylfaen gref i ddarparu cyfleoedd cynhwysol i ystod eang o gynulleidfaoedd ym Mharc Cenedlaethol Arfordir Penfro.

Yn ogystal â gwaith prosiect a ariennir yn allanol, mae'r Awdurdod drwy ei dîm o Wardeniaid Ardal, yn rhoi cyfleoedd amrywiol i gynulleidfaoedd anodd eu cyrraedd a chymunedau lleol, gan gynnwys gwirfoddoli a gweithgareddau pwrpasol wedi'u cynllunio i helpu grwpiau i archwilio'r Parc Cenedlaethol. Fel Awdurdod, rydym yn parhau i gefnogi Hyrwyddwyr 'Mosaic' o gymunedau duon a lleiafrifoedd ethnig yn Ne Cymru, sef etifeddiaeth prosiect Mosaic Cymru a gwblhawyd yn ddiweddar ac a ariannwyd gan y Loteri Fawr.

4. Canlyniadau allweddol

Eich Parc: Mae Eich Parc yn targedu grwpiau a sefydliadau sy'n gweithio gyda phobl ddifreintiedig yn Sir Benfro gyda'r nod y byddant yn defnyddio mwy o'r Parc Cenedlaethol yn lle i gyflawni canlyniadau da i'w cleientiaid/defnyddwyr gwasanaeth. Un amcan allweddol yw meithrin gallu sefydliadol i gynnal y gweithgarwch hwn yn annibynnol, neu gydag ychydig iawn o gymorth, drwy raglenni hyfforddi a chymorth wedi'i dargedu.

Yn y flwyddyn 2014/15 bu ychydig llai na 1,300 o bobl yn cymryd rhan yng ngweithgareddau a digwyddiadau Eich Parc, a hwythau'n dod o fwy na 30 o grwpiau a sefydliadau lleol sy'n gweithio gydag unigolion difreintiedig. Roedd y rhain yn amrywio o grwpiau cymorth camddefnyddio sylweddau a chanolfannau gofal dydd i grwpiau pobl hŷn a phrosiectau ieuencid.

Walkability: Yn y flwyddyn 2014/15 llwyddodd Walkability i gyflenwi 212 o ddigwyddiadau cerdded, a mwy na 2,500 o bobl yn cymryd rhan. Mae galw mawr iawn am wasanaethau Walkability, ac mae'r galw'n fwy na'n gallu i roi cyfleoedd i bawb sydd â diddordeb ar hyn o bryd. Un nod allweddol i'r prosiect erbyn hyn yw annog mwy o bobl i gerdded yn annibynnol a datblygu rôl gwirfoddolwyr i gefnogi ystod eang o grwpiau ac unigolion i gerdded at iechyd.

Mae gwerthusiad defnyddwyr gwasanaeth o Walkability yn awgrymu bod y cyfleoedd a roir gan y prosiect yn cael eu gwerthfawrogi'n fawr ac, yn aml iawn, yn chwarae rhan hanfodol mewn gwellhad ar ôl salwch a chynnal iechyd a lles.

5. Disgrifiad a/neu fesur o'r buddion/goblygiadau tymor hir i'r ardal ddynodedig (a'r buddion ehangach y tu hwnt i ffiniau'r ardal ddynodedig)

Eich Parc: Drwy gydol y prosiect, rydym wedi gweld nifer fawr yn ei gymeradwyo ar ôl deall manteision gweithgarwch yn yr awyr agored i ddefnyddwyr y gwasanaeth. Mae llawer o staff a gwirfoddolwyr sydd ynghlwm wrth y prosiect wedi ymrwmo'n gryf i dreulio amser yn y Parc Cenedlaethol gyda defnyddwyr gwasanaeth ac wedi rhoi gwybod am amrywiaeth o ganlyniadau a welsant o allu cynyddol i ddysgu a gwelliannau iechyd a lles i well cyfathrebu/cysylltiadau mewn grwpiau a gwell perthynas rhwng staff a chleientiaid.

Dengys y prosiect fod gan ardaloedd gwarchodedig ran werthfawr i'w chwarae wrth ddarparu safle llawn ysbrydoliaeth i weithio gyda rhai o'r bobl fwyaf difreintiedig mewn cymdeithas. Mae'r prosiect yn arddangos dull sy'n ceisio cynnal mynediad at ardaloedd gwarchodedig i'r grwpiau hyn, gan gyfrannu cymharol ychydig o amser ac adnoddau.

Walkability: Mae Walkability yn cyflogi cydlynedd prosiect a gefnogir gan grŵp bach o wirfoddolwyr i gynnig teithiau cerdded â chymorth a hyrwyddo ei fuddion. Mae cynllun atgyfeirio yn rhan o brosiect Walkability, gydag unigolion yn cael eu cyfeirio ar ôl salwch a llawdriniaeth drwy ddarparwyr gofal iechyd lleol. Hefyd, mae cyfleoedd cerdded grŵp rheolaidd i amrywiaeth o bobl gan gynnwys y rheini sy'n gwella o salwch meddwl a chleifion gofal lliniarol.

6. Ffynonellau a symiau cyllid

Eich Parc: Cafodd prosiect Eich Parc tua £250,000 o gyllid i gefnogi'r prosiect, sy'n dod i ben ym mis Rhagfyr 2015. Mae'r prosiect yn cyflogi swyddog prosiect amser llawn a chynorthwydd rhan-amser.

Walkability: Ar hyn o bryd, mae prosiect Walkability yn cael cymorth grant gan Dewch i Gerdded Cymru (£13,000 yn 2015/16), a grantiau achlysurol llai o faint gan arianwyr lleol, a'r gweddill yn cael ei ariannu'n fewnol gan APCAP. Yn 2015 mae cynigion sylweddol yn cael eu gwneud i arianwyr allanol gyda'r bwriad o gynnal prosiect Walkability yn y dyfodol.

Cefnogi twristiaeth trwy Dreftadaeth a Diwylliant

1. Sefydliadau sy'n cymryd rhan

Mae'r Parc Cenedlaethol yn adnodd allweddol sy'n cefnogi diwydiant twristiaeth fywiog. Mae diwydiant twristiaeth Sir Benfro yn cynhyrchu dros £500 miliwn y flwyddyn ac mae Awdurdod Parc Cenedlaethol Arfordir Penfro yn cefnogi'r diwydiant hwn trwy weithgareddau fel cadwraeth, gan reoli dros 1,000km o hawliau tramwy cyhoeddus, gweithgareddau marchnata a hyrwyddo fel y cyhoeddiad *Coast to Coast*, mentrau trafndiaeth gynaliadwy fel y Gwasanaeth Bws Arfordirol a gwasanaethau gwybodaeth fel Canolfannau Croeso a Chanolfannau Ymwelwyr.

2. Lleoliad a hyd y cynllun

Mae'r Awdurdod hefyd yn darparu atyniadau twristiaeth, sy'n defnyddio treftadaeth a diwylliant fel adnodd i hyrwyddo'r Parc Cenedlaethol. Y prif ganolfannau yw Castell Caeriw, Castell Henllys ac Oriol y Parc.

Mae hanes cyfoethog **Castell a Melin Lanw Caeriw** yn rychwantu dros 2,000 o flynyddoedd. Mae Caeriw wedi'i lleoli ym Mharc Cenedlaethol Arfordir Penfro – ac yn cael ei rheoli gan Awdurdod y Parc – ac mae'r un mor berffaith ar gyfer mynd am dro hamddenol ag ydyw ar gyfer diwrnod llawn cyffro o antur a darganfod fel teulu. Melin Caeriw yw'r unig Felin Lanw adferedig yng Nghymru, ac er nad yw'n gweithredu bellach, mae'r peirianwaith, yr arddangosfa a'r arddangosiadau rhyngweithiol sy'n addas i deuluoedd yn dangos sut mae dŵr wedi cael ei ddefnyddio fel ffynhonnell ynni cynaliadwy ar hyd yr oesoedd.

Castell Henllys yw'r unig Bentref Oes Haearn ym Mhrydain i'w ailadeiladu ar yr union safle lle'r oedd ein cyndeidiau Celtaidd yn byw 2,000 flynyddoedd yn ôl. Mae Castell Henllys wedi'i leoli yn nhirwedd arw gogledd Sir Benfro. Mae'r ardal, sy'n rhan o Barc Cenedlaethol Arfordir Penfro, yn frith o safleoedd cynhanesyddol, a Chastell Henllys, a reolir gan Awdurdod Parc Cenedlaethol Arfordir Penfro, yw'r porth i'r mannau atgofus hyn.

Awdurdod y Parc sy'n berchen ar **Oriol a Chanolfan Ymwelwyr y Parc** ac mae'n gartref i Amgueddfa Cymru yn Sir Benfro. Mae'r oriel, a gynhelir mewn partneriaeth ag Amgueddfa Cymru, yn cynnig rhaglen newidiol o arddangosfeydd sy'n darlunio tirweddau Sir Benfro a thu hwnt trwy gasgliadau cenedlaethol Amgueddfa Cymru. Oriol y Parc yw un o'r tair Canolfan Ymwelwyr sy'n perfformio orau yng Nghymru hefyd, gan ddarparu popeth sydd ei angen ar ymwelwyr i archwilio Arfordir Sir Benfro.

3. Cefndir y cynllun

Mae'r tair canolfan yn darparu'r gweithgareddau canlynol:

- Teithiau tywysedig
- Atyniadau diwylliannol / hanesyddol
- Arddangosfeydd cenedlaethol fel arddangosfa ddiweddar 'Llareggub' gan Syr Peter Blake
- Canolfannau ar gyfer dehongli'r Parc Cenedlaethol
- Sgyrsiau a gweithgareddau i ehangu mynediad i'r Parc Cenedlaethol a galluogi pobl i ddatblygu gwell dealltwriaeth o ddiwylliant a threftadaeth Sir Benfro.

4. Canlyniadau allweddol

Mae dros 200,000 o bobl yn ymweld â'r tair canolfan bob blwyddyn, sy'n golygu eu bod ymhlith yr atyniadau treftadaeth a diwylliant mwyaf poblogaidd yn y Parc Cenedlaethol.

Mae'r Awdurdod Parc Cenedlaethol wedi ymgymryd â nifer o weithgareddau datblygu yn y canolfannau dros sawl blwyddyn, gan fuddsoddi £1.3 miliwn yng Nghastell Caeriw a Chastell Henllys yn ystod y ddwy flynedd ddiwethaf.

Mae gwaith yr Awdurdod yn y canolfannau hyn yn cynorthwyo gweithredwyr twristiaeth eraill trwy ddenu pobl i'r ardal a chefnogi economi dwristiaeth Sir Benfro.

5. Disgrifiad a/neu fesur o'r buddion/goblygiadau tymor hir i'r ardal ddynodedig (a'r buddion ehangach y tu hwnt i ffiniau'r ardal ddynodedig)

Defnyddir y tair canolfan yn rheolaidd gan grwpiau ysgol o bob rhan o Gymru a thu hwnt. Croesawyd mwy nag 8,300 o blant ysgol i'r safleoedd yn ystod 14-15. Mae hyn yn chwarae rhan arwyddocaol mewn datblygu diddordeb pobl ifanc mewn diwylliant a threftadaeth Cymru, a'u dealltwriaeth o hynny.

6. Ffynonellau a symiau cyllid

Telir am gostau cynnal y canolfannau gan Awdurdod Parc Cenedlaethol Arfordir Penfro, ond maent yn cynhyrchu dros £400,000 o incwm bob blwyddyn ac yn cyflogi 11 aelod o staff amser llawn a 12 aelod o staff tymhorol.

Gwarchod y Llethrau Arfordirol ym Mharc Cenedlaethol Arfordir Penfro

1. Sefydliadau sy'n cymryd rhan

Arweiniwyd y prosiect 'Gwarchod y Llethrau Arfordirol' cychwynnol gan Awdurdod Parc Cenedlaethol Arfordir Penfro. Roedd partneriaid eraill yn cynnwys Cyngor Sir Penfro, yr Ymddiriedolaeth Genedlaethol, Cyngor Cefn Gwlad Cymru (Cyfoeth Naturiol Cymru bellach) ac Ymddiriedolaeth Bywyd Gwylt De a Gorllewin Cymru.

2. Lleoliad a hyd y cynllun

Prosiect tair blynedd yn wreiddiol oedd Gwarchod y Llethrau Arfordirol, a sefydlwyd ym 1999, i helpu ffermwyr a thirfeddianwyr i reoli bywyd gwylt ar y llain arfordirol. O ganlyniad i lwyddiant y cynllun, mae'r Awdurdod wedi parhau â'r prosiect yn rhan o'i raglen waith graidd, o dan y teitl 'Gwarchod y Parc'.

3. Cefndir y cynllun

Mae'r 260km o glogwyni a llethrau arfordirol yn y Parc Cenedlaethol yn gweithredu fel gwarchodfa natur fawr, linol, gwbl hygyrch sy'n dal oddeutu traean o'r holl gynefin clogwyni a llethrau arforol yng Nghymru ac yn gadarnle allweddol ar gyfer y frân big-goch yng Nghymru. Arfordir Penfro yw'r unig Parc Cenedlaethol sydd wedi'i ddynodi'n bennaf am ei forlin, ac felly mae bioamrywiaeth arfordirol yn rhan allweddol o brofiad ymwelwyr ac yn gwneud cyfraniad uniongyrchol at yr economi leol, yn ogystal â bod yn arwyddocaol yn Ewropeaidd.

Cyn i'r prosiect ddechrau, roedd bywyd gwylt arfordirol mewn argyfwng, gyda thir arfordirol mwy gwastad yn cael ei wella'n amaethyddol lle y bo'n bosibl a chlogwyni arfordirol mwy serth yn cael eu neilltuo â ffensys a'u gadael. Wrth i fathau stoc newid, dirywiodd llafur fferm a chollwyd 'crefft' draddodiadol rheoli'r morlin. O ganlyniad, meddiannodd rhedyn, mieri ac eithin Ewropeaidd laswelltiroedd a rhostiroedd llawn blodau a adawyd, gan fygwth dominyddu tir y clogwyni a lleihau amrywiaeth bywyd gwylt a chydnerthedd ein harfordir, a thrwy hynny effeithio ar ansawdd profiad ymwelwyr.

Datblygwyd Gwarchod y Llethrau Arfordirol i wrthdroi'r duedd o adael yr arfordir heb ei drin, a hwn oedd y prif gyfrwng i Awdurdod Parc Cenedlaethol Arfordir Penfro weithredu ei Strategaeth Gwarchod y Frân Big-goch, a amlygodd ddirywiad mewn rheoli'r arfordir fel bygythiad allweddol ar gyfer yr aderyn pwysig hwn.

Gweithredodd y prosiect fodel 'pecyn cymorth' hyblyg, yn cynnig ystod o ddewisiadau cymorth yn unol ag anghenion y safle a'r tîr feddiannwr. Ceisiwyd osgoi mesurau rhagnodol safonedig fel cyfraddau stoc o blaid annog staff y prosiect i weithio'n agos gyda thirfeddianwyr.

4. Canlyniadau allweddol

Cafodd hanner yr holl ddeiliadaethau arfordirol yn y Parc Cenedlaethol ymgynghoriad trwy'r prosiect Gwarchod y Llethrau Arfordirol a derbyniodd 50 deiliadaeth (tua thraean o'r holl

ddeiliadaethau arfordirol) gymorth uniongyrchol. Adferwyd rheolaeth ar gyfer tua 360 o hectarau o dir arfordirol.

Erbyn diwedd y prosiect, diolch i ymdrechion cyfunol Gwarchod y Llethrau Arfordirol, yr Ymddiriedolaeth Genedlaethol, yr hen Gyngor Cefn Gwlad Cymru a chynlluniau amaeth-amgylcheddol cenedlaethol, roedd 80% o lain arfordirol tir mawr y Parc Cenedlaethol yn destun rhyw fath o reolaeth bori. Pennwyd bod 15% o'r llethrau arfordirol yn amhriodol, ac felly roedd hyn yn gadael 5% yn unig lle yr ystyriwyd bod pori'n briodol ond heb ei gychwyn eto.

Dangosodd y prosiect rôl allweddol ar gyfer cynllun arbenigol a weinyddir yn lleol o ran datblygu gallu tîrfeddianwyr i gymryd rhan mewn cynlluniau cenedlaethol sydd eisoes yn bodoli a chyflawni cyfleoedd lleol a adawyd gan y cynlluniau strategol hyn.

5. Disgrifiad a/neu fesur o'r buddion/goblygiadau tymor hir i'r ardal ddynodedig (a'r buddion ehangach y tu hwnt i ffiniau'r ardal ddynodedig)

Ar sawl safle, mae darparu seilwaith a rheoli'r isdyfiant wedi cynorthwyo tîrfeddianwyr ag un o rannau anoddaf a drutaf rheoli tir. O ganlyniad, mae llawer o'r safleoedd wedi sicrhau cymorth tymor hwy trwy gynlluniau amaeth-amgylcheddol cenedlaethol sy'n cynnwys dewis pori arfordirol neu ffurfio rhan o brosiect etifeddol 'Gwarchod y Parc' Awdurdod Parc Cenedlaethol Arfordir Penfro. Y llynedd, roedd y cynllun hwn yn cefnogi'r broses o reoli dros 1,100 o hectarau o gynefin blaenoriaeth gan gynnwys llethrau arfordirol, glaswelltiroedd corslyd a dolydd gwair, gyda chymorth staff y Parc Cenedlaethol, ac wedi darparu 350 o oriau o gyfleoedd gwirfoddoli yn ystod 2014/15.

Mae Rhwydwaith Pori Sir Benfro, a ddatblygwyd yn ystod y prosiect, yn parhau i ddarparu pori er lles cadwraeth ar oddeutu 280ha o dir a reolir ar gyfer bywyd gwyllt yn y Parc Cenedlaethol.

Trwy'r cynllun Gwarchod y Parc, mae'r Awdurdod yn parhau i gynnig cyngor manwl ar wneud penderfyniadau ynglŷn â rheoli llystyfiant a phori, gan rannu arfer gorau a ddysgwyd yn ystod y pymtheg mlynedd diwethaf o reoli'r arfordirol yn llwyddiannus.

6. Ffynonellau a symiau cyllid

Ariannwyd y prosiect Gwarchod y Llethrau Arfordirol gan y Prosiect Cronfa Cyfarwyddo a Gwarantu Amaethyddiaeth Ewrop, Awdurdod Parc Cenedlaethol Arfordir Penfro a Chyngor Sir Penfro, gyda gwariant prosiect cychwynnol o £223,800. Mae Awdurdod Parc Cenedlaethol Arfordir Penfro wedi parhau â'r gwaith trwy'r cynllun Gwarchod y Parc, ac yn dyrannu cyllid craidd o fwy na £100,000 i'r prosiect yn flynyddol.

Cymorth y Gronfa Datblygu Cynaliadwy (CDC) ar gyfer cartrefi solar fforddiadwy ym Mharc Cenedlaethol Arfordir Penfro

1. Sefydliadau sy'n cymryd rhan

Crëwyd ac arweinir y prosiect gan Western Solar Ltd, i ddatblygu tai dwysedd isel, fforddiadwy, sydd bron yn ddi-ynni, a microgynhyrchu mewn uned integredig. Gweithiodd pensaer a saer coed lleol gyda Western Solar Ltd ar y cysyniad cychwynnol, a llwyddwyd i adeiladu prototeip ymarferol (y Tŷ Solar) gyda chymorth y Gronfa Datblygu Cynaliadwy (CDC), a reolir gan yr Awdurdod. Mae'r prosiect wedi dod yn enghraifft ragorol o sut y gellir defnyddio cyllid CDC i hwyluso datblygiad tai fforddiadwy carbon isel ym Mharc Cenedlaethol Arfordir Penfro.

2. Lleoliad a hyd y cynllun

Adeiladwyd y prototeip ar dir a berchenogir gan Western Solar Ltd yn Rhosygilwen yn Sir Benfro. Cymerodd ddeg mis i'w gwblhau ac fe'i hgorwyd gan Brif Weinidog Cymru ym mis Tachwedd 2013. Mae cam nesaf y prosiect, sef datblygu 'Pentrefan Solar' bach, yn cael ei gynnal ar safle tir llwyd yng Nglanrhyd, sydd ychydig o fewn ffin ogleddol Parc Cenedlaethol Arfordir Penfro. Cwblheir hwn yn ddiweddarach eleni.

3. Cefndir y cynllun

Nod prosiect Western Solar Ltd yw datblygu tai fforddiadwy, dwysedd isel a microgynhyrchu mewn uned integredig. I gyflawni hyn, profwyd eu cysyniad a'u dyluniad trwy adeiladu prototeip, sef y 'Tŷ Solar', ond maent bellach yn adeiladu chwe chartref er mwyn dangos sut mae'n bosibl masnacheiddio'r prototeip i'w werthu fel tŷ parod. Wrth wneud hynny, maent hefyd yn creu swyddi gweithgynhyrchu lled-fedrus yn lleol yn ogystal â chadwyni cyflenwi rhanbarthol cynaliadwy. Cymeradwywyd eu dyluniad arloesol, annhraddodiadol ar gyfer y tai, sy'n cynnwys cladin llarwydd a tho un rhediad er mwyn manteisio i'r eithaf ar ynni solar, gan Bwyllgor Rheoli Datblygiad Awdurdod y Parc Cenedlaethol. Cynaliadwyedd tymor hir sydd wrth wraidd y cynnig, ac felly cefnogwyd rhinweddau cymdeithasol, economaidd ac amgylcheddol y prosiect yn llwyr gan yr Awdurdod.

Ar ôl gwneud mân addasiadau i ddyluniad y prototeip, mae dau eco-gartref ar wahân a phedwar eco-gartref pâr wrthi'n cael eu hadeiladu ar hen safle garej ar gyrion y pentref. Roedd gan y safle ganiatâd cynllunio ar gyfer pedwar annedd cyffredin yn flaenorol. Mae'n rhaid i bedwar o'r tai o leiaf gael eu dyrannu i bobl sydd ar gofrestr anghenion tai'r awdurdod lleol a bydd yr holl breswylwyr yn elwa nid yn unig ar drydan rhad ac am ddim a bwerir gan ynni'r haul, ond hefyd cynllun rhannu car trydan cymorthdaledig.

Adeiladir y tai o bren a gyrchwyd yn lleol, a bydd y gwaith o gynhyrchu a chyfosod y modiwlau'n cael ei wneud mewn ffatri gyfagos a oedd gynt yn adeiladau fferm segur. Cyflogwyd prentisiaid lleol i helpu i wneud cydrannau amrywiol y tai pren cyn iddynt gael eu cyfosod ar y safle. Mae'r prosiect hefyd yn elwa ar nifer gynyddol o gyflenwyr lleol, gan gynnwys busnes saerniaeth cyfagos sy'n gwneud y drysau a'r ffenestri gwydr triphlyg.

4. Canlyniadau allweddol

Dangosodd y 'Tŷ Solar', sef y prototeip ymarferol a gefnogwyd gan yr Awdurdod, yn llwyddiannus ei bod yn bosibl adeiladu tŷ deulawr, tair ystafell wely, dwy ystafell ymolchi, 100m² hyd at lefel pump y Cod Cartrefi Cynaliadwy am £75,000 (ac eithrio'r llain). Roedd y prosiect wedi cyrchu 80% o'r arbenigedd a'r deunyddiau a ddefnyddiwyd o Gymru, cynnwys

8KW o baneli to integredig ffotofoltäig ac 11 modfedd o inswleiddio naturiol, creu cadwyni cyflenwi a chyfleoedd cyflogaeth a hyfforddi lleol, a hyrwyddo defnydd adeileddol pren meddal brodorol o Gymru, oll i greu eiddo sy'n defnyddio 12% yn unig o ynni tŷ cyfwerth a adeiladwyd yn gonfensiynol.

5. Disgrifiad a/neu fesur o'r buddion/goblygiadau tymor hir i'r ardal ddynodedig (a'r buddion ehangach y tu hwnt i ffiniau'r ardal ddynodedig)

Disgwylir y bydd y pentrefan solar prototeip yn arddangos y dull arloesol hwn o fynd i'r afael â'r angen am dai cost isel cynaliadwy. Mae'n addo newid ymwybyddiaeth a chanfyddiad confensiynol o gartrefi a adeiladwyd o bren a chael dylanwad arwyddocaol ar y ffordd y caiff cartrefi eu dylunio a'u hadeiladu yn y dyfodol. Ceir manteision economaidd-gymdeithasol tymor hir cysylltiedig hefyd yn sgil darparu cyflogaeth, hyfforddiant a chymorth i fusnesau lleol a chadwyni cyflenwi.

6. Ffynonellau a symiau cyllid

Roedd £47,000 o gyllid a gymeradwywyd gan Bwyllgor CDC Awdurdod y Parc wedi cyfrannu at adeiladu'r prototeip ymarferol. Mae cam dilynol y prosiect wedi'i gefnogi gan £141,000 o gyllid Llywodraeth Cymru.

Astudiaethau Achos Parc Cenedlaethol Eryri

1.	Enw'r Prosiect:	Prosiectau Newid yn yr Hinsawdd a Rhywogaethau Goresgynol: Prosiect Adfer Mawndir Eryri a Hiraethog a Phartneriaeth Rhododendron Eryri
2.	Partneriaid:	RSPB, yr Ymddiriedolaeth Genedlaethol, Dŵr Cymru, Cyfoeth Naturiol Cymru, GISDA, y Dref Werdd
3.	Lleoliad a Hyd:	Safleoedd mawndir ucheldir ac iseldir allweddol yn Eryri a'r ardaloedd amgylchynol fel y'u hamlygwyd gan sefydliadau partner. Amryw brosiectau sydd wedi bod yn barhaus er 2012.
4.	Cefndir, Nodau ac Amcanion	<ul style="list-style-type: none"> • Cau ffosydd er mwyn adfer cyfanrwydd hydrolegol safleoedd; • Rheoli llystyfiant (Rhywogaethau Anffodorol Goresgynol a rhywogaethau brodorol fel grug) er lles bywyd gwyllt; • Adfer ffiniau caeau a chyfleusterau trin stoc er mwyn hwyluso pori cynaliadwy; • Digwyddiadau ymgysylltu a gwirfoddoli gan gynnwys stondin yn Eisteddfod yr Urdd, y Bala, cyfleoedd gwirfoddoli, sgysiau nos, diwrnodau agored, paneli gwybodaeth, hyfforddiant ffurfiol, gwaith gydag ysgolion lleol i gynhyrchu fideo o'r Fenter Rhostiroedd fel Dangosydd Newid yn yr Hinsawdd (MICCI).
5.	Canlyniadau Ffactorau Llwyddiant	<ul style="list-style-type: none"> • Cau ffosydd ar hyd 110km o safleoedd ucheldir allweddol • Cael gwared â malurion oddi ar safle 40ha er mwyn caniatáu i llystyfiant naturiol adfer • Rheoli <i>Rhododendron ponticum</i> (dros 500ha) • Trin adnewyddiad naturiol rhywogaethau conifer dieisiau (yn bennaf <i>Sitka spruce</i>) • Torri grug a <i>Molinia</i> yn Safle o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig Hiraethog; • Adfer oddeutu 20km o ffiniau caeau; • Cynnal digwyddiadau hyrwyddo allweddol, gan gynnwys diwrnod agored ar gyfer grwpiau Ffermwyr Ifanc lleol, cyflwyniadau i'r cyhoedd a grwpiau penodol, presenoldeb yn Eisteddfod yr Urdd, y Bala, diwrnod agored yn Llyn Brenig ar gyfer rhanddeiliaid allweddol • Darparu cyfleoedd gwirfoddoli/sesiynau blasu anffurfiol a hyfforddiant achrededig (LANTRA) i wirfoddolwyr; • Erthyglau mewn sawl cyhoeddiad cenedlaethol; • Gweithio gydag ysgolion cynradd. • Digwyddiad hyfforddi ar gyfer Rheolwyr Contract Glastir Uwch • Ap ffôn a ddatblygwyd gyda COBWEB (prosiect dinasyddion a ariennir gan yr Undeb Ewropeaidd)
6.	Gwersi a Ddysgwyd:	<ul style="list-style-type: none"> • Pwysigrwydd gweithio mewn partneriaeth a ffurfio perthnasoedd â ffermwyr-denantiaid, cymdeithasau pori a'r gymuned ehangach, a chael y cysylltiad lleol hwnnw â gwybodaeth berthnasol er mwyn symud y gwaith yn ei flaen; • Capasiti staff

7.	Buddion Tymor Hir:	<ul style="list-style-type: none"> • Adfer cyfanrwydd ecolegol safleoedd, gan gyfrannu at fuddion ecosystem allweddol megis dal a storio carbon; rheoleiddio dŵr; a gwell amodau er mwyn i fioamrywiaeth frodorol ffynnu. • Gwella cysylltedd safleoedd ar raddfa tirwedd • Cynyddu cydnerthedd ecosystemau o'r fath • Cyfrannu at draddodiad tymor hir ffermio mewn ardaloedd ucheldir trwy wella'r amodau i ddefaid pori e.e. gwell ffiniau caeau a chyfleusterau trin stoc, gwell mynediad o amgylch safleoedd ac ati. • Cadw arian yn yr economi leol trwy sicrhau bod gwaith yn cael ei gynnig i'r ffermwyr-denantiaid neu fel arall i gontractwyr lleol lle bynnag y bo'n bosibl.
8.	Ffynonellau a symiau cyllid:	<p>□□□□ Cronfa Datblygu Rhanbarthol Ewrop: £35,000.00</p> <p>□□□□ REF: £184,500</p> <p>□□□□ Y Gronfa Natur: £132,000.00</p> <ul style="list-style-type: none"> • Y Cytundeb Partneriaeth Rhododendron: Cyfanswm £360,000 • Llywodraeth Cymru: Y Gronfa Rhywogaethau Anfroddorol Goresgynnol £50,000

1.	Enw'r Prosiect:	Lôn Gwyrfai, Llwybr Amldeffnydd
2.	Partneriaid:	Cyngor Cefn Gwlad Cymru, Comisiwn Coedwigaeth Cymru, Cyngor Gwynedd, Cymdeithas Eryri
3.	Lleoliad a Hyd:	Llwybr ceffylau newydd rhwng Beddgelert a Rhyd-Ddu
4.	Cefndir, Nodau ac Amcanion:	<p>Llwybr cyfun amldeffnydd arobryn 6.5km o hyd a 2m o led yw'r cynnig ar gyfer Llwybr Cyswllt Amldeffnyddiwr Rhyd Ddu – Beddgelert. Bwriedir iddo gael ei ddefnyddio gan gerddwyr, beicwyr a marchogion, a bydd yn arwain o faes parcio'r Parc Cenedlaethol yn Rhyd Ddu i bentref Beddgelert. Bydd y llwybr hwn yn darparu cysylltiadau ychwanegol â llwybrau pwysig eraill sydd eisoes yn bodoli ac, yn y pen draw, yn ffurfio rhan o Gylchdaith yr Wyddfa, sef cynllun uchelgeisiol yr Awdurdod Parc Cenedlaethol i gael llwybr cylchog lefel isel o amgylch godre'r Wyddfa.</p> <p>Prif amcanion y prosiect yw:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Datblygu a rheoli adnodd hamdden amldeffnydd o ansawdd uchel yn rhai o ardaloedd mwyaf golygfaol y Parc Cenedlaethol, sy'n cysylltu â hawliau tramwy eraill a menter a chynllun busnes "Goriad Gwyrdd Eryri" • Darparu cyfleoedd ar gyfer ymgysylltu â phobl ifanc a gwirfoddolwyr yn ystod camau cychwynnol, adeiladu ac ôl-adeiladu'r prosiect hwn • Annog ymwelwyr i aros yn hwy a chyfrannu mwy at yr economi leol. • Lleihau nifer y cerddwyr a'r beicwyr sy'n defnyddio'r brif ffordd rhwng y ddau bentref ar hyn o bryd; ac • Annog llai o ddefnydd o geir yn y Parc Cenedlaethol a hyrwyddo defnydd o drafnidiaeth gyhoeddus gynaliadwy yn yr ardal.
5.	Canlyniadau: Ffactorau Llwyddiant	<p>Llwybr amldeffnyddiwr 6.5km yn cysylltu pentrefi Beddgelert a Rhyd-Ddu, gyda'r posibilrwydd o gael ei ddatblygu'n llwybr cylchog ehangach. Llwyddiannus ar unwaith ymhlith defnyddwyr lleol ac ymwelwyr, a chysylltedd rhagorol â dewisiadau trafnidiaeth leol (Rheilffordd Ucheldir Cymru a'r Bws Sherpa).</p> <p>Derbyniodd y llwybr Wobr Canmoliaeth Uchel yng Ngwobrau Sefydliad Tirwedd y Deyrnas Unedig yn 2014.</p>
6.	Gwersi a Ddysgwyd:	<ul style="list-style-type: none"> • Mae cyfathrebu cadarnhaol cyson â thirfeddianwyr yn hollbwysig, a gynorthwywyd trwy gael swyddog prosiect dynodedig, a wnaeth y gwaith yn bosibl • Roedd defnyddio ein timau Llwybrau Troed mewnol ar gyfer y rhan fwyaf o'r gwaith wedi sicrhau cysondeb ac ansawdd.
	Buddion Tymor Hir:	<p>Mae rhan annibynnol 6.5km o lwybr lefel is arfaethedig Cylchdaith yr Wyddfa o amgylch godre'r Wyddfa wedi'i sefydlu bellach</p> <p>Atyniad ychwanegol i ddefnyddwyr sydd yn yr ardal, gan felly gynyddu nifer yr ymwelwyr dydd a'r arosiadau dros nos bosibl.</p> <p>Mae cymunedau lleol yn gweld bod gwaith mynediad fel hwn llawn cymaint er eu budd nhw ag ydyw ar gyfer twristiaid.</p>

7.	Ffynonellau a symiau cyllid:	CAN: £287,000 Cyllid cyfatebol Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri: £351,000
1.	Enw'r Prosiect:	Yr Ysgwrn
2.	Partneriaid:	Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri, Llywodraeth Cymru (CyMAL, Cadw, Croeso Cymru), Amgueddfeydd Cenedlaethol Cymru, Cyngor Gwynedd, Eisteddfod Genedlaethol Cymru, Llyfrgell Genedlaethol Cymru.
3.	Lleoliad a Hyd:	Trawsfynydd, Gwynedd, LL41 4UW. Rhagfyr 2012-Rhagfyr 2019.
4.	Cefndir, Nodau ac Amcanion:	<p>Daeth yr Ysgwrn yn enwog yn rhyngwladol ym 1917 fel cartref y bardd, Hedd Wyn. Ers 1917, mae'r Ysgwrn wedi bod yn gyrchfan annisgwyl i ymwelwyr, lle mae teulu Hedd Wyn wedi cadw'r drws ar agor i bererion sydd wedi'u cyfareddu gan ei hanes. Yn 2012, sicrhaodd Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri a'i bartneriaid yr Ysgwrn ar gyfer y genedl.</p> <p>Sicrhawyd cyllid i warchod a datblygu'r safle. Mae'r Ysgwrn yn symbol parhaol o golledion Cymru yn y Rhyfel Byd Cyntaf, cyfnod nodedig yn hanes cymdeithasol Cymru ar droad yr ugeinfed ganrif, bywyd ac etifeddiaeth Hedd Wyn, treftadaeth amaethyddol ac arferion tir cynaliadwy, a diwylliant y Gymraeg.</p> <p>Mae'r Ysgwrn yn cynnig cyfle cyffrous i ddehongli dibenion Parciau Cenedlaethol, gan ddangos cyfoeth tirweddau, bioamrywiaeth a threftadaeth ddiwylliannol Eryri, yn ogystal ag arferion rheoli tir cynaliadwy.</p>
5.	Canlyniadau: Ffactorau Llwyddiant	<ul style="list-style-type: none"> • Gwell mynediad a mwy o ymwelwyr. • Datblygu ysgubor amaethyddol newydd a gwarchod adeiladau hanesyddol. • Gwella cynefinoedd bywyd gwyllt a'r ddeiliadaeth amaethyddol. • Datblygu llwybrau newydd o amgylch y ddeiliadaeth amaethyddol, gan gynnwys un llwybr mynediad i bawb. • Datblygu dehongli ar y safle ac o bell. • Datblygu adnoddau a gweithgareddau addysgol. • Cynnal gweithgareddau a digwyddiadau. • Cyfleoedd gwirfoddoli a hyfforddi.
6.	Gwersi a Ddysgwyd:	<ul style="list-style-type: none"> • Pwysigrwydd ymgysylltu â rhanddeiliaid ar bob lefel – strategol i lawr gwlad – o gychwyn y prosiect hyd at ei gwblhau.
7.	Buddion Tymor Hir	<ul style="list-style-type: none"> • Mwy o ymwybyddiaeth o ddibenion a nodweddion arbennig Parc Cenedlaethol. • Buddion i iechyd a lles. • Cysylltiadau rhyngwladol. • Cynnwys rhanddeiliaid a phartneriaethau cryf. • Mwy o gyfleoedd gwirfoddoli.

8.	Ffynonellau a symiau cyllid:	Cronfa Dreftadaeth y Loteri: £2,949,500 Llywodraeth Cymru: £300,000 Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri: Mehefin 2014: £161,050
----	-------------------------------------	---

1.	Enw'r Prosiect:	Hyfforddiant Proffesiynol ar gyfer Staff Cefn Gwlad
2.	Partneriaid:	Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri / Cyfoeth Naturiol Cymru
3.	Lleoliad a Hyd:	Cynhelir cyrsiau yng Nghanolfan Parc Cenedlaethol Eryri, Plas Tan y Bwlch
4.	Cefndir, Nodau ac Amcanion:	<p>Mae'r prosiect yn ymwneud â darparu ystod o gyfleoedd hyfforddi preswyl i weithwyr proffesiynol sy'n gweithio ym mhob maes cadwraeth, rheoli cynefin, hamdden a mynediad, a'r rhai sy'n dymuno cynyddu eu gwybodaeth a'u dealltwriaeth ynglŷn â sut i ddefnyddio'r amgylchedd i gynyddu lles y cyhoedd. Mae'r cyrsiau'n defnyddio arfer gorau a phrosiectau enghreifftiol ac wedi'u bwriadu ar gyfer unigolion sy'n dymuno diweddarau eu sgiliau neu weithwyr sy'n newydd i'r maes gwaith. Bydd y rhai sy'n dilyn y cyrsiau hefyd yn elwa ar y cyfle i rwydweithio â gweithwyr proffesiynol eraill sy'n gweithio mewn meysydd tebyg o amrywiaeth eang o sefydliadau. Plas Tan y Bwlch yw'r unig ganolfan o'i bath yn y Deyrnas Unedig sy'n cynnig y math hwn o hyfforddiant sy'n hollbwysig i ddyfodol cynaliadwy Tirweddau Gwarchoddedig a Pharciau Cenedlaethol.</p> <p>Lle bynnag y bo'n bosibl, mae'r cyrsiau'n defnyddio staff, safleoedd neu brosiectau enghreifftiol yr Awdurdod Parc Cenedlaethol neu Cyfoeth Naturiol Cymru i amlygu arfer da a sicrhau bod cyfranogwyr yn deall strategaeth y Parc Cenedlaethol / Cyfoeth Naturiol Cymru ar gyfer rheoli adnoddau naturiol.</p> <p>Bydd y cyrsiau a'r digwyddiadau hyn yn mynd i'r afael â materion a godwyd mewn papurau perthnasol megis: <i>Polisi Cynllunio Cymru 2014; prosiectau Lleoedd Tawelach, Gwyrddach a Glanach 2014-15; Lles mewn pedwar maes polisi, adroddiad gan y Grŵp Hollbleidiol Seneddol ar Economeg Lles 2014; Defnyddio ein Hadnoddau Naturiol i Gefnogi Adfywio Economaidd-Gymdeithasol 2013.</i></p>
5.	Canlyniadau: Ffactorau Llwyddiant	<p>Cynnydd mewn sgiliau a gwybodaeth a asesir trwy adborth ar unwaith gan gyfranogwyr a hyfforddwyr.</p> <p>Mae'r Ganolfan yn gweithio tuag at achredu rhai o'r cyrsiau a gynigir yn y rhaglen, neu bob un ohonynt. Gwneir hyn mewn partneriaeth â sefydliad allanol fel Prifysgol Bangor.</p>
6.	Gwersi a Ddysgwyd:	<p>Mae Plas Tan y Bwlch wedi sefydlu ei hun fel y prif ddarparwr cyrsiau hyfforddi proffesiynol o ansawdd uchel ar gyfer staff sy'n gweithio yn y sector amgylcheddol. Hon yw'r unig ganolfan o'i bath yn y Deyrnas Unedig sy'n uniongyrchol gysylltiedig â'r Parciau Cenedlaethol a chydabyddir ei bod yn darparu cyrsiau sy'n berthnasol i'r rhai hynny sy'n gweithio yn y sector amgylcheddol mewn cyfleusterau o'r radd flaenaf. Mae llawer o'r safleoedd a ddefnyddir fel prosiectau enghreifftiol o fewn cyrraedd rhwydd o'r Ganolfan.</p>
	Buddion Tymor Hir:	Cynnydd yng ngwybodaeth a sgiliau'r rhai sy'n dilyn y cyrsiau, gan eu galluogi i wella eu dulliau gwaith neu'r safleoedd y maent yn eu rheoli.

7.	Ffynonellau a symiau cyllid:	Cafwyd y cyllid diwethaf gan Cyfoeth Naturiol Cymru yn 2013-2015 a ddaeth i gyfanswm o £55,000 dros 2 flynedd. Nid yw'r cyrsiau wedi cael eu hariannu o fis Ebrill 2015 ymlaen. Mae'r cyfranogwyr yn talu ffi i ddilyn y cwrs. Cyfrifir hyn bellach ar sail adennill costau llawn ar gyfer pob cwrs.
----	-------------------------------------	---

1.	Enw'r Prosiect:	Tirweddau Dynodedig Gogledd Cymru – Yn Naturiol Wahanol
2.	Partneriaid:	Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri, Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol (AHNE) Ynys Môn, AHNE Bryniau Clwyd a Dyffryn Dyfrdwy, AHNE Pen Llŷn a Croeso Cymru
3.	Lleoliad a Hyd:	Tirweddau dynodedig gogledd Cymru. 12 mis.
4.	Cefndir, Nodau ac Amcanion:	<ul style="list-style-type: none"> • Ariennir y prosiect trwy Gronfa Partneriaeth ar gyfer Twf Croeso Cymru; • Prif nodau'r prosiect yw: <ul style="list-style-type: none"> ➢ Ffurio cysylltiadau cryfach rhwng nodweddion arbennig pob tirwedd ddynodedig a'r sector twristiaeth; ➢ Gwella cysylltedd rhwng y pedair tirwedd ddynodedig trwy annog ymwelwyr i ymweld â'r pedair ardal – naill ai mewn un ymweliad neu fel ymwelwyr sy'n dychwelyd; ➢ Gwella'r cysylltiadau rhwng y sectorau cyhoeddus a phreifat. • Mae wedi cynorthwyo busnesau i ddatblygu eu cynnig ac ychwanegu gwerth at lu o brosiectau a gefnogir gan gronfeydd strwythurol yn ogystal ag annog busnesau i ddiogelu a gwella nodweddion arbennig pob ardal. <p>Dyma'r 2^{il} flwyddyn o gyllid. Roedd prosiect eleni'n cynnwys 4 prif ffrwd waith:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Seminarau busnes ar thema benodol – cynhaliodd pob tirwedd seminarau ar thema benodol er mwyn gwella dealltwriaeth busnesau o un o themâu allweddol y tirweddau, er enghraifft archaeoleg, daeareg, llywio naturiol. • Comisiynu delweddau arloesol o ansawdd uchel ar gyfer pob tirwedd ddynodedig – mae'r delweddau hyn ar gael i'w defnyddio'n rhad ac am ddim gan fusnesau lleol a byddant ar gael mewn amrywiaeth o fformatau a lefelau eglurdeb. • Pecyn cymorth Ymdeimlad o Le – pecyn cymorth â phwyslais ar fusnes sy'n ceisio cynyddu dealltwriaeth busnesau o dreftadaeth a diwylliant lleol a sut i wneud y mwyaf ohonynt er budd eu busnes. • Canllaw Gwarchodfeydd Natur Cenedlaethol – canllaw byr i'r Gwarchodfeydd Natur Cenedlaethol mwyaf hygyrch ym mhob tirwedd ddynodedig. Mae'n rhoi gwybodaeth am ba rywogaethau y gellir eu gweld ar ba adeg o'r flwyddyn. Y nod yw galluogi busnesau i annog ymwelwyr i ymweld â'r safleoedd hyn ac i fusnesau ymwneud â'u diogelu.

5.	Canlyniadau: Ffactorau Llwyddiant	Lefel uchel o ddi-ddordeb ac ymgysylltiad gan fusnesau ym mhob agwedd ar y prosiect. Gwaith partneriaeth llwyddiannus rhwng partneriaid y prosiect.
6.	Gwersi a Ddysgwyd:	Mae angen cyllid cynaliadwy ar brosiect o'r math hwn er mwyn sicrhau bod modd datblygu perthynas barhaus â busnesau.
7.	Buddion Tymor Hir:	Ennyn ymdeimlad o berchenogaeth o nodweddion arbennig pob tirwedd ddynodedig yn y sector busnes.
8.	Ffynonellau a symiau cyllid:	Croeso Cymru: £40,000 a chryn dipyn o amser swyddogion o bob sefydliad partner i gynorthwyo i reoli a darparu'r prosiect.

Astudiaethau Achos AHNE Dyffryn Gwy

- Enw'r cynllun/gweithgarwch: Gŵyl Afon Dyffryn Gwy*
- Enwau'r sefydliadau sy'n cymryd rhan.* Cefnogwyd yr Ŵyl gan amrywiaeth eang o sefydliadau a chymunedau. Daeth â chymunedau at ei gilydd ar hyd yr afon. Roedd ymarferwyr celfyddydau proffesiynol ac oriau lawer o amser gwirfoddolwyr yn ogystal â chyfraniadau ariannol sylweddol gan Gronfa Datblygu Cynaliadwy'r AHNE, Cyngor Celfyddydau Cymru, Cyngor Celfyddydau Lloegr, adventa, Shire Hall Trefynwy, Cyngor Tref Ross ac Asiantaeth yr Amgylchedd, ynghyd ag ystod arwyddocaol o roddion llai.
- Lleoliad a hyd y cynllun.* Teithiodd Gŵyl Afon Dyffryn Gwy trwy'r AHNE o Henffordd i Gasgwent rhwng 3 a 18 Mai 2014, a bu fisoedd o waith datblygu, gweithdai cymunedol ac ati cyn hynny.
- Disgrifiad o gefndir y cynllun, gan gynnwys ei nodau a'i amcanion.* Fe'i cychwynwyd gan Uned yr AHNE, a'r nod oedd: Dathlu natur, diwylliant, tirwedd a bywyd ar hyd Afon Gwy; ymgysylltu â chymunedau lleol trwy raglen celfyddydau a digwyddiadau o ansawdd uchel a oedd yn adlewyrchu nodweddion unigryw Afon Gwy a'i thirwedd; darparu llwyfan ar gyfer artistiaid, grwpiau a sefydliadau lleol y sector gwirfoddol.
- Disgrifiad o'r canlyniadau.* Dylai hyn gynnwys i ba raddau y cyflawnwyd yr amcanion ynghyd ag unrhyw beth arall y mae eich sefydliad wedi'i ddysgu yn sgil cyflwyno'r cynllun/gweithgarwch. Cyflawnodd yr Ŵyl ei nodau a'i hamcanion. Mae wedi ymgysylltu â chynulleidfaoedd newydd o fewn ac o amgylch yr AHNE, gan ehangu dealltwriaeth trwy gelf a chyrraedd rhannau mwy amrywiol o'r cyhoedd. Daeth bron i 20,000 o bobl i fwy na 30 o ddigwyddiadau Gŵyl Afon Dyffryn Gwy. Cyllideb yr Ŵyl oedd £150,000 a gwariwyd y rhan fwyaf ohoni ar gontractwyr a chyflenwyr lleol neu ranbarthol. Amcangyfrifwyd bod pobl a fynychodd digwyddiadau Gŵyl Afon Dyffryn Gwy wedi gwario o leiaf £125,000 yn yr economi leol, ac fe allai wedi bod yn sylweddol uwch. Dangosodd gwerthusiad ffurfiol o 1% o'r gynulleidfa fod y lefelau bodlonrwydd cyffredinol yn uchel, gydag 88% ohonynt ar gyfartaledd yn ymateb 'Da' neu 'Rhagorol' i ystod o gwestiynau. Roedd 98% o'r ymatebwyr o'r farn bod 'Ansawdd cyffredinol y digwyddiad' yn Dda neu'n Rhagorol. Roedd 90% yn gwybod bod Dyffryn Gwy yn AHNE.
- Disgrifiad a/neu fesur o'r buddion/goblygiadau tymor hir i'r ardal ddynodedig (a'r buddion ehangach, os credwch fod rhai, y tu hwnt i ffiniau'r ardal ddynodedig).* Y cynllun busnes yw

cynnal Gŵyl Afon Dyffryn Gwy bob 2 flynedd, felly mae Gŵyl 2016 yn cael ei chynllunio ar hyn o bryd, yna 2018 ac yn y blaen. Roedd 99% yn credu bod yr Ŵyl Afon yn syniad da a dywedodd 63% yr hoffent gymryd rhan yn y dyfodol. Dyma'r tro cyntaf i unrhyw beth o'r fath gael ei gynnal yn yr ardal mewn gwirionedd, ac mae'r Ŵyl wedi dangos bod awch am gyfres o ddigwyddiadau o ansawdd da a arweinir gan y celfyddydau a chymunedau sy'n cysylltu cymunedau ar draws y dyffryn yn ogystal â denu ymwelwyr.

7. Ffynonellau a symiau cyllid. Cyfanswm £150,000

Cronfa Datblygu Cynaliadwy'r AHNE	40,000	Asiantaeth yr Amgylchedd	5,000
Cyngor Celfyddydau Cymru	30,000	Dinas a chymuned Henffordd	5,000
Cyngor Celfyddydau Lloegr	15,000	Cerdded gydag Offa / LEADER / Rhaglen Datblygu Gwledig	2,000
adventa	15,000	Cronfa Dreftadaeth y Loteri / Ceidwaid Ifanc	2,000
Uned yr AHNE	10,000	Theatr Genedlaethol Cymru	1,500
Cyngor Tref Ross	7,500	Cyngor Tref Trefynwy	800
Shire Hall Trefynwy	7,000	Ffynonellau eraill	9,200

1. *Enw'r cynllun/gweithgarwch. Ceidwaid Ifanc AHNE Dyffryn Gwy*
2. *Enwau'r sefydliadau sy'n cymryd rhan.* Pobl ifanc 14-16 oed, arweinwyr gwirfoddol/staff cymorth Ceidwaid Ifanc, gweithredwyr gweithgareddau lleol ac unigolion sy'n ymwneud â rheoli tir a chefn gwlad, hamdden a chadwraeth. Mae Kate Humble yn noddwr.
3. *Lleoliad a hyd y cynllun.* Ar draws yr AHNE gyfan. Sefydlwyd ym mis Awst 2011; carfan 1^{af} 2011-13, 2^{il} garfan 2013-15. Ymgeisio am gyllid ar gyfer carfanau dilynol.
4. *Disgrifiad o gefndir y cynllun, gan gynnwys ei nodau a'i amcanion.* Mae Ceidwaid Ifanc, a seiliwyd yn wreiddiol ar Geidwaid Ifanc Ewroparc, yn galluogi pobl ifanc 14-16 oed sy'n byw yn AHNE Dyffryn Gwy i ymuno â rhaglen 2 flynedd o weithgareddau sy'n ceisio: Cynyddu ymwybyddiaeth a dealltwriaeth o dreftadaeth Dyffryn Gwy ymhlith pobl ifanc a'u cymunedau; Darparu rhaglen strwythuredig o weithgareddau ar gyfer pobl ifanc a fydd yn cynyddu eu sgiliau yn y sector cadwraeth; Ysbrydoli pobl ifanc i ddatblygu eu sgiliau y tu hwnt i gyfnod y cynllun; Datblygu model rhagoriaeth wrth weithio gyda phobl ifanc yn yr amgylchedd; Ymgysylltu â phobl ifanc yn uniongyrchol trwy eu llafur i reoli safleoedd treftadaeth dethol.
5. *Disgrifiad o'r canlyniadau. Dylai hyn gynnwys i ba raddau y cyflawnwyd yr amcanion ynghyd ag unrhyw beth arall y mae eich sefydliad wedi'i ddysgu yn sgil cyflwyno'r cynllun/gweithgarwch.* Mae 32 o bobl ifanc 14-16 oed wedi elwa ar 10 gweithgaredd y flwyddyn, ym mhob carfan 2 flynedd, gan gynnwys caiacio, ogofa, gwneud ffilmiau, archaeoleg, byw yn y gwyllt, ecoleg, sgiliau gwledig a gwaith cadwraeth ymarferol. Maent wedi cael mynediad i rai o rannau harddaf a mwyaf diddorol ein tirwedd arbennig, ac wedi wynebu heriau personol ac ennill dealltwriaeth, ysbrydoliaeth ac ysgogiad, gyda chymorth a hyfforddiant gan staff a gwirfoddolwyr ymroddedig i'w helpu ar hyd y ffordd. Mae Partneriaeth yr AHNE wedi elwa ar ddealltwriaeth a chyfranogiad y Ceidwaid Ifanc ym mhob agwedd ar ein gwaith.
6. *Disgrifiad a/neu fesur o'r buddion/goblygiadau tymor hir i'r ardal ddynodedig (a'r buddion ehangach, os credwch fod rhai, y tu hwnt i ffiniau'r ardal ddynodedig).* Bu hwn yn gyfle gwych i ymgysylltu â phobl ifanc mewn ffordd ystyrlon a'u galluogi i fod yn hyrwyddwyr dros eu treftadaeth a'u cefn gwlad lleol yn y dyfodol. Mae 4 Ceidwad Ifanc o garfan 1 wedi mynd ymlaen i astudio gwyddorau amgylcheddol ac mae gan 2 brentisiaethau mewn gwaith ciper a rheoli cefn gwlad.
7. *Ffynonellau a symiau cyllid.* Y cynllun cyfan (4 blynedd / 2 garfan) £26,700
Grant Eich Treftadaeth gan Gronfa Dreftadaeth y Loteri £23,900, y gweddill trwy wasanaethau eraill gan Uned yr AHNE.

1. *Enw'r cynllun/gweithgarwch. mindSCAPE*
2. *Enwau'r sefydliadau sy'n cymryd rhan.* Pobl sy'n byw gyda dementia a'u gofalwyr, Artspace Cinderford (asiant darparu dan gontract) Cymdeithas Clefyd Alzheimer, Crossroads Care, Dementia Adventure, Cyngor Dosbarth Fforest y Ddena, y Comisiwn Coedwigaeth, Tîm Addysg Dementia Cyngor Swydd Gaerloyw a'r Together Trust.
3. *Lleoliad a hyd y cynllun.* Prosiect 4 blynedd a ariennir gan y Gronfa Loteri Fawr, o fis Mawrth 2014, a arweinir gan Uned AHNE Dyffryn Gwy, gyda gweithgareddau wedi'u lleoli'n bennaf yng Nghanolfan Antur Bracelands, ger Coleford, a safle coetir cyfagos y Comisiwn Coedwigaeth.
4. *Disgrifiad o gefndir y cynllun, gan gynnwys ei nodau a'i amcanion.* Esblygodd mindSCAPE o brosiect blaenorol gan AHNE Dyffryn Gwy, sef InsideOUT, a gynlluniwyd i ganiatáu i grwpiau a dangynrychiolir gael mynediad i'r dirwedd a gweithio trwy broblemau iechyd yn greadigol. Roedd y cyfranogwyr yn cynnwys pobl â phroblemau iechyd meddwl, problemau corfforol a symudedd, namau ar y golwg a'r clyw, problemau cyffuriau ac alcohol, anawsterau dysgu a'r rhai hynny â phroblemau cysylltiedig ag oedran a rolau gofalu. Amlygodd hyn mai pobl hŷn (yn enwedig y rhai hynny â dementia a'u gofalwyr) oedd yn wynebu'r rhwystrau mwyaf rhag cyfranogi ac felly hwy oedd y rhai 'anoddaf eu cyrraedd'. Nod mindSCAPE yw gwella lles emosiynol trwy leihau unigedd yn sgil darparu rhwydwaith cymorth i bobl â dementia a'u gofalwyr trwy weithdai creadigol therapiwtig yn yr amgylchedd naturiol.
5. *Disgrifiad o'r canlyniadau. Dylai hyn gynnwys i ba raddau y cyflawnwyd yr amcanion ynghyd ag unrhyw beth arall y mae eich sefydliad wedi'i ddysgu yn sgil cyflwyno'r cynllun/gweithgarwch.* Cymerodd 16 o bobl â dementia a 17 o ofalwyr ran mewn 24 sesiwn yn ystod y flwyddyn gyntaf. Dangosodd gwerthusiadau o flwyddyn 1 fod 90% yn credu bod sesiynau mindSCAPE yn gwneud iddynt deimlo'n llai unig, bod 90% yn cytuno eu bod yn teimlo dan lai o bwysau, bod 50% yn teimlo'n fwy ffit yn gorfforol/iach, bod 70% yn fwy hyderus ynglŷn â gwneud gweithgareddau 'tebyg i mindSCAPE' yn annibynnol, bod 70% yn fwy creadigol, a bod 90% yn teimlo'n fwy cadarnhaol ynglŷn â bod yn rhan o'u cymuned.
6. *Disgrifiad a/neu fesur o'r buddion/goblygiadau tymor hir i'r ardal ddynodedig (a'r buddion ehangach, os credwch fod rhai, y tu hwnt i ffiniau'r ardal ddynodedig).* Mae mindSCAPE yn dangos bod treulio amser yn yr amgylchedd naturiol a chysylltu â natur yn cael effaith gadarnhaol iawn ar les cyffredinol ac iechyd corfforol. Roedd datblygiad proffesiynol artistiaid a gwirfoddolwyr yn flaenoriaeth ym Mlwyddyn 1: cynyddwyd sgiliau 18 o artistiaid a gwirfoddolwyr trwy hyfforddiant arbenigol ar ddementia, ymgymerodd 4 gwirfoddolwr â hyfforddiant cymorth cyntaf yn yr awyr agored, a chymerodd 10 gwirfoddolwr ran yn 'Hyfforddiant Cyswllt Dementia' y Sir. Bydd Blynnydoedd 2-4 yn cynnig hyfforddiant mwy arbenigol, gan gynnwys hyfforddiant 'Arweinydd Taith Gerdded Dementia'; datblygu tîm o 'hyrwyddwyr dementia' gwirfoddol er mwyn helpu i gynyddu ymwybyddiaeth o ddementia yn yr ardal; sefydlu 'canolfan mindSCAPE' i gyfeirio pobl sy'n pryderu am eu cof at wybodaeth.
7. *Ffynonellau a symiau cyllid.* £160,925 ar gyfer y prosiect cyfan dros 4 blynedd, £130,115 gan gronfa Cyrraedd Cymunedau'r Gronfa Loteri Fawr wedi'i gyfateb gan arian parod a gwasanaethau eraill gan Uned yr AHNE.

1. *Enw'r cynllun/gweithgarwch. LEMUR*

2. *Enwau'r sefydliadau sy'n cymryd rhan.* Cynllun bwrsariaeth lleoli hyfforddeion yw LEMUR (Amgylcheddau Dysgu mewn ardaloedd Morol, Trefol a Gwledig) a reolir gan Ymddiriedolaeth Bywyd Gwyllt Swydd Henffordd ac Ambios Ltd, a hefyd Ymddiriedolaeth Bywyd Gwyllt Sheffield yn flaenorol. Maent yn gweithredu fel canolfannau ar gyfer lleoliadau hyfforddeion gyda sefydliadau cynhaliol mewn amgylcheddau Morol (Dyfnaint), Trefol (Sheffield) a Gwledig (Swydd Henffordd), a ariennir gan Gronfa Dreftadaeth y Loteri. Ymddiriedolaeth Bywyd Gwyllt Gwent a Chanolfan Cofnodion Biolegol De-ddwyrain Cymru (SEWBRReC) yw'r cynhalwyr 'Gwledig' lleol eraill. Mae partneriaid lleol yn cynnwys y Fenter Ceirw a Chymdeithas Afonydd Mynwy.
3. *Lleoliad a hyd y cynllun.* Mae Uned AHNE Dyffryn Gwy wedi cynnal pedwar lleoliad bwrsariaeth LEMUR (Amgylcheddau Dysgu mewn ardaloedd Morol, Trefol a Gwledig) 9 mis yn ystod y pedair blynedd diwethaf. Yn ystod y 2 flynedd nesaf, bydd yn cynnal 2 lleoliad hyfforddeion tymor hir (9 mis) a 2 dymor byr (2 mis) arall.
4. *Disgrifiad o gefndir y cynllun, gan gynnwys ei nodau a'i amcanion.* Cynllun hyfforddi arloesol ac enghreifftiol yw LEMUR sy'n ceisio helpu i wella ansawdd y sgiliau sydd ar gael i'r sector amgylcheddol a threftadaeth.
5. *Disgrifiad o'r canlyniadau. Dylai hyn gynnwys i ba raddau y cyflawnwyd yr amcanion ynghyd ag unrhyw beth arall y mae eich sefydliad wedi'i ddysgu yn sgil cyflwyno'r cynllun/gweithgarwch.* Mae'r lleoliadau LEMUR wedi helpu i ymestyn data GIS yr AHNE am fioamrywiaeth a thirwedd trwy dirfesur; Cynefinoedd Cam 1; effaith ceirw ar Ardal Cadwraeth Arbennig Coetiroedd Dyffryn Gwy a choetiroedd eraill; coed hynafol; llygod pengrwn y dŵr ar Afon Gwy a'i hisafonydd a chynorthwyo i reoli mincod; a chynorthwyo Uned yr AHNE i ddehongli nodweddion arbennig yr AHNE i'r cyhoedd a gweithio gyda gwirfoddolwyr yr AHNE. Mae ystod eang o bartneriaid yr AHNE yn mwynhau rhannu eu gwybodaeth â'r hyfforddeion LEMUR, ac mae Uned yr AHNE hefyd yn elwa ar eu syniadau newydd.
6. *Disgrifiad a/neu fesur o'r buddion/goblygiadau tymor hir i'r ardal ddynodedig (a'r buddion ehangach, os credwch fod rhai, y tu hwnt i ffiniau'r ardal ddynodedig).* Mae'r cynllun yn cynnig llwybr cyflym i yrfa ym maes cadwraeth natur yn y Deyrnas Unedig trwy ddarparu profiad gwaith mewn rheoli Tirwedd Warchoddedig. Mae LEMUR wedi cynnal bron i 90 o leoliadau'n genedlaethol (4 hyd yma yn AHNE Dyffryn Gwy) ac mae ganddo gyfradd lwyddiant o 95% o hyfforddeion yn cael cyflogaeth daledig yn y sector amgylcheddol.
7. *Ffynonellau a symiau cyllid.* Cyfanswm buddsoddiad Cronfa Dreftadaeth y Loteri yn y cynllun hyfforddi yw mwy na £2 filiwn. Mae pob hyfforddai'n derbyn bwrsariaeth (£175 yr wythnos ar hyn o bryd) gyda chyllid cyfatebol gan y cynhaliwr. O ran Uned AHNE Dyffryn Gwy, roedd hyn yn bennaf ar ffurf amser staff a chynnal. Yn y rhan fwyaf o flynyddoedd, ar ôl y lleoliad 9 mis cychwynnol, mae Uned yr AHNE wedi bod yn fodlon ymestyn y lleoliad gydag ychydig fisoedd ychwanegol o dâl, ac mae wedi gallu gwneud hynny.

Enw'r cynllun/gweithgarwch. Cynllun Partneriaeth Tirwedd Edrych Dros Ddyffryn Gwy

1. *Enwau'r sefydliadau sy'n cymryd rhan.* Uned AHNE Dyffryn Gwy a arweiniodd y cynllun, gyda chymorth partneriaeth eang yn cynnwys Cadw, Cyngor Cefn Gwlad Cymru, Asiantaeth yr Amgylchedd, English Heritage, Cyngor Dosbarth Fforest y Ddeon, y Comisiwn Coedwigaeth (Cymru a Lloegr), Cyngor Swydd Gaerloyw, Ymddiriedolaeth Bywyd Gwyllt Gwent, Cyngor Swydd Henffordd, Cyngor Sir Fynwy, Natural England, yr Ymddiriedolaeth Genedlaethol, Coed Cadw a llawer o sefydliadau llai, gan gynnwys cynghorau tref, plwyf a chymuned, grwpiau'r sector preifat a gwirfoddol ac unigolion.
2. *Lleoliad a hyd y cynllun.* Roedd y cynllun yn ymdrin â 90km² (36 milltir sgwâr) o Henffordd i lawr Dyffryn Gwy i Gas-gwent, o fis Mehefin 2008 i fis Tachwedd 2012.
3. *Disgrifiad o gefndir y cynllun, gan gynnwys ei nodau a'i amcanion.* Cynhwysodd 'gadwyn o berlau' 40 prosiect cysylltiedig, a oedd yn canolbwyntio ar helpu ymwelwyr a phobl leol i ddeall, mwynhau a chyfrannu at reolaeth gynaliadwy'r amgylchedd hanesyddol yn AHNE Dyffryn Gwy. Defnyddiodd ymagwedd gydgysylltiedig a chyfannol tuag at dreftadaeth Dyffryn Gwy, gan gynnwys cyfnod yr Oes Haearn a chyfnodau Canoloesol, Darluniadol a Rhamantaidd yn ogystal â gorffennol diwydiannol a thrafnidiaeth yr ardal.
4. *Disgrifiad o'r canlyniadau.* Dylai hyn gynnwys i ba raddau y cyflawnwyd yr amcanion ynghyd ag unrhyw beth arall y mae eich sefydliad wedi'i ddysgu yn sgil cyflwyno'r cynllun/gweithgarwch. Mae'r Cynllun Edrych Dros Ddyffryn Gwy wedi bod yn llwyddiannus iawn wrth godi proffil y dreftadaeth yn yr ardal a grymuso'r sefydliadau a'r cymunedau sy'n cymryd rhan. Cyflawnwyd hyn trwy gwblhau gwaith cadwraeth mewn 31 safle treftadaeth dynodedig o bwysigrwydd lleol a thrwy gynyddu ymwybyddiaeth o agweddau hanesyddol a diwylliannol amrywiol yr ardal, yn rhai diriaethol ac anniriaethol, gan ddefnyddio amrywiaeth o ddigwyddiadau allgymorth a chyfryngau dehongli, a ymgysylltodd â mwy na 27,500 o bobl. Yn ogystal, llwyddodd y Cynllun i ddenu cyllid ychwanegol sylweddol ar ben grant Gronfa Dreftadaeth y Loteri a chyfraniadau cyllid cyfatebol, gan gynyddu'r gwerth gwirioneddol i fwy na £3.1 miliwn.
5. *Disgrifiad a/neu fesur o'r buddion/goblygiadau tymor hir i'r ardal ddynodedig (a'r buddion ehangach, os credwch fod rhai, y tu hwnt i ffiniau'r ardal ddynodedig).* Mae'r buddion yn cynnwys; Asedau Treftadaeth wedi'u gwarchod a mynediad wedi'i wella; gwell dehongli; Strategaeth Twristiaeth Gynaliadwy 2011-16 wedi'i chynhyrchu (sydd bellach yn sail i'r Cynllun Rheoli Cyrchfan); Cronfa AHNE Dyffryn Gwy wedi'i ffurfio gyda Sefydliad Cymunedol Swydd Henffordd ar gyfer buddsoddi a grantiau cymunedol yn y dyfodol; Ymddiriedolaeth Gwarchod Adeiladau Dyffryn Gwy a Fforest y Ddeon wedi'i sefydlu sydd wedi meddiannu 2 eiddo / heneb restredig; cynyddu ymwybyddiaeth nifer sylweddol o bobl ynglŷn ag arwyddocâd hanesyddol yr ardal a sut mae'r dirwedd wedi newid dros amser. Mae'r Cynllun wedi helpu i gryfhau partneriaethau presennol sy'n gweithio yn yr AHNE a fydd yn gwarchod a gwella treftadaeth y Cynllun a'r AHNE ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol.
6. *Ffynonellau a symiau cyllid.* Grant Cronfa Dreftadaeth y Loteri o £1,915,000 sy'n gwneud cyfanswm terfynol o £3,166,257 ar gyfer y Cynllun. Daeth cyfatebiaeth o £910,971 mewn arian parod a £114,930 mewn cyfraniadau ar ffurf gwasanaethau o'r canlynol, fel a ganlyn: 11% o asiantaethau'r llywodraeth, 8% o'r Gronfa Datblygu Cynaliadwy, 7% o awdurdodau lleol, 4% o'r sector gwirfoddol, 2% o gynghorau tref/plwyf/cymuned a 2% o'r sector preifat.

Astudiaeth Achos ar y Cyd Parciau Cenedlaethol Bannau Brycheiniog ac Arfordir Penfro

Diweddariad Sgiliau ar Waith, mis Mai 2015

Prosiect partneriaeth rhwng Awdurdod Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog, Awdurdod Parc Cenedlaethol Arfordir Penfro a Chyngor Bwrdeistref Sirol Torfaen yw Sgiliau ar Waith, sy'n hyfforddi hyfforddeion hyd at Lefel 2 (Diploma mewn Cadwraeth Amgylcheddol) ac yn darparu hyfforddiant achrededig sector yr amgylchedd (e.e. llif gadwyn) ar yr un pryd â'u galluogi i gael profiad gwaith taledig am flwyddyn ochr yn ochr â staff proffesiynol yr Awdurdod Parc Cenedlaethol. Lleolir hyfforddeion mewn timau Warden/Ceidwad ac, yn ogystal â chael eu rhyddhau am 1 diwrnod yr wythnos i fynd i goleg addysg bellach, cânt y cyfle i weithio gyda thimau arbenigol eraill yr Awdurdod Parc Cenedlaethol ac ymgymryd â hyfforddiant ychwanegol.

Mae Sgiliau ar Waith yn targedu pobl ifanc, gan gynnwys y rhai nad ydynt mewn addysg, cyflogaeth na hyfforddiant (NEET). Dechreuodd y cyntaf o 3 carfan o hyfforddeion ym mis Medi 2014:6 y flwyddyn yn Awdurdod Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog, 1 yn Nhorfaen (a gynhelir gan Awdurdod Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog) a 5 yn Awdurdod Parc Cenedlaethol Arfordir Penfro: cyfanswm o 36 lleoliad blwyddyn. Mae Sgiliau ar Waith hefyd yn darparu hyfforddiant achrededig Hyfforddi'r Hyfforddwr a thystysgrifau hyfforddwr sgiliau ymarferol ar gyfer staff fel y gellir lledaenu sgiliau a phrofiad yn y dyfodol.

Yn 2014, roedd 154 o ymgeiswyr ar gyfer hyfforddeiaethau Awdurdod Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog a Thorfaen, a nifer debyg ar gyfer Awdurdod Parc Cenedlaethol Arfordir Penfro. Cynlluniwyd y broses llunio rhestr fer i amlygu'r rhai hynny a allai elwa fwyaf ar y cyfle a gwneud cyfraniad at y gweithlu treftadaeth amgylcheddol yn y dyfodol. Roedd y broses gyfweld dros sawl diwrnod yn cynnwys profion gallu ymarferol yn ogystal â chyfweliadau ffurfiol. Ar gyfer 2015, cynhelir cyfweliadau ym mis Mehefin er mwyn dechrau ar 1 Medi.

Cymeradwywyd cam darparu'r prosiect ym mis Mawrth 2014 ac fe'i cynhelir hyd at 2017. Mae'r prosiect £1,008,225 yn cynnwys cyllid cyfatebol o £99,625 ar ffurf gwasanaethau (gan y 3 phartner) a chyllid o £908,600 (92%) gan Gronfa Dreftadaeth y Loteri. Awdurdod Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog yw'r partner arweiniol, gan weithio gydag Awdurdod Parc Cenedlaethol Arfordir Penfro a Chyngor Bwrdeistref Sirol Torfaen.

Mae Sgiliau ar Waith yn gwneud cyfraniad at les economaidd a chymdeithasol pobl ifanc yn bennaf sy'n dod o ardal y Parc Cenedlaethol ac o'i hamgylch. Mae'n cyfrannu at gyflawni nodau'r Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol; Cymru ffyniannus a Chymru fwy cyfartal. Ar yr un pryd, mae'r prosiect yn cyflawni camau gweithredu'r Cynllun Rheoli Parc Cenedlaethol yn Thema 5, sef "Creu a chynnal cymunedau, trefi a phentrefi cynaliadwy : Darparu rhaglenni lleoliad gwaith, gwirfoddoli, cysgodi gwaith a rhaglenni sgiliau eraill yn y Parc Cenedlaethol".

Atodiad v

Llyfryddiaeth

- Afonso, O et al. (2010). 'A growth model for the Quadruple Helix Innovation theory.' NIPE WP 12.
- Anglesey AONB. (2009). 'Management Plan 2009 – 2014.'
- Anglesey AONB, (2012), 'Anglesey AONB JAC minutes: 18 April 2012.', available online:, accessed: 22/5/2015
- ANPA, (2013), 'National Parks: Sustainable Development Fund.', available online: <http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/>, accessed: 24/7/2015
- Bell, S and McGillivray, D. (2008). 'Environmental Law – 7th ed.' Oxford.
- Beresford, M and Phillips, A. (2000). 'Protected Landscapes: A Conservation Model for the 21st Century'. The George Wright Forum 17(1)
available online: <http://www.georgewright.org/171beresford.pdf>
- Bishop, K., Green, G & Phillips, A. (1998). 'Models of National Parks.' Scottish Natural Heritage Review No 105.
available online: <http://www.snh.org.uk/pdfs/publications/review/105.pdf>
- BBNPA, (2010), 'Brecon Beacons National Park Management Plan: 2010-2015.', BBNPA, Brecon.
- BBNPA, (2014), 'Statement of accounts for the year ended: 31 March 2014.', available online: <http://www.beacons-mpa.gov.uk/>, accessed: 14/4/2015
- BBNPA, (2014a), 'Brecon Beacons National Park: State of the Park Report.', BBNPA, Brecon
- BBNPA, (2014b), 'Brecon Beacons National Park: Planning Protocol.', BBNPA, Brecon.
- BBNPA, (2015), 'Your Members by Appointing Authority.', available online: <https://governance.beacons-mpa.gov.uk>, accessed 10/5/2015.
- Borrini-Feyerabend, G., N. Dudley, T. Jaeger, B. Lassen, N. Pathak Broome, A. Phillips and T. Sandwith. (2013), 'Governance of Protected Areas: From understanding to action: Best Practice Protected Area - Guidelines Series No. 20.', Switzerland: IUCN.
- Caldecott, B & Jepson, P. (2014). 'Towards a framework for Protected Area asset management: Discussion Paper.' Smith School of Enterprise and the Environment. Oxford.
- Carroll, T. (2011). 'Could protected landscapes have a leading role to play in the sustainable management of natural resources?.' Policy and Practice Notes for local government. Note No. 33. September. Rural Economy and Land Use Programme (RELU). Newcastle upon Tyne.
- CCW, (2007), 'National Park Management Plans Guidance.', available online: <http://www.pembrokeshirecoast.org.uk/>, accessed: 18/6/2015.

CCW, (2008), 'Areas of Outstanding Natural Beauty: Guidance on the review of management plans.', CCW.

Centre for Environmental Law and Policy, Brodies & Department of Law (1998). 'Review of powers relevant to Scottish National Parks.' Scottish Natural Heritage Review No 106.
available online: <http://www.snh.org.uk/pdfs/publications/review/106.pdf>

Clwydian Range AONB. (2009). 'Management Plan 2009 – 2014.'

Clwydian Range and Dee Valley AONB. (2012) "Interim Statement on the Extension Area."

Clwydian & Dee AONB, (2013), 'Clwydian Range & Dee Valley AONB: Joint Committee Agreement.

Clwydian & Dee AONB IJAC, (2014a), 'Minutes of the consultation subcommittee meeting: 14 March 2014.', available online: www.clwydianrangeanddeevalleyaonb.org.uk, access: 22/5/2015.

Clwydian & Dee AONB IJAC, (2014b), 'Minutes of the consultation subcommittee meeting: 20 June 2014.', available online: www.clwydianrangeanddeevalleyaonb.org.uk, access: 20/5/2015.

CNP, (2015), 'Three Welsh Mosaic Champions to take part in new Brecon Beacons National Park mentoring project.', available online: www.cnp.org.uk, accessed: 12/7/15.

Copus, A.K., Gourley, D., Petrie, S., Cook, P., Palmer, H & Waterhouse, T. (1999). 'Land use and economic activity in possible National Park areas in Scotland.' Scottish Natural Heritage Review No 115.
available online: <http://www.snh.org.uk/pdfs/publications/review/115.pdf>

Council of Europe. (2000) 'European Landscape Convention'. Florence.

Craggatak Consulting. (2014), 'Contract Number R007095: Ecosystems Approach for Protected Landscapes Management Plan Reviews.' Natural Resources Wales.

Crofts, R; Dudley, N; Mahon, C; Partington, R; Phillips, A; Pritchard, S; Stolton, S. (2014). 'Putting Nature on the Map: A Report and Recommendations on the Use of the IUCN System of Protected Area Categorisation in the UK.' United Kingdom: IUCN National Committee UK
available online: http://www.iucn-uk.org/portals/0/PNOTM_2014_full_report.pdf

Crofts, R and Phillips, A. (2013). 'Putting Nature on the Map: Applying the IUCN Protected Area Management Categories in the UK.' PARKS VOL 19.1.
available online: https://cmsdata.iucn.org/downloads/parks_19_1_crofts_phillips.pdf

David Tyldesley and Associates. (2000). 'Review of management plans in National Parks and Areas of Outstanding Natural Beauty in England and Wales.' Scottish Natural Heritage Review No 135.
available online: <http://www.snh.org.uk/pdfs/publications/review/135.pdf>

Day J., Dudley N., Hockings M., Holmes G., Laffoley D., Stolton S. & S. Wells, (2012), 'Guidelines for applying the IUCN Protected Area Management Categories to Marine Protected Areas.', Switzerland: IUCN.

DEFRA, (2008), 'Areas of outstanding natural beauty (AONBs): Conservation Boards – departmental guidance.', available online: <https://www.gov.uk/government/>.

DEFRA, (2012), 'Consultation on changes to National Park Governance.', available online: <https://www.gov.uk/government/consultations/changes-to-national-park-governance>, accessed: 20/5/2015.

DEFRA, (2012a), 'Over £1 billion investment secures future of new waterways charity.', available online: <https://www.gov.uk/government>

Denmark National Parks, (No Date), 'Tourist in a Danish national park.', available online: <http://danmarksnationalparker.dk/english/>

Department of the Environment and the Welsh Office. (1992). 'Fit for the Future – A statement by the Government on policies for the National Park.' available online: http://www.northumberlandnationalpark.org.uk/_data/assets/pdf_file/0007/146392/fitforfuture.pdf

Dower, M., Buller, H, & Asamer-Handler, M. (1998). 'The socio-economic benefits of National Parks: A review prepared for Scottish Natural Heritage.' Scottish Natural Heritage Review No 104. available online: <http://www.snh.org.uk/pdfs/publications/review/104.pdf>

Edwards, R (Chairman). (1991). 'Fit for the Future – Report of the National Parks Review Panel.' Countryside Commission. Cheltenham.

Equality and Human Rights Commission. (2014). 'Appointments to Boards and Equality Law.' Publication GD.14.LF02 available online: <http://www.equalityhumanrights.com/publication/appointments-boards-and-equality-law>

Equality and Human Rights Commission Wales. (2014). 'Review of the Public Sector Equality Duty (PSED) in Wales.' available online: http://www.equalityhumanrights.com/sites/default/files/publication_pdf/Review_of_PSED_in_Wales_Full_Report_english_Nov2014.pdf

European Commission. (2010). 'EUROPE – A Strategy for Smart, Sustainable and Inclusive Growth'. Communication from the EU Commission, Publications Office of the EU, Luxembourg

Govan, H., Inglis, A., Pretty, J., Harrison, M, & Wightman, A. (1998). ' Best practice in community participation for National Parks.' Scottish Natural Heritage Review No 107. available online: <http://www.snh.org.uk/pdfs/publications/review/107.pdf>

Gower AONB Partnership Group, (2015), 'Gower AONB Partnership Group Meeting minutes: 2 March 2015.', available online: democracy.swansea.gov.uk, accessed: 20/5/2015.

Guignier, A. & Prieur, M. (2010), ' Legal framework for protected areas: France.', available online: <http://cmsdata.iucn.org/>.

Hambrey Consulting. (2008). 'A review of relevant experience of coastal and marine national parks.' Scottish Natural Heritage Commissioned Report No. 271 (ROAMENo. R07NC). available online: http://www.snh.org.uk/pdfs/publications/commissioned_reports/Report%20No271.pdf

Home Office. (2010) 'Equality Act 2010: Public sector equality duty – What do I need to know? A quick start guide for public sector organisations.', available online: <https://www.gov.uk/>

- Horlings, N and Marsden, T.K. (2014). Exploring the 'new rural paradigm' in Europe: eco-economic strategies as a counterforce to the global competitiveness agenda. *European Urban and Regional Studies*, 21,1,4-20.
- Jones, C. (2006). 'Outcome of the public consultation exercise on making appointments to the Welsh National Park Authorities.' In National Assembly for Wales Environment, Planning and Countryside Committee EPC(2) 15-06(p6)
- Land Use Consultants and Arwel Jones Associates. (2004). 'Review of the National Park Authorities in Wales.' Prepared for the Welsh Assembly Government. Bristol.
- Land Use Consultants. (2012) "Delivery of Planning Services in Statutory Designated Landscapes in Wales". Report prepared for Planning Division, Welsh Government.
- Land Use Consultants. (2013). 'The Value of AONB Partnerships: An Independent Assessment Prepared for AONB Partnerships.' Bristol.
- Land Use Consultants. (2014). 'Joint Supplementary Planning Guidance: Enabling Sustainable Development in the Welsh National Parks.' Prepared for the Welsh National Park Authorities.
- Land Use Consultants. (2014b). 'Socio-economic Evidence Report: Supporting Joint SPG: Enabling Sustainable Development in the Welsh National Parks.' Prepared for the Welsh National Park Authorities.
- Lavis, J; Hedges, D; Stubbings, C and Cousins, L. (2014). 'An Evaluation of the Rural Housing Enablers in Wales FINAL REPORT.' Government Social Research Number: 7/2014
available online:
<http://www.rhewales.co.uk/images/user/Evaluation%20Rural%20Housing%20Enablers%20Wales%20Final%20Report%202014.pdf>
- Locke, H and Dearden, P. (2005). 'Rethinking protected area categories and the new paradigm.' *Environmental Conservation* 32(1): 1-10
available online:
http://graduateinstitute.ch/webdav/site/developpement/shared/developpement/mdev/soutienauxcours0809/hufty_biodiversite/12_Locke-Dearden.pdf
- Marsden, T. Jones, J L. and Williams, R. (2015). ' The Review of Designated Landscapes in Wales: Stage One Report.'
available online: <http://gov.wales/docs/desh/publications/150305-review-of-designated-landscapes-in-wales-stage-1-report-en.pdf>
- Mercer, I. (2009). '60 years Experience and Lessons.' Speech to the Welsh Association of National Park Authorities, Cardiff.
- Milone, P and Ventura, F. (2013). *Networking the Rural: the future of Green regions in Europe.* Royal van Gorcum, The Netherlands.
- Mitchell, Brent A; Brenda Barrett and Tony Hiss. (2015). 'Expanding Horizons: Highlights from the National Workshop on Large Landscape Conservation.' Practitioners' Network for Large Landscape Conservation, Lincoln Institute of Land Policy, National Park Service, QLF Atlantic Center.
available online: <http://www.largelandscapenetwork.org>

Monmouthshire County Council, (2014), 'Minutes of the Wye Valley AONB Joint Advisory Committee held at The Forest of Dean District Council Offices, Coleford on Monday, 3rd November 2014 at 2.00 p.m.'

Nathaniel Lichfield and Partners (2014). 'Affordable Housing: Supplementary Planning Guidance: Pembrokeshire Coast National Park Authority.'
available online: <http://www.pembrokeshirecoast.org.uk/default.asp?PID=666>

National Association of AONBs. (2013). 'IUCN Protected Area Management Categories Statement of Compliance for the Areas of Outstanding Natural Beauty in England and Wales (first draft).'

available online: <http://www.iucn-uk.org/Portals/0/AONBfinalSC130325.docx>

National Assembly for Wales. (2011), 'National Parks and AONBs in Wales: Quick Guide.',
available online: www.assembly.wales accessed: 5/5/2015

National Assembly for Wales. (2014). 'Record of Proceedings 3rd June 2014.'
National Parks Wales; WLGA and ARUP. (2013). 'Valuing Wales' National Parks.'

NPS, (2015a), 'National Park Service: Headquarters Organisation.' Available online:
<http://www.nps.gov/>. NPS, (2015b), 'National Parks Service Overview.', available online:
<http://www.nps.gov/>.

North York Moors National Park Authority. (2014). 'Establishing a Charitable Trust to Fund Activity in the North York Moors.'
available online:
http://www.northyorkmoors.org.uk/_data/assets/pdf_file/0008/489185/Establishing-a-Charitable-Trust-to-Fund-Activity-in-the-North-York-Moors-with-Appendix-1-version-1.pdf

Office for National Statistics. (2013). 'Characteristics of National Parks, 2011.'

Ouest France, (2014), 'Marais poitevin. Ségolène Royal a remis le label "Parc naturel régional".',
available online: <http://www.ouest-france.fr/marais-poitevin-segolene-royal-remis-le-precieux-label-2623888>, accessed: 28/06/2015

PCNPA. (2014). 'Pembrokeshire Coast National Park Management Plan 2014 - 2015: Consultation Draft.'

PCNPA, (2014), 'Statement of accounts for the year ended: 31 March 2014.', available online:
<http://www.pembrokeshirecoast.org.uk/>, accessed: 14/4/2015.

PCNPA (2015), 'Pembrokeshire Coast National Park Authority Membership 2015.', available online: <http://www.pembrokeshirecoast.org.uk/>, accessed: 10/6/2015.

PCNPA, (2015a), 'Report of consultation on the Pembrokeshire Coast National Park Management Plan 2015-19.', available online: <http://www.pembrokeshirecoast.org.uk/>, accessed: 10/5/2015.

PCNPA, (2015b), 'SDF: Grant Application Guidelines.', available online:
<http://www.pembrokeshirecoast.org.uk/>, accessed: 10/7/2015.

Penrhyn Llŷn AONB. (2010) . 'Management Plan 2010 – 2015.'

Pepper, S, et al. (2015). 'Protected areas for nature – review.' Report to Scottish Natural Heritage.
available online: <http://www.snh.gov.uk/docs/A1509577.pdf>

Phillips, A. (2009). 'Landscape – The Maturing of an Idea Over 60 Years.' available online: http://www.naturalengland.org.uk/Images/Adrian%2520Phillips_speech_tcm6-15764.pdf

Phillips, A. (1997). 'Landscape Approaches to National Parks and Protected Areas.' In National Parks and Protected Areas, NATO ASI Series, Vol. G 40

Phillips, A. (2003). 'Turning Ideas on Their Head - The New Paradigm for Protected Areas.' available online: <http://www.uvm.edu/~snrsprng/vermont.pdf>

Planning (Wales) Act 2015

Professor T Stevens. (2002). 'Sustainable Tourism in National Parks and Protected Areas: an Overview.' Scottish Natural Heritage Commissioned Report F01NC04. available online: http://www.snh.org.uk/pdfs/publications/commissioned_reports/f01nc04.pdf

Prosser H., Pagella T. and Durance I.(eds.) (2014). 'Upland Scenarios: What will the future look like?.' Duress Project report card. available online: <http://nerc-duress.org/wp-content/uploads/2015/01/Upland-Scenarios-Report-for-Email.pdf>

Resources 4 Change. (2015). 'Welsh Areas of Outstanding Natural Beauty Sustainable Development Fund 5 Year Review.' Welshpool.

Rigsrevisionen, (2013), 'Report to the Public Accounts Committee on the establishment of national parks in Denmark.', available online: <http://www.environmental-auditing.org/>. accessed: 24/06/2015.

Rural Alliances. (2015) 'Rural Alliances Network Newsletter'

Scottish Campaign for National Parks & Association for the Protection of Rural Scotland Barrow (2015). 'The Socio-economic Benefits of New National Park Designations in Scotland.' available online: http://btckstorage.blob.core.windows.net/site1061/Projects/Scottish%20National%20Parks/SC_SC_NP%20Report%201.pdf

Scottish Campaign for National Parks & Association for the Protection of Rural Scotland Barrow (2013). 'Unfinished Business: A National Parks Strategy for Scotland.' available online: <http://btckstorage.blob.core.windows.net/site1061/Projects/Scottish%20National%20Parks/Unfinished%20Business%20March%202013.pdf>

Scottish Government. (2008). 'National Parks Strategic Review Report.' available online: <http://www.scotland.gov.uk/Resource/Doc/248663/0071297.pdf>

Scottish Natural Heritage. (1999). 'National Parks for Scotland: Scottish Natural Heritage's Advice to Government.' available online: <http://www.snh.org.uk/pdfs/publications/corporate/nationalparksforscotland.pdf>

Sinnadurai, P. (2008). 'Future Parks in Future Climates – Scalable Solutions.' Delivered to 2nd Electronics System integration Technology Conference, Greenwich, UK. available online: <http://www.beacons-mpa.gov.uk/wp-content/uploads/oldsite/environment/climate-change/PSFuture%20Parks%20in%20Future%20Climates.pdf>

- Snowdonia National Park Authority. (2010). 'Snowdonia National Park Management Plan 2010 – 2015.'
- SNPA, (2014), 'Statement of accounts for the year ended: 31 March 2014.', available online: <http://www.eryri-npa.gov.uk/>, accessed: 14/4/2015.
- SNPA, (2014), 'Minutes of meeting: 5 February 2014.', available online: <http://www.eryri-npa.gov.uk/>, accessed 26/5/2015.
- SNPA, (2014b), 'The Mosaic in Wales Project.', available online: <http://www.eryri-npa.gov.uk/visiting/snowdonia-for-all/mosaic-project>, accessed 12/7/15.
- SNPA, (2015), 'Authority Members.', available online: <http://www.eryri-npa.gov.uk/authority>, accessed 26/5/2015.
- The Royal Society, (21 July 2015). 'Leading institutions say governments must act now if serious climate risks to be averted'. Media release. London.
- UK Assoc. of National Park Authorities. (2013). 'IUCN Protected Area Management Categories Statement of Compliance for the UK National Park Authorities on why they should continue to be recognised as IUCN Protected Areas Cat V.'
available online: [http://www.iucn-uk.org/Portals/0/National_Parks_Statement_of_Compliance\(May2013\).pdf](http://www.iucn-uk.org/Portals/0/National_Parks_Statement_of_Compliance(May2013).pdf)
- Van der Ploeg, J. D and Marsden, T.K. (2008). *Unfolding webs: the dynamics of Regional Rural Development*. Assen: The Netherlands: Royal van Gorcum
- Verband Deutscher Naturparke e.V. (2005). 'Nature Parks – Prospects for Rural Areas in Europe. Speaker presentations from the conference held at the EUREGIA in Leipzig on 29th October 2004.'
- Well-being of Future Generations (Wales) Act (2015)
- Welsh Assembly Government. (2005). 'Review of Welsh National Park Authorities – Action Plan.'
- Welsh Assembly Government. (2006). 'Consultation on the process for appointing Members to the Welsh National Park Authorities.'
- Welsh Assembly Government. (2007). 'Working Together for Wales - Policy Statement for the National Parks and National Park Authorities in Wales.'
- Welsh Government, (2014), 'Planning Policy Wales: Chapter 5 – Conserving and improving natural heritage and the coast.', available online: <https://gov.wales/topics/planning>, accessed 19/5/2015.
- Welsh Government. (2014b). 'Written Statement - The Review of Designated Landscapes in Wales.'
available online:
<http://gov.wales/about/cabinet/cabinetstatements/2014/designatedlandscapes>
- Welsh Government, (2015), 'Environment (Wales) Bill: Explanatory Memorandum.', WG, Cardiff.

Welsh Government, (2015b), 'Environment (Wales) Bill: As introduced.', WG, Cardiff.

Welsh Government, (2015c), 'Bulletin 9: Planning Bulletin – Positive planning: Planning for a better future.', WG, Cardiff.

Welsh Government, (2015d), 'Planning (Wales) Bill: As amended at stage 3.', WG, Cardiff.

Welsh Government, (2015e), 'The record of proceedings: 05/05/2015.', available online: www.assembly.wales, accessed:26/5/2015.

Welsh Government, (2015f), 'Well-being of Future Generations (Wales) Act 2015: Explanatory Memorandum.', WG, Cardiff

Welsh Government, (2015g), 'Well-being of Future Generations (Wales) Act 2015: The essentials.', WG Cardiff.

Welsh Government. (2015g). 'Historic Environment (Wales) Bill (as introduced).'

Welsh Government. (2015h). 'Historic Environment (Wales) Bill Explanatory Memorandum.'

Welsh Government. (2015i). 'Historic Environment (Wales) Bill Statement of Policy Intent.'

Welsh Government. (2015j). 'Written Statement - Update of the Review of Designated Landscapes in Wales.'

available online:

<http://gov.wales/about/cabinet/cabinetstatements/2015/landscapes/>

Welsh Government. (2015k). 'Written Statement - The Future of Local Government in Wales.'

available online: <http://gov.wales/about/cabinet/cabinetstatements/2015/lgfuture>

Williams, P (Chairman). (2014). 'Commission on Public Service Governance and Delivery - Full Report.' Cardiff.

Wye Valley AONB. (2013). 'Consultation Draft Management Plan 2014 – 2019.'

Cynllun Rheoli'r Parc Cenedlaethol a Dangosyddion Adroddiad Cyflwr y Parc

DS: cysgod gwyrdd yn dangos bod y dangosydd hwn yn bresennol yn y Cynllun Rheoli cyfredol neu ACyP.

Eryri

Bannau

Sir Benfro

HINSODDOL			
Tymheredd cyfartalog blynyddol			
Glwiad blynyddol			
Glwiad gaeaf			

PWER			
Defnydd egni			
Holl cartrefol			
Holl cartrefol y pen			
Holl ddefnydd nwy cartrefol			
Eco-troed tai			
Caniatâd Cynllunio Ynni Adnewyddadwy mewn APC (cymhwyso a roddir)			
Haul			
Gwyn Cartrefol			
Hydro			
Potensial Ynni Adnewyddadwy			

Eryri

Bannau

Sir Benfro

ANSAWDD DWR			
Ansawdd Dwr Cemegol			
Ansawdd Dwr Biolegol			
Ansawdd Dwr Daear			
Statws Ecolegol Llynnoedd			
Parthau Nitradau Clwyfadwy			
Ansawdd Dŵr Arfordirol			
Newidiadau yn lefelau ansawdd dŵr arfordirol			
Safonau ansawdd dŵr traethau heb eu dynodi			
Nifer o draethau baner las			
Nifer o Wobrau Arfordir Werdd			
Statws Gwobr Glan Môr			
Ansawdd Dŵr Aberol			
Dyddodiad asid			
Tynnu dŵr			
trwyddedau			
Argaeledd adnoddau dwr			
Argaeledd adnoddau dŵr daear			
defnyddiau			
Defnydd o ddŵr / galw			
Prif afonydd Eog			
Llifoedd uchel / isel ar gyfer afonydd			

